KHAZAR REVIEW

№ 375 İyul 2018

XƏZƏR XƏBƏR

AYLIQ DƏRGİ
ISSN 2218-2772
khazar-review.khazar.org

One Health
Problems & Solution
1st International Conference
June 1-2, 2018, Baku, Azerbaijan
ONE HEALTH
AZERBAIJAN
KHAZAR UNIVERSITY
www.khazar.org

RELAX TEA

KHAZAR UNIVERSITY

KHAZAR UNIVERSITY

İÇİNDƏKİLƏR

Xəzər Universitetində 1-ci "Tək sağlamlıq: problemlər və onların həlli" mövzusunda beynəlxalq konfrans keçirildi 4
Universitet xəbərləri 12
Professor Hamlet İsaxanlının yeni kitabı nəşr olundu 13
"Xəzər"in tələbəsi müsabiqənin qalibi oldu 15
Xəzər Universitetində Fikrət Əmirov Konfrans-Konsert Mərkəzinin açılışı 18
Humanitar və sosial elmlər fakültəsinin əməkdaşları uşaq evində oldular 24
Xəzər Universitetinə təşəkkür məktubları 30
Hamlet İsaxanlı. Şəhriyar və "Heydərbabaya salam"ın əzəməti 34
"Sənin baxışın" adlı rəsm sərgisinin yekun tədbiri 41
Vyanada AESOR ERASMUS+ layihəsinin növbəti görüşü 44
Hamlet İsaxanlı. Platon'da riyaziyyat və poeziyanın vəhdəti 48
Könüllülük proqramı başa çatdı 59
Xəzər Universitetinin nümayəndələri Azərbaycan universitetləri ilə tanışlıq tədbirində 61
PETRA layihəsi çərçivəsində Valensia Politexnik Universitetində görüş 62
Гамлет Исаханлы: математиком вы становитесь, а писателем рождаетесь (*интервью с профессором Гамлетом Исаханлы*) 64
Avrasiya Bilik Mərkəzinin təlimi 74
Xəzər Universitetinin Kamera orkestri Türkiyə - Azərbaycan dostluq konsertində 76

1995-ci ilin yanvarından nəşr olunur

Təsisçi:
Xəzər Universiteti

Baş redaktor:
Hamlet İsaxanlı

Baş redaktor müavini:
Əlirza Balayev

Redaksiya heyəti:
Əjdər Ağayev
Afiə Axundova
Şahin Fazil
Knyaz Aslan

İngilis dilində mətnlərin redaktoru:
Eyvaz Məhdiyev

Kompüter tərtibatçısı:
Gözəl Həbibova

Foto:
Multimedia Mərkəzi

Xəzər Universiteti

Address:
41 Mahsati str., Baku
(near the "Neftchilar" metro)
Tel.: (+99412) 323 93 13
(+99412) 421 10 93 (209)
GSM: (+99450) 321 31 69
Faks: (+99412) 493 93 79
E-mail: xazarxabar@khazar.org
Certificate: 376
Index: 67178
Copies: 3000

It has been published since January 1995

Founder:
Khazar University

Editor-in-chief:
Hamlet Isaxanli

Associate editor:
Alirza Balayev

Editorial members:
Ajdar Aghayev
Afia Akhundova
Shahin Fazil
Knyaz Aslan

Editor of English Texts:
Eyvaz Mehdiyev

Computer graphics:
Gozel Habibova

Photo:
Multimedia Centre

KHAZAR UNIVERSITY
BAKI
UNİVERSİTETİ
1991

One Health
ems & Solution
tional Conference
K. Baku, Azerbaijan
KHAZAR UNIVERSITY
HEALTH
AZERBAIJAN

KHAZAR UNIVERSITY
One Health
s & Solution
nal Conference
Baku, Azerbaijan
HEALTH
BAKI
1991

XƏZƏR UNİVERSİTETİNDƏ 1 - Cİ "TƏK SAĞLAMLIQ: PROBLEMLƏR VƏ ONLARIN HƏLLİ" MÖVZUSUNDA BEYNƏLXALQ KONFRANS KEÇİRİLDİ

1ST INTERNATIONAL CONFERENCE ON "ONE HEALTH: PROBLEMS AND SOLUTIONS" HELD AT KHAZAR UNIVERSITY

İyunun 1-2-də Xəzər Universitetinin Mərmər salonunda universitetin bioloji elmlər departamentinin təşkilatçılığı ilə 1-ci "Tək Sağlamlıq: problemlər və onların həlli" mövzusunda beynəlxalq konfrans keçirildi.

Konfrans haqqında hələ keçən ilin dekabr ayından aşağıdakı beynəlxalq media resurslarında xəbər yayımlanmışdı:

·Tək Sağlamlıq Platformu (One Health Platform)*https://onehealthplatform.com/ohp/calendar*

·Nature Events *https://www.nature. com/natureevents/science/events/65707-One_Health_Problems_Solutions*

·One Health Initiative *https://www.cbd.int/2011-2020/actions/country*

·Convention on Biological Diversity *https://chm.cbd.int/database/record/239825*

Qeyd edək ki, Xəzər Universitetinin Harvard Universiteti Planetar Sağlamlıq İttifaqı konsorsiumunun tərkibinə daxil edilməsi münasibətilə Konsorsiumun direktoru da Xəzər Universitetinə video təbrik göndərmiş və konfransın gedişinə uğurlar diləmişdir (Videonu bu linkdən yükləmək olar: *https://vimeo.com/271521181*)

(Ardı səh. 6-da)

On June 1-1, on the organizational support of the Department of Biology, 1st International Conference on "One Health: Problems and Solutions" was held in Marble hall of Khazar University.

It should be noted that the following media resources posted news on the conference in December last year:

- One Health Platform *https://onehealthplatform.com/ohp/calendar*

-Nature Events *https://www.nature.com/natureevents/science/events/65707-One_Health_Problems_Solutions*

- One Health Initiative *https://www.cbd.int/2011-2020/actions/country*

- Convention on Biological Diversity *https://chm.cbd.int/database/record/239825*

Khazar University has been incorporated into the Planetary Health Alliance Consortium of Harvard University. With regard to this, the Director of the Consortium sent a congratulation video to Khazar University and wished success to the conference (A link to doünload the videoI https://vimeo.com/271521181)

(To be continued on page 7)

Harvard Universitetinin Planetar Sağlamlıq İttifaqı 31 may və 1 iyun tarixində Böyük Britaniyanın Edinburq Universitetində illik konfransını təşkil etmiş və öz səhifəsində Xəzər Universitetində keçirilən konfransı "Tərəfdaşlıq tədbiri" kimi elan etmişdi(*https:// planetaryhealthannualmeeting.org/satellite-meetings/*). Bu ittifaq məşhur Rokfeller Fondu tərəfindən maliyyələşdirilən və dünyanın 95-dən çox universitet, dövlət təşkilatları və tədqiqat institutlarının daxil olduğu bir təşkilatdır.

Beynəlxalq konfrans Azərbaycan, Türkiyə, Rusiya, İran, Gürcüstan, ABŞ, Kanada və İsveçrədən müvafiq elm sahələrinin 30 nəfərdən artıq görkəmli mütəxəssisinin iştirakı ilə keçirildi. Konfransda, həmçinin, Azərbaycanın Səhiyyə Nazirliyi, Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi, Nəqliyyat, Kommunikasiya və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyi, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi və Bakının Nizami rayonu bələdiyyəsinin nümayəndələri iştirak edirdilər.

NİZAMİ Erasmus+ layihəsi, Global Alliance Grupu və Nərgiz klinikası konfransı dəstəkləmiş və işində iştirak etmişlər.

(Ardı səh. 8-də)

Planetary Health Alliance of Harvard University, which includes well-known universities as well as Khazar University, held its annual conference on May 31 - June 1 at University of Edinburgh, UK, and the Alliance, on its website, announced the conference, held at Khazar University, as "Partnership conference" (https://planetaryhealthannualmeeting.org/satellite-meetings/). This Alliance is financed by The Rockefeller Foundation and includes more than 95 universities, state organisations and research institutions.

More than 30 experts from Azerbaijan, Turkey, Russia, Iran, Georgia, USA, Canada and Switzerland participate at the conference. Also, the representatives of the Ministry of Health of the Republic of Azerbaijan, the Ministry of Ecology and Natural Resources, the Ministry of Transport, Communication and High Technologies, the Ministry of Agriculture, Food Safety Agency and the Nizami district municipality attended the conference.

NISAMI Erasmus + project, Global Alliance Group and Nargis Clinics also joined and supported the conference

(To be continued on page 9)

Konfransı giriş sözü ilə Xəzər Universitetinin Elmi işlər üzrə prorektoru dosent İradə Xəlilova açaraq, iştirakçıları salamladı və sözü universitetin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaxanlıya verdi. Professor Hamlet İsaxanlı çıxışında konfransda müzakirə olunan mövzunun həm Azərbaycan, həm də beynəlxalq aləm üçün əhəmiyyətindən danışdı, konfransa uğurlu iş arzuladı.

Sonra proqram üzrə məruzələrin dinlənilməsinə başlandı. İki gün ərzində ümumilikdə 30-dan artıq məruzə dinlənildi. Mövzular üzrə hər bölmədən sonra geniş sual-cavab sessiyaları keçirildi. Konfransın başlandığı gündən gənc tədqiqatçıların posterləri stendlərdən asılmış və fasilələr zamanı təqdimatları keçirilmişdir. Poster təqdimatlarının müsabiqəsi keçirilmiş, 7 nəfərdən ibarət Beynəlxalq Münsiflər Heyəti tərəfindən qiymətləndirilmiş və qaliblər elan edilmişdir. Münsiflər Heyətinin sədri Amerika Birləşmiş Ştatları Milli Ətraf Mühit Sağlamlıgı Təşkilatının direktoru Dr. David Dyjack qaliblərə sertifikat təqdim etdi.

(Ardı səh. 10-da)

Assoc.Prof. Irada Khalilova, Vice-rector for Research of Khazar University, delivered an opening speech and gave the floor to Prof. Hamlet Isakhanli, the founder of Khazar University, and Chairman of its Board of Directors and Trustees. In his speech, Prof. Hamlet Isakhanli stressed the international importance of the conference and wished success to participants.

Then according to the program report deliveries started. More than 30 reports were delivered during the two days. Certain topics were discussed in relevant sections in which question and answer session was also held. The conference posters of young researchers were hanged on stands and presentations were made during breaks.

A competition for poster presentations was held which was evaluated by International Jury of 7 members, and the winners were announced. The Chair of the Jury David Dyjack, PhD, CIH, Executive Director of the National Environmental Health Association, USA, announced the winners and presented them with certificates.

(To be continued on page 11)

Birinci yeri Respublika Taun Əleyhinə Stansiyanın Təbii ocaqların infeksiyalarının monitorinqi bölməsinin entomoloqu, V.Axundov adına Milli Elmi Tədqiqat Tibbi Profilaktika İnstitutunun Parazitologiya şöbəsinin dissertantı Yeganə Sultanova, ikinci yeri Respublika Taun Əleyhinə Stansiyanın həkim mikrobioloqu Namiq Mustafayev, üçüncü yeri isə Xəzər Universitetinin Bioloji Elmlər Departamentinin doktorantı Moojan Sərpuş tutmuşdur.

Professor Hamlet İsaxanlı əsas məruzəçi – ABŞ-ın Jackson Dövlət Universitetinin professoru Məhəmməd Şahbaziyə təşəkkür sertifikatı təqdim etdi.

Konfransın bağlanış mərasimində Xəzər Universitetinin Elmi işlər üzrə prorektoru dosent İradə Xəlilova konfransın işini yekunlaşdırdı, iştirakçılara sertifikat təqdim olundu və xatirə şəkilləri çəkildi.

Azərbaycan Dövlət İnformasiya Agentliyi – AZƏRTAC başda olmaqla *(https://azertag.az/en/xeber/One_health_Problems_and_Solution_1st_international_conference_kicks_off_in_Baku-1168691)* ölkənin aparıcı saytları və mətbuat orqanları bu barədə xəbər yaymışlar. "Space" TV-nin xəbərlər proqramında konfrans haqqında ayrıca süjet yayımlanmışdır.

Yegana Sultanova, Entomologist of the Department of Monitoring of Infections of Natural Fires of Republican Anti-Plague Station, and PhD of Parasitology Department of the National Scientific Research Institute of Medical Prevention named after V. Akhundov, held the first place. Namig Mustafayev, Microbiologist of Republican Anti-Plague Station, held the second place. Moojan Sarpush, a PhD student at the Department of Biological Sciences of Khazar University, held the third place.

Prof. Hamlet Isaxanli presented the certificate of appreciation to keynote speaker Mohammad Shahbazi, prof. of Jackson State University, USA.

Assoc.Prof. Irada Khalilova, Vice-rector for Research of Khazar University, delivered a closing speech at the conference, the participants were certified and memory photos were taken.

The country's mainstream media and websites, the Azerbaijan State Information Agency - AZERTAC taking the lead *(https://azertag.az/en/xeber/One_health_Problems_and_Solution_1st_international_conference_kicks_off_in_Baku-1168691)*, have reported on this event. A separate episode was also featured on the "Space" TV's news program.

PETRA LAYİHƏSİ ÇƏRÇİVƏSİNDƏ JYVÄSKYLÄ UNİVERSİTETİNDƏ GÖRÜŞ

MEETING AT JYVÄSKYLÄ UNIVERSITY WITHIN PETRA PROJECT

Mayın 28-dən iyunun 1-dək Xəzər Universiteti Təhsil fakültəsinin dekanı dosent Elza Səmədova, Keyfiyyətin Təminatı Mərkəzinin direktoru Lyudmila Sotova, İngilis dili və ədəbiyyatı departamentinin koordinatoru Kamalə Əsgərova, İnkişaf Mərkəzinin layihə meneceri Ülkər Bayramova və Təhsil fakültəsinin koordinatoru Qoşqar Məmmədov "Azərbaycan universitetlərində tədris və təlimin təkmilləşdirilməsi" adlı ERASMUS+ layihəsi çərçivəsində Finlandiyanın Jyväskylä Universitetində keçirilən silsilə seminarlarda iştirak etdilər.

Tədbirdə həm Azərbaycandan (Xəzər Universiteti, Naxçıvan Dövlət Universiteti, Gəncə Dövlət Universiteti, Sumqayıt Dövlət Universiteti, Bakı Slavyan Universiteti, Azərbaycan Dillər Universiteti, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti, Azərbaycan Universiteti), həm də Avropadan (Debrecen Universiteti – Macarıstan, Valensiya Politexnik Universiteti – İspaniya, Vyana Tətbiqi Elmlər Universiteti – Avstriya, Qazi Universiteti – Türkiyə) olan tərəfdaş universitetlərin 30-a yaxın nümayəndəsi iştirak edirdi.

5 günlük seminarda iştirakçılar Jyväskylä Universiteti, universitetdə tədqiqat işləri, tədqiqat işlərinin elektron bazasının yaradılması, istifadəsi və hər kəsə əlçatan olması, Moodle sistemi haqqında geniş məlumatlar əldə etdilər və Moodle-dan istifadə etmək üçün keçirilən təlimlərə qatıldılar.

Təlimlərin sonunda iştirakçılara sertifikat təqdim olundu.

On May 28-June 1, Assoc.Prof. Elza Samadova, Dean of the School of Education of Khazar University, Lyudmila Sotova, Director of the Quality Assurance Center, Kamala Asgarova, Coordinator of the Department of English Language and Literature, Ulkar Bayramova, Project Manager of Development Office, and Goshgar Mahammadov, Coordinator of the School of Education, participated in a series of seminars held at Jyväskylä University within ERASMUS+ project "Promoting Excellence in Teaching and Learning in Azerbaijani Universities".

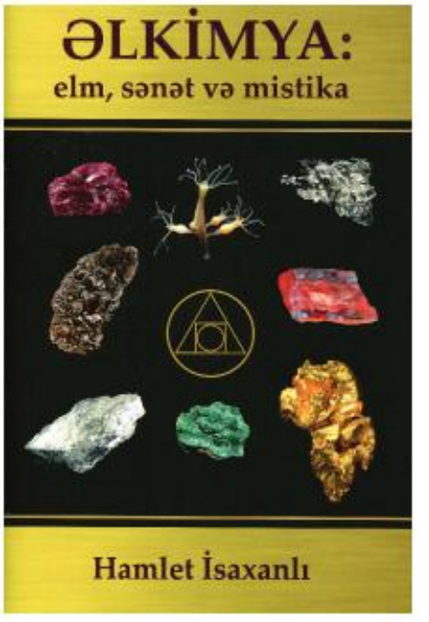
About 30 representatives of partner universities from Azerbaijan (Khazar University, Nakhchivan State University, Ganja State University, Sumgayit State University, Baku Slavic University, Azerbaijan University of Languages, Azerbaijan State Pedagogical University, Azerbaijan University) and Europe (Debrecen University - Hungary, Valencia Polytechnic University - Spain, Vienna University of Applied Sciences - Austria, Gazi University - Turkey) joined the seminars.

Within a five-day seminar, participants were informed about Jyväskylä University, researches at this University, the development of an electronic database of researches, Open Access, and Moodle system. Moreover, the participants joined the trainings on the use of Moodle system.

The participants were certified at the end of the trainings

PROFESSOR HAMLET İSAXANLININ YENİ KİTABI NƏŞR OLUNDU

A NEW BOOK BY PROF. HAMLET ISAKHANLI IS PUBLISHED

Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaxanlının elm tarixindən bəhs edən "Əlkimya: Elm, Sənət və Mistika" adlı yeni kitabı işıq üzü görüb. Kitabda əlkimyanın vətəni olmağa əsas namizəd sayılan qədim Misir və sonra Mesopotamiya, Yunan və Roma sivilizasiyaları, Çin və İslamın hegemon olduğu dövrlər və nəhayət, Orta Əsrlər Avropası diqqət mərkəzində olmaqla dünya əlkimya tarixinə baş vurulur, müqayisəli təhlil nəticəsində müəyyən ümumiləşmələr aparılaraq, oxşarlıqlar və fərqlər qeyd edilir. Əlkimyanın elmi və texnoloji, həmçinin iqtisadi və ticari tərəfləri, qızıl və gümüşün fiziki-kimyəvi xassələri, mənəvi və ictimai tərəfləri, metalları qızıl və gümüşə çevirmə cəhdləri, həmçinin gəncləşmə və ölümsüzlük bəxş edə bilən eliksir axtarışı barədə, bu sahələrdə yaradıcı fəaliyyət göstərənlər haqqında söhbət açılır.

Yeri gəldikcə əlkimya ilə sıx bağlı olan tibb, farmakologiya və botanika, metal və minerallar, fəlsəfə və mistika üzərində durulur. Müxtəlif əfsanə və rəvayətlər, səyahət və savaşlar, kitablar və ensiklopediyalar haqqında söhbət edilir. Ana və ya təməl elementlər, xüsusilə, onların bəs etmədiyini ortaya qoyan və əlkimyanın canı sayılan civə, kükürd və duz kimi maddələr ətrafında cərəyan edən hadisələr diqqət mərkəzinə qoyulur.

Anlaşıqlı dildə yazılan bu monoqrafiya mütəxəssislər, tələbələr və geniş oxucu dairəsi üçün nəzərdə tutulmuşdur.

The Founder of Khazar University and the Chair of the Board of Directors and Trustees Prof. Hamlet Isaxanli published a new book called "Alchemy: Science, Art and Mysticism" (in Azerbaijani: *Əlkimya: Elm, Sənət və Mistika*) which talks about the history of science. In the book, the author dives into the world history of alchemy while focusing on Egypt, which is considered the main candidate to be the homeland of alchemy, and then Mesopotamia, Greek and Roman civilization, the periods when China and Islam were hegemons, and finally, the Europe of the Middle Ages. Certain generalizations have been made based on a comparative analysis, and similarities and differences have been noted. The relations between Eastern and Western cultures have been contemplated through the lens of the alchemy. There are discussions on the scientific and technological aspects of alchemy, as well as economic and commercial prospects, physical and chemical properties of gold and silver, moral and social facets, endeavors to turn metals into silver and gold, as well as the search for elixirs that can bring rejuvenation and immortality, also on people who led the creative activities in these areas.

When appropriate, the closely related subjects to alchemy, such as medicine, pharmacology and botany, metals and minerals, philosophy and mystery, have been scrutinized. The different myths and legends, travels and wars, books and encyclopedias have been discussed. The events encompassing the major or base elements, especially, their insufficiency, along with the substances regarded as the soul of alchemy like mercury, sulfur, and salt, are in the spotlight.

Written in a comprehensible language, this monography is reckoned to be for specialists, students and a wide audience of readers.

SEMİNAR: "İRQÇİLİK VƏ AYRI - SEÇKİLİYİN PSİXOLOGİYASI"

SEMINAR ON "PSYCHOLOGY OF RACISM AND DISCRIMINATION"

Mayın 31-də Psixologiya departamentinin koordinatoru və Xəzər Universiteti Psixoloji Xidmət Mərkəzinin direktoru Mələk Kərimova "İrqçilik və ayrı-seçkiliyin psixologoyası" adlı seminar keçirdi. Seminar İqtisadiyyat və menecment departamentinin və "THE SAME" komandasının koordinatoru Dr.Bəhadır Baysalın təşkilatçılığı ilə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində keçirildi.

Seminarda aşağıdakı mövzular əhatə olundu: 1) İnsan psixologiyasında ayrı-seçkiliyin səbəbləri; 2) Məqsədə çatmaq üçün ayrı-seçkiliyin salınması; 3) İrqi nöqteyi-nəzərdən başqalarından üstün və yüksək mövqedə olmaq; 4) İqrçilik və özünü təsdiqetmə arasında əlaqəlilik; 5) Onlayn nifrət ismarışları vasitəsilə aqressiv davranışın səbəbləri.

Seminarın sonunda iştirakçılara sertifikat təqdim edildi.

On May 31, a seminar on "Psychology of racism and discrimination" was conducted by Melek Kerimova, coordinator of the Department of Psychology and Director of the Psychological Service Center of Khazar University. The Seminar was held at Azerbaijan State Pedogogical University on organizational support by Dr. Bahadir Baysal, coordinator of the Department of Economics and Management, and "THE SAME" team.

The seminar covered the following topics: 1) Reasons for racism in human psychology; 2) Discrimination in order to achieve an aim; 3) Desire to be superior to others and be in a better position in terms of race; 4) Relationship between racism and self-realization; 5) Reasons for expressing aggression through online hate messages.

At the end of the seminar, all the participants were certified.

"XƏZƏR"İN TƏLƏBƏSİ MÜSABİQƏNİN QALİBİ OLDU

Mayın 31-də AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanasında cari ilin aprelində keçirilən seçkilərlə əlaqədar "Bizim Gənclik" İctimai Birliyinin elan etdiyi "Mənim namizədim – İlham Əliyevdir!" bloqpost müsabiqəsinin qaliblərinin mükafatlandırma mərasimi həyata keçirildi.

Tədbirdə bir neçə universitetin prorektorları, hökumət nümayəndələri və tanınmış ictimai-siyasi xadimlər iştirak edirdilər. Müsabiqənin nəticələrinə əsasən Xəzər universitetinin İqtisadiyyat və menecment fakültəsinin 2-ci kurs tələbəsi Aydın Səlimlinin məqaləsi 1-ci yerə layiq görülmüşdü. Qaliblərə pul mükafatı və sertifikatlar təqdim olundu.

Məqalani aşağıdakı linkdə oxumaq olar

https://mycandidate675468713.wordpress.com/2018/03/22/mənim-namizədim-ilham-əliyevdir.

A STUDENT OF KHAZAR IS AWARDED

Azerbaijan Republic
"Our Youth"
Public Union

Azərbaycan Respublikası
"Bizim Gənclik"
İctimai Birliyi

ŞƏHADƏTNAMƏ

verilir ondan ötrü ki,

AYDIN SƏLİMLİ

"Bizim Gənclik" İctimai Birliyi tərəfindən "Mənim namizədim- İlham Əliyevdir!"
mövzusunda elan olunmuş bloqpost müsabiqəsində iştirak etmiş və
I yerə
layiq görülmüşdür.

Tarix: 31.05.2018-ci il

On June 31, 2018, an awarding ceremony for the winners of the blog post competition "My candidate is Ilham Aliyev", which was announced by "Our Youth" Public Union with regard to presidential election held in April, 2018, was held. Vice-rectors of several universities, government representatives as well as prominent public and political figures participated in the ceremony. According to the result of the competition, an article by Aydin Salimli, a second year student of the School of Economics and Management of Khazar University, held the first place. The winners were awarded cash prizes and certificates.

https://mycandidate675468713.wordpress.com/2018/03/22/mənim-namizədim-ilham-əliyevdir

ÇSEA - NIN NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ XƏZƏR UNİVERSİTETİNDƏ

İyunun 4-də Çin Sosial Elmlər Akademiyası Fəlsəfə İnstitutundan nümayəndə heyəti (ÇSEA) Xəzər Universitetində oldu. Görüşdə Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaxanlı, həmçinin, universitetin rektoru Dr. Hassan Niknafs, prorektorlar professor Məhəmməd Nuriyev, Dr. İsaxan İsaxanlı, dosent İradə Xəlilova, dekanlar – dosent Cabir Xəlilov, dosent Elza Səmədli, dosent Ceyhun Məmmədov və Magistratura, doktorantura və elmi işlər bölməsinin müdiri Dr. Eldar Şahgəldiyev iştirak edirdilər.

Dr. Eldar Şahgəldiyevin Xəzər Universiteti haqqında qısa təqdimatından sonra Çinin Sosial Elmlər Akademiyasının (ÇSEA) nümayəndələri ÇSEA Mədəniyyət Siyasəti üzrə Araşdırma Mərkəzinin dosenti Zu Chun Ming, onun həmkarları – ÇSEA Fəlsəfə İnstitutunun professoru Tsui Wei Hang və Mədəniyyətşünaslıq üzrə Milli Mərkəzin direktor müavini professor Li He öz institutları haqqında məlumat verərək, təhsil və tədqiqat, mədəniyyət mübadiləsi, turizm və tələbə mübadiləsi sahələrində gələcəkdə əməkdaşlıq etmək niyyətində olduqlarını ifadə etdilər.

Görüşün sonunda H. İsaxanlı Çin dilinə tərcümə edilmiş şeirlər kitabını və Çin haqqında "Böyük çaylar Qərbdən Şərqə doğru axır: Azərbaycan və Çin" sərlövhəli məqaləsini qonaqlara hədiyyə etdi. Öz növbəsində, qonaqlar Konfutsi fəlsəfəsinə həsr edilmiş ÇSEA-nın xüsusi buraxılışı olan kitabı H.İsaxanlıya təqdim etdilər.

CASS DELEGATION AT KHAZAR UNIVERSITY

On June 4, a Chinese delegation from the Institute of Philosophy of Chinese Academy of Social Sciences (CASS) visited Khazar University. Khazar University Founder, Chairman of its Board of Directors and Trustees Professor Hamlet Isakhanli, as well as its Rector Dr. Hassan Niknafs, its Vice Rectors Assoc. Prof. Irada Khalilova, Dr. Isakhan Isakhanli, Prof. Mahammad Nouriyev, and its Deans Assoc. Prof. Elza Samadli, Assoc. Prof. Jabir Khalilov, Dr. Jeyhun Mammadov and the Head of Division for Graduate Studies and Research, Dr. Eldar Shahgaldiyev participated in the meeting.

Following a brief introduction about Khazar University presented by Dr. Eldar Shahgaldiyev, representatives of the Institute of Philosophy of Chinese Academy of Social Sciences (CASS) – Associate Professor Zu Chun Ming of Research Center for Cultural Policy, her colleagues Professor Cui Wei Hang of Institute of Philosophy, and Professor Li He, Deputy Director of Chinas National Center for Cultural Studies introduced their institution and expressed their will for future collaboration in the fields of education and research; cultural exchange, tourism and student exchange.

At the end of the meeting, Prof. Isakhanli presented the guests his book of poems in Chinese and his article about China "Major Rivers Flow from the West to the East: Azerbaijan and China". In its turn, the guests presented a book - special edition of CASS dedicated to Confucian philosophy.

QAZİ UNİVERSİTETİNİN NÜMAYƏNDƏSİ "XƏZƏR"DƏ

GAZI UNIVERSITY REPRESENTATIVE VISITS KHAZAR UNIVERSITY

İyunun 25-də Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaxanlının ofisində Qazi Universitinin Sosial Elmlər İnstitutunun direktoru professor Dr. Səlmə Yellə görüş keçirildi.

Görüşdə Təhsil fakültəsinin dekanı dosent Elza Səmədova da iştirak edirdi. Görüş zamanı Qazi Universiteti ilə Xəzər Universiteti arasında gələcək əməkdaşlıq, müəyyən ixtisaslar və sertifikat proqramları üzrə ikili diplom məsələləri müzakirə olundu və iki universitet arasında əlaqələrin daha da fəallaşdırılması üçün Mövlanə proqramı çərçivəsində müxtəlif seminarların keçirilməsi və 2019-cu ilin mayında birlikdə I Beynəlxalq Avrasya Təhsil Elmləri Simpoziumu təşkil olunması barədə razılığa gəlindi.

On June 25, Prof. Hamlet Isakhanli, the founder of Khazar University and Chairman of its Board of Directors and Trustees, had a meeting with Prof. Dr. Selma Yel, Director of the Institute of Social Sciences, Gazi University.

Assoc.Prof. Elza Samadova, Dean of the School of Education, was also present at the meeting. Future cooperation between the two universities as well as double degree diplomas on certain specialities and certificate programs were discussed at the meeting. Moreover, in order to further improve relations between the universities, the sides agreed on holding seminars within Mevlana program and joint organization of I International Eurasia Educational Sciences Symposium in May 2019.

XƏZƏR UNİVERSİTETİ PLANETAR SAĞLAMLIQ İTTİFAQINA DAXİL EDİLDİ

KHAZAR UNIVERSITY IS A PART OF PLANETARY HEALTH ALLIANCE

Xəzər Universiteti Harvard Universitetinin Planetar Sağlamlıq İttifaqı (Planetary Health Alliance) konsortsiumunun tərkibinə daxil edilmiş və konsortsiumun internet səhifəsində dünyanın aparıcı universitetləri ilə bir sırada qeyd edilmişdir.

Bu haqda daha geniş məlumatı bu link vasitəsilə əldə etmək olar:

https://planetaryhealthalliance.org/alliance-members

Khazar University has been included in Planetary Health Alliance consortium of Harvard University and is listed along with top universities of the world in the consortium website.

Further information is available at:

https://planetaryhealthalliance.org/alliance-members

XƏZƏR UNİVERSİTETİNDƏ FİKRƏT ƏMİROV KONFRANS - KONSERT MƏRKƏZİNİN AÇILIŞI

İyunun 5-də Xəzər Universitetinin Mərkəz kampusundakı "Dünya" Konfrans-Konsert Salonunda Fikrət Əmirov Konfrans-Konsert Mərkəzinin açılışı oldu. Uzun illər ərzində universitetin mühüm ölkə və beynəlxalq tədbirlərinin keçirildiyi, elm və mədəniyyət ictimaiyyətinə yaxşı tanış olan "Dünya" Konfrans-Konsert Salonu, əslində, yeni statusa malik olacaqdı.

Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaxanlı salona toplaşan görkəmli mədəniyyət xadimlərini salamlayaraq, onları bərəlyefin açılışına dəvət etdi. Açılış mərasimi salonda-kılar üçün ekranda nümayiş etdirilirdi. Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının sədri Firəngiz Əlizadə və dahi bəstəkarın qızı Sevil Əliyeva iştirakçıların alqışları ilə bərəlyefin üzərindən ağ örtüyü götürdülər. "Dünya" Konfrans-Konsert Salonundan açılışa gedən universitet rəhbərliyi və mədəniyyət xadimləri Fikrət Əmirov Konfrans-Konsert Mərkəzinə döndülər.

(Ardı səh. 20-də)

THE OPENING OF FIKRAT AMIROV CONFERENCE - CONCERT CENTER AT KHAZAR UNIVERSITY

On June 5, the opening ceremony for Fikrat Amirov Conference - Concert Center took place at the "Dunya" Concert - Conference Hall at the downtown campus of Khazar University. The "Dunya" Concert - Conference Hall, where national and international ceremonies have been hosted for a long time, and which is well-known in the cultural community, will have a new status.

Prof. Hamlet Isakhanli, the founder of Khazar University, and Chairman of its Board of Directors and Trustees, greeted prominent cultural figures and invited them to the opening of Fikrat Amirov's bas-relief. The opening ceremony was displayed on the screen for those in the hall. Firangiz Alizadeh, Chair of the Union of Azerbaijan Composers, and Sevil Amirova, the daughter of the great composer, with the applause of the participants, took the white cover over the bas-relief. The "Dunya" Concert - Conference Hall became Fikrat Amirov Conference - Concert Center when the University administration came back.

(To be continued on page 21)

Professor Hamlet İsaxanlı çıxış edərək, Fikrət Əmirovun həyat və yaradıcılıq yoluna geniş nəzər saldı, böyük musiqiçinin sənət məktəbi yaratdığını və dünyada tanındığını söylədi.

Sonra tədbirin bədii hissəsi başladı. Xəzər Universitetinin Kamera orkestrinin ifasında bəstəkarın "Nizami"simfoniyasının IV hissəsi, "Kürd ovşarı" (Kamera orkestri üçün işləyən "Dünya" Təhsil Komleksinin müəllimi, bəstəkar Sevda Rəhimova), "Sevil" operasından vals, "Min bir gecə" baletindən "Şəhrizadın bayramı" səsləndi.

Xalq artisti Azər Zeynalov "Sevil" operasından "Balaşın ariyası"nı, Azərbaycan Dövlət Musiqili Teatrının solisti, beynəlxalq müsabiqələr laureatı Ataş Qarayev "Balaşın mahnısı"nı, xalq artisti Alim Qasımov və əməkdar artist Fərqanə Qasımova (duet) Hüseyn Cavidin "Şeyx Sənan" tamaşasından "Kor ərəbin mahnısı"nı, əməkdar artist Səbinə Vahabzadə "Azərbaycan elləri", xalq artisti Gülyanaq Məmmədova "Gecə keçdi" və "Göygöl", (xalq çalğı alətləri ansamblının müşayiəti ilə), xalq artisti, tarzən Ramiz Quliyev tarda "Mən səni ararəm" mahnısını və "Səhər" filmindən "Aslanın mahnısı"nı, əməkdar artist Elşən Mansurov "laylay" mahnılarını, Xəzər Universitetinin qızlardan ibarət reqs ansamblı "Min bir gecə" baleti əsasında hazırladığı xoreoqrafik etüdü ifa etdilər.

(Ardı səh. 22-də)

Prof. Hamlet Isakhanli gave a broad overview of Fikret Amirov's life and career, mentioning that the great musician created a school of art and was recognized worldwide.

Then the artistic part of the ceremony began. The Chamber Orchestra of Khazar University performed the IV part of "Nizami" symphony, "Kurd ovshari" (Sevda Rahimova, a composer and a teacher of "Dunya" school who also works for Chamber Orchestra), waltz from "Sevil" opera, and "Scheherazade's holiday" from "One Thousand and One Nights" ballet.

The followong pieces of music were performed by various performers: Azer Zeynalov, People's Artist – "Balash's aria" from "Sevil" opera; Atash Garayev, the soloist of Azerbaijan State Musical Theater, laureate of international competitions – "Balahs's song", Alim Gasimov, People's Artist, and Fargana Gasimova, Honored Artist (duet) – "The Song of a Blind Arab" from "Sheykh Sanan" a play by Huseyn Javid; Sabina Vahabzadeh, Honored Artist, - "Lands of Azerbaijan"; Gulyanag Mammadova, People's Artist – "The night passed" and "Goygol" (accompanied by folk instruments ensemble); Ramiz Guliyev, People's Artist and a tar player – "I am looking for you" and "Morning"; the dance ensemble of Khazar University - Choreographic etude based on the "One Thousand and One Nights" ballet.

(To be continued on page 23)

Tədbirdə Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının sədri Firəngiz Əlizadə çıxış edərək, Fikrət Əmirov Konfrans-Konsert Mərkəzinin yaradılmasını Xəzər Universitetinin Azərbaycan mədəniyyətinə yeni töhfəsi kimi dəyərləndirdi. Sevil Əmirova çıxışında atasının xatirəsinə göstərilən ehtirama görə Xəzər Universitetinin rəhbərliyinə və iştirakçılara təşəkkürünü bildirdi.

Azərbaycan Dövlət İnformasiya Agentliyi – AZƏRTAC başda olmaqla (*https://azertag.az/xeber/Xezer_Universitetinde_Fikret_Amirov_Konfrans_Konsert_Merkezinin_ve_bestekarin_barelyefinin_achilisi_olub-1170015*) ölkənin aparıcı saytları və mətbuat orqanları bu barədə xəbər yaymışlar.

Firangiz Alizadeh, Chair of the Union of Azerbaijan Composers, delivered a speech and noted that the establishment of Fikrat Amirov Conference - Concert Center was a new contribution to Azerbaijani culture. Sevil Amirova expressed her gratitude to the University administration and the participants for respect to his father.

The country's mainstream media and websites, the Azerbaijan State Information Agency - AZERTAC taking the lead (*https://azertag.az/xeber/Kezer_Universitetinde_Fikret_Amirov_Konfrans_Konsert_Merkezinin_ve_bestekarin_barelyefinin_achilisi_olub-1170015*), have reported on this event.

HUMANİTAR VƏ SOSİAL ELMLƏR FAKÜLTƏSİNİN ƏMƏKDAŞLARI UŞAQ EVİNDƏ OLDULAR

ASSOCIATES OF THE SCHOOL OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES VISIT AN ORPHANAGE

İyunun 6-da Xəzər Universiteti Humanitar və sosial elmlər fakültəsinin dekanlığının əməkdaşları və 1-ci kurs tələbələrinin təşəbbüsü ilə "Ümid yeri" Uşaq Evində kimsəsiz uşaqlarla görüş təşkil olundu. Uşaqlara oyuncaq, paltar və ərzaq məhsullarından ibarət hədiyyələr verildi. Bu görüşün uşaqlar üçün yaddaqalan olmasını təmin etmək üçün müxtəlif əyləncəli oyunlar keçirildi.

Uşaq Evinin rəhbərliyi Xəzər Universitetinə öz dərin təşəkkürlərini bildirərək, belə görüşlərin tez-tez keçirilməsinin uşaqlar üçün əvəzsiz vacib mənəvi dəstək olduğunu qeyd etdilər.

On June 6, associates of Dean's office and first year students of the School of Humanities and Social Sciences visited orphans at "Umid yeri" orphanage. Children were given presents such as toys, clothes and food. Moreover, children were involved in entertaining games to make the meeting a memorable occasion.

The Administration of the Orphanage thanked Khazar University and added that these kinds of meetings are of special importance for the children.

DENIM

"XƏZƏR"LİLƏR MİKAYIL MÜŞFİQİN 110 İLLİYİNƏ HƏSR OLUNMUŞ TƏDBİRDƏ

İyunun 6-da Beynəlxalq Muğam Mərkəzində 1937-ci il repressiya qurbanı görkəmli Azərbaycan şairi Mikayıl Müşfiqin anadan olmasının 110 illiyinə həsr olunmuş VIII Şairlər günü keçirildi. Azərbaycan Yazıçılar Birliyi (AYB) tərəfindən tədbirə dəvət alan Xəzər Universiteti Azərbaycan dili və ədəbiyyatı departamentinin müəllimi Qardaşxan Əzizxanlı və Azərbaycan dili və ədəbiyyatı departamentinin yüksək bal toplamış tələbələrindən bir qrupu – gənc filoloqlar Zeynəb Bağırova, Aytac Həsənova, Pinar Məmmədzadə, Əsmər Həsənzadə, Fəridə Nadirova-Əsgərova, Müjkan Fərruxlu, Arzu Əliyeva, Səkinə Ələkbərova yubiley tədbirində iştirak etdilər.

KHAZAR UNIVERSITY ASSOCIATES PARTICIPATE IN AN EVENT DEDICATED TO MIKAYIL MUSHFIG'S 110 ANNIVERSARY

On June 6, VIII Poets Day dedicated to Mikayil Mushfig's, a famous Azerbaijani poet who was a victim of repression in 1937, 110 anniversary, took place at the International Mugham Center. Gardashkhan Azizkhanli, the instructor of the Department of Azerbaijani Language and Literature of Khazar University, and a group of students of the Department of Azerbaijani Language and Literature - Zeynab Baghirova, Aytaj Hasanova, Pinar Mammadzadeh, Asmar Hasanzadeh, Farida Nadirova-Asgarova, Mujkan Farrukhlu, Arzu Aliyeva and Sakina Alekberova, received an invitation by the Union of Azerbaijani Writers to the event.

"THE SAME" KOMANDASI "TƏLƏBƏ DÜNYASI" VERİLİŞİNDƏ

"THE SAME" AT STUDENT'S WORLD PROGRAM

İyunun 8-də Yaşıddan-Yaşıda Facebook Qlobal Rəqəmsal Müsabiqəsində (*Peer to Peer Facebook Global Digital Challenge*) iştirak edən Xəzər Universitetinin İqtisadiyyat və menecment fakültəsinin koordinatoru Dr. Bahadır Baysal və "The SAME" komandası AzTV-nin "Tələbə dünyası" verilişində çıxış etdilər.

Verilişi aşağıdakı linkdən izləmək olar:
http://www.aztv.az/canli/aztv-canli.htm

Friday, June 8, Khazar University School of Economics and Management coordinator Dr. Bahadir Baysal and his team "The SAME" who participate in the Peer to Peer Facebook Global Digital Challenge appeared on local AzTV in the Student's World program (the program is in Azerbaijani language).

Watch our team online from the following link:
http://www.aztv.az/canli/aztv-canli.htm

FULBRAYT TƏQAÜDÇÜSÜ ROBERT JECKLİN'İN YOLASALMA MƏRASİMİ

FAREWELL PARTY FOR A FULBRIGHT SCHOLAR MR. ROBERT JECKLIN

İyunun 8-də Xəzər Universitetinin Mədəniyyət mərkəzində Fulbrayt təqaüdçüsü Wisconsin La-Crosse Universitetinin dosenti Robert Jecklin'in yolasalma mərasimi keçirildi.

Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaxanlı, Elmi işlər üzrə prorektor dosent İradə Xəlilova, baş müəllim Firəngiz Nəsirova və digərləri çıxış edərək, R. Jecklin'in şəxsi keyfiyyətlərini və peşəkar bacarıqlarını yüksək qiymətləndirdiklərini, işinə olan fədakarlığını təqdir etdiklərini bildirdilər və yeni işlərində ona uğurlar arzuladılar.

R. Jecklin səmimi sözlər və xoş arzulara görə hər kəsə təşəkkür etdi, Xəzər Universiteti kollektivini və tələbələrini səmimi və mehriban insanlar kimi həmişə xatırlayacağını bildirdi.

Sonra İ. Xəlilova R. Jecklin'ə həmkarları adından hədiyyələr təqdim etdi.

On June 8, a farewell party for the Fulbright scholar Mr. Robert Jecklin, Assistant Professor of University of Wisconsin-La Crosse was held at Culture Center of Khazar University.

Prof. Hamlet Isaxanli, founder of Khazar University, Chairman of its Board of Directors and Trustees, Vice-Rector Assoc. Prof. Irada Khalilova, the University's senior teacher Dr. Firangiz Nasirova and others shared their memories with Mr. Jecklin, highly priced his personal qualities and professional skills, appreciated his commitment to his job and wished him success in all his beginnings.

Mr. Jecklin thanked everyone for kind words and wishes and said that he would always remember Khazar University staff and students as sincere and warm people.

On behalf of colleagues Ms. Khalilova presented gifts to Mr. Jecklin.

PROFESSOR HAMLET İSAXANLININ İLK KİTABI – "ŞAİRİN İLK KİTABI" LAYİHƏSİNDƏ

THE FIRST BOOK BY PROFESSOR HAMLET ISAKHANLI IN THE PROJECT "THE FIRST BOOK OF A POET"

2018-ci il iyunun 11-də *Artkaspi.az* "Şairin ilk kitabı" layihəsi çərçivəsində Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaxanlının ilk kitabından –"Təzadlar"dan (2001) şeirlər və şəkillər təqdim etmişdir.

H.İsaxanlının ilk kitabından nümunələrlə daha geniş şəkildə bu link vasitəsilə tanış olmaq olar:

http://artkaspi.az/az/bas-acmadim-bu-dunyadan-hamlet-isaxanlinin-ilk-kitabi

On June 11, 2018, Artkaspi.az, within the project "The first book of a poet" posted poems and photos from the book entitled "Contradictions" (2001) by Prof. Hamlet Isakhanli, the founder of Khazar University, and Chairman of its Board of Directors and Trustees.

Examples from the first book by Hamlet Isakhanli are available at:

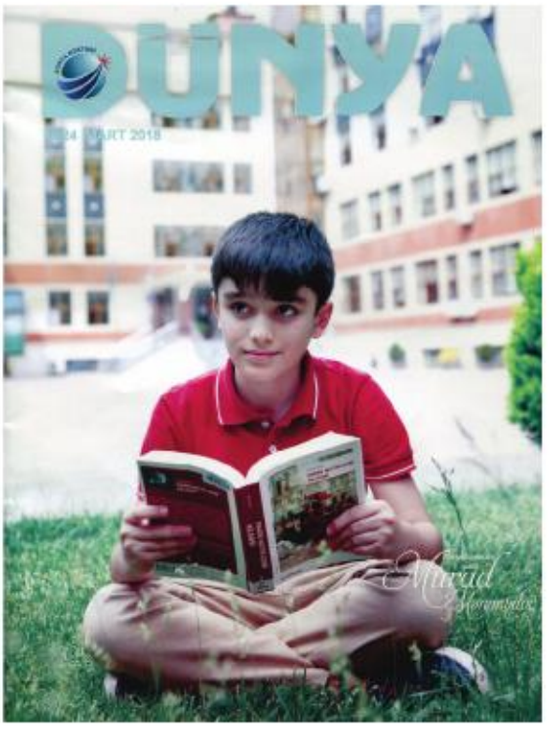
http://artkaspi.az/az/bas-acmadim-bu-dunyadan-hamlet-isaxanlinin-ilk-kitabi

"DÜNYA" JURNALININ YENİ NÖMRƏSİ ÇAPDAN ÇIXIB

Xəzər Universiteti "Dünya" Təhsil Kompleksinin nəşri olan "Dünya" jurnalının 2018-ci il mart nömrəsi (24-cü nömrə) Xəzər Universitetinin mətbəəsində çapdan çıxmışdır.

NEW ISSUE OF "DUNYA" JOURNAL IS PUBLISHED

March issue (number 24) of 2018 for "Dunya" journal, a publication of "Dunya" Education Complex affiliated with Khazar University, has been published at the Khazar University press.

XƏZƏR UNİVERSİTETİNƏ TƏŞƏKKÜR MƏKTUBU

Azərbaycan İngilis Dili Müəllimləri Assosiasiyası (AzETA) Xəzər Universitetinin "Dünya" Təhsil Kompleksində növbəti konfransını keçirmişdir. AzETA-nın prezidenti Rəqsanə Məmmədovanın iyunun 28-də universitetə göndərdiyi təşəkkür məktubunu təqdim edirik.

Xəzər Universitetinin
İctimai əlaqələr və media üzrə direktoru
Əlövsət Əmirbəyliyə
Surəti: "Dünya" Təhsil Kompleksinin direktoru
Mərufə Mədətliyə

Salam, çox hörmətli Əlövsət müəllim!

Sizə AzETA konfransı barədə yazıram. Sayənizdə konfrans çox uğurla başa çatdı. Konfransda Azərbaycanın müxtəlif regionlarından olan 175 müəllim iştirak edirdi. Eləcə də, konfransda ABŞ, Böyük Britaniya, Qazaxıstan və Şimali Kiprdən də təqdimatçılar iştirak edirdilər.

Konfrans üçün yaratdığınız şəraitə görə Sizə təşəkkür etmək üçün söz tapa bilmirəm. Bizi bütün iştirakçıların, xüsusilə də, xaricdən gələn qonaqların yanında çox qürurlandırdınız. "Dünya" Təhsil Kompleksinin infrastruktur baxımından beynəlxalq standartlara tam cavab verməsi ilə yanaşı, insan resursları baxımından da çox zəngin, örnək bir təhsil ocağı olmasının iki gün bütün iştirakçılar canlı şahidi oldu. Həftə sonu olmasına baxmayaraq, mühafizə xidmətindən tutmuş, əlaqədar bütün şöbələrin əməkdaşları canla-başla konfransın ən yüksək səviyyədə keçirilməsinə dəstək oldular, öz töhfələrini verdilər.

Tədris ilinin sonu olduğuna, işinin çoxluğuna baxmayaraq, Təhsil kompleksinin direktor müavini Çiçək xanım istər konfransdan əvvəl, istərsə də konfrans günləri bütün diqqətini konfransın yüksək səviyyədə keçirilməsinə yönəltmişdi. Çox şanslıyıq ki, belə bir idarəçiniz var. Təlim-tərbiyə işləri üzrə direktor müavininin assistenti Türkan Səməd üzündən təbəssümü əksik etmədən köməyimizə qaçaraq gəlirdi, İT şöbəsinin əməkdaşları, xüsusilə də, konfrans zalına cavabdeh olan həmkarlarınız çox peşəkarlıqla və dostcasına zalda keçirilən bütün təqdimatların yüksək səviyyədə təşkilinə köməklərini əsirgəmədilər. Təmizlik personalı səbrlə, gülərüzlə öz işini görürdü. Hər kəsin xüsusi vurğuladığı məqamlardan biri də Təhsil kompleksinin bir gül bağçasını xatırlatması oldu – pəncərələrin kənarlarındakı birbirindən gözəl çiçəklər xoş ovqat yaradırdı.

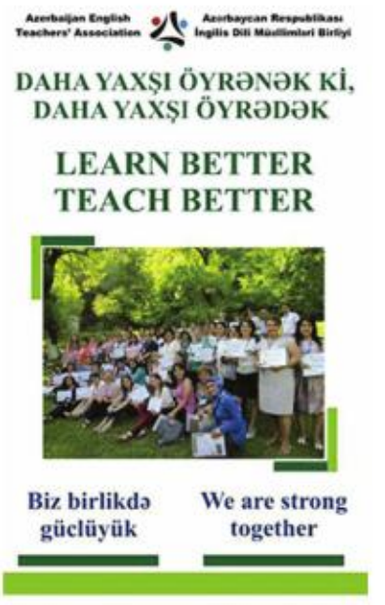
Bu gözəl təhsil ocağını iki gün bizə etibar etdiyiniz üçün çox təşəkkür edirik, yaratdığınız hər cür şərait üçün çox təşəkkür edirik. Böyük dünyamız üçün kiçik dünyanızda böyük işlər görən Təhsil kompleksinin hər bir personalına bütün təşkilatımız adından dərin təşəkkürümüzü bildiririk. Çox dəyərli, Azərbaycan təhsilinin canlı əfsanəsi olan, örnək rəhbər professor Hamlet İsaxanlıya çox təşəkkür edirik ki, istər Xəzər Universitetinin, istərsə də, "Dünya" Təhsil Kompleksinin qapılarını hər zaman üzümüzə açıq edir.

Sizin özünüzə də şəxsən təşəkkür edirik ki, müraciətlərimizə hər zaman yüksək peşəkarlıq, alicənablıq və operativliklə, həm də müsbət cavab verirsiniz.

Xahiş edirəm, təşəkkürlərimizi çox hörmətli Hamlet müəllim və Nailə xanım başda olmaqla, bütün kollektivinizə çatdırasınız.

Hər zaman hörmətlə,

Rəqsanə Məmmədova,
AzETA-nın prezidenti

AzETA THANKED KHAZAR UNIVERSITY

On June 29, Azerbaijan English Teachers' Association (AzETA) expressed gratitude to Khazar University for the conference conducted at "Dunya" School on June 23 and 24, which was participated by international experts.

Further information is available at: *http://muallim.edu.az/news.php?id=1647*

KHAZAR UNIVERSITY

OPERATORS, FUNCTIONS, AND SYSTEMS OF MATHEMATICAL PHYSICS CONFERENCE

Hamlet Isaxanli's 70th anniversary

XƏZƏR UNİVERSİTETİNƏ TƏŞƏKKÜR MƏKTUBLARI

LETTERS OF GRATITUDE TO KHAZAR UNIVERSITY

Xəbər verdiyimiz kimi, mayın 21-24-də Xəzər Universitetində Riyaziyyat departamentinin təşkilatçılığı ilə universitetin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaxanlının 70 illik yubileyinə həsr olunmuş "Riyazi fizikanın operatorları, funksiyaları və sistemləri" mövzusunda beynəlxalq konfrans keçirilmişdir. Konfrans iştirakçılarının Xəzər Universitetinə göndərdikləri təşəkkür məktublarını dərc edirik.

As we informed before, on May 21-22, the international conference "Operators, Functions, and Systems of Mathematical Physics" dedicated to the 70th anniversary of Professor Hamlet Isaxanli, Founder of the University, Chairman of its Board of Directors and Trustees was held at Khazar University with organizational support of the Department of Mathematics . We publish letters of gratitude addressed to Khazar University by the participants of the conference.

***

Əziz Hamlet!

Konfrans bitdikdən bir gün sonra İstanbula döndüm. Bu günlər hələ də konfransın təsiri altındayam. Gördüklərim, eşitdiklərim və öyrəndiklərim haqqında yaxınlarım və yoldaşlarımla paylaşıram. İstanbulda və Ankarada Differensial Tənliklər ilə əlaqəli bir neçə kiçik toplantının təşkilində mən də iştirak etmişəm. A. Aleksandrov, A. Belavin, M. Belişev, A. Helemski, B. Mityagin, G. Rosenblyum kimi məşhur alimlərin və bir sıra parlaq gənclərin iştirakı ilə konfransın təşkil edilməsinin nə qədər çətin olduğunu təxmin edirəm.

Dünya səviyyəsində belə bir toplantıya dəvət edildiyim üçün təkrar çox təşəkkür edirəm.

Varqa Kalantarov (*Koç Universiteti, İstanbul, Türkiyə*)

***

Dear Ali,

Thank you very much for hospitality. Hope to see you again.

Best regards,

Yaudat Sultanaev (*Bashkir State Pedagogical University, Ufa, Russia*)

***

Dear Prof. Huseynli,

a lot of thanks for your hospitality. I was quite happy to participate in the conference.

Best regards,

Andrei Shafarevich (*Lomonosov Moscow State University, Moscow, Russia*)

***

Dear Dr Huseynli,

Indeed it was wonderful and enjoyable conference! Thank you very, very much!

Alexander Helemskii (*Lomonosov Moscow State University, Moscow, Russia*)

***

***

Dear Ali,

thank you very much for your email! Unfortunately this week is a bit crazy (the end of semester in Ljubljana...) and I even had no chance to say "thank you!" for everything. I'm happy and I'm grateful for the possibility to visit Baku and to discover this beautiful city! I had a lot of very good memories about conference, Baku, and of course about people. I really hope very much to return to Baku...

Thank you very much!

With best wishes,

Aleksey Kosetenko (*University of Vienna, Vienna, Austria*)

***

Dear Professor Huseynli,

Thank you very much for your help and great hospitality. For me it was a wonderful visit, and I hope to come to Baku and your University again.

Boris Mityagin (*The Ohio State University, Columbus, Ohio, USA*)

***

Dear Ali,

Many thanks to you, to Hamlet, and to all organisers of the Conference. Baku is beautiful. Hope to visit University Hazar and Baku again.

Best wishes,

Nikolay Marchuk (*Steklov Mathematical Institute, Moscow, Russia*)

***

Dear Ali,

Thank you very much for the interesting conference and warm hospitality. Me and Valentin left Baku with a nice souvenirs getting from conversation with people in university, in hotel, on streets and Yasil Bazar ... Baku is a beautiful town!

With best wishes,

Galina Zagrebnova (*France*)

***

Спасибо Али,

Вы провели замечательную Конференцию, большое спасибо ! Моё предложение об отчёте о Конференции в журнале Европейского Математического Общества (ЕМО) остаётся в силе. Однако, позаботьтесь о вступлении Азербайджанского Математического Общества в ЕМО.

Всего Вам доброго,

Valentin Zagrebnov (*Institut de Mathematiques de Marseille, Marseille, France*)

***

Dear Ali,

Thank you very much for your fraternal assistance in all cases, sorry for the inconvenience caused. I hope for further cooperation already in Tbilisi. Consider that you have a good friend in Georgia. I am infinitely grateful in the name of my family, I will never forget your concern!

Cordially,

Ilia Tavkhelidze (*Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Tbilisi, Georgia*)

***

Dear Ali!

It was fantastic conference with doubly fantastic level of reception . I cannot remember when previously I received such great pleasure. Thanks again – and I will be happy to visit Baku and Hazar again.

Yours,

Grigori Rozenblioum (*Chalmers University of Technology, Gothenburg, Sweden*)

***

***

Дорогой Профессор Huseinli,
Огромное спасибо! Конференция была замечательно организована, и я был бы очень рад приезжать и в дальнейшем.
С наилучшими пожеланиями,

Vladimir Peller (*Michigan State University, USA*)

***

Dear Ali,
thank you very much for organizing such a nice conference! I recommended Baku to my colleagues.
Sincerely,

Roman Bessonov (*St. Petersburg State University and PDMI, St. Petersburg, Russia*)

***

Dear Ali,
Thank you very much for your kind words. It is obvious that me (as well as hopefully everybody) remember Baku's conference and Baku itself with greit pleasure. Thank you also for the photos.
It was nice to see them to remember conference again.
Best regards,

Mark Malamud (*Institute of Applied Mathematics and Mechanics, NAS of Ukraine, Slavyansk, Ukraine*)

***

Dear Professor Ali Huseinli,
Thank you very much for your hospitality during my visit to Baku. The conference was very interesting.
Sincerely Yours,

Alexander Skubachevskii (*People Friendship University of Russia, Moscow, Russia*)

***

Dear Ali,
I am back to Tbilisi and want to thank you for my wonderful visit to Baku. Can you please sent me e-mail address of Hamlet Isaxanli? He gave me his card, but I lost it.
Best regards,

Roland Duduchava (*Razmadze Mathematical Institute, Tbilisi, Georgia*)

***

Dear Ali,
thank you very much again for inviting me and for your kind hospitality in Baku! The Conference was wonderful!
With warm wishes, friendly,

Alexander Belavin (*Landau Institute for Theoretical Physics, Moscow, Russia*)

***

Dear Prof. Ali Huseynli,
I have indeed warmest memories of my stay in Baku, of your warm-hearted reception and of the conference. I will be happy to be invited to another similar event in Baku.
With best regards,

Mikhail Sheftel (*Boğaziçi University, Istanbul, Turkey*)

***

MAGİSTRLƏR DİSSERTASİYA MÜDAFİƏ ETDİLƏR

THESES DEFENSE OF MASTER STUDENTS

Mayın 12-də Humanitar və sosial elmlər fakültəsinin magistr tələbələrinin tezislərinin müdafiəsi keçirildi. Xəzər Universitetinin Elmi işlər üzrə prorektoru dosent İradə Xəlilova (sədr) müdafiəni açıq elan etdi. Müdafiə şurasının üzvləri – Humanitar və sosial elmlər fakültəsinin dekanı dosent Cabir Xəlilov, Dr.Ləman Verdiyeva, dosent Müşviq Mustafayev, doktorant Mələk Kərimova, şuranın katibi isə Nilufər Əlizadə idilər.

Psixologiya departamentinin magistr tələbələri –Aydan İbrahimova, Aysel Məmmədzadə, Fəridə Əsədova, Gülər Zamanzadə, İlahə Muradova, Qədəmli İsmayılova, Nigar Musayeva, Rəhimə Eldarova, Təhminə Rəsulzadə, Zeynəb Həcəmova, Nigar Mürxdəsənova dissertasiyalarını uğurla müdafiə etdilər.

On May 12, thesis defence of graduate students of the School of Humanities and Social Sciences, was held. Assoc.Prof. Irada Khalilova (Chair), Vice-rector for Research of Khazar University, declared the defence process open. The members of defence counsil included Assoc.Prof. Jabir Khalilov, Dean of the School of Humanities and Social Sciences; Dr. Laman Verdiyeva, Assoc.Prof.; Mushfig Mustafayev and PhD student Melek Karimova. Nilufar Alizadeh was the secretary of the council.

Graduate students of the Department of Psychology - Aydan Ibrahimova, Aysel Mammadzade, Farida Asadova, Guler Zamanzade, Ilaha Muradova, Gadamli Ismayilova, Nigar Musayeva, Rahima Eldarova, Tahmina Rasulzade, Zeynab Hajamova, and Nigar Mukhdasanova defended their theses successfully.

"TƏK SAĞLAMLIQ: PROBLEMLƏR VƏ ONLARIN HƏLLİ" KONFRANSI RUSİYA MƏTBUATINDA

"ONE HEALTH: PROBLEMS AND SOLUTIONS" CONFERENCE IN RUSSIAN MEDIA

2018-ci il iyunun 18-də Rusiyanın *семерница.рф* saytı cari ilin iyunun 1-i və 2-də Xəzər Universitetində keçirilmiş "Tək sağlamlıq: problemlər və onların həlli" I Beynəlxalq konfransı haqqında material yayımlamışdır.

Materialı bu link vasitəsilə oxumaq olar:

http://семерница.рф/news/rossiyskie-novosti/odno-zdorove-kak-deviz-sotrudnichestva-veterinarnykh-i-meditsinskikh-spetsialistov/

On June 18, 2018, *семерница.рф*, a Russian website, posted news about "One Health: problems and solutions", 1st International Conference, held on June 1-2 at Khazar University.

More detailed information is available at:

http://семерница.рф/news/rossiyskie-novosti/odno-zdorove-kak-deviz-sotrudnichestva-veterinarnykh-i-meditsinskikh-spetsialistov/

ŞƏHRİYAR VƏ "HEYDƏRBABAYA SALAM"IN ƏZƏMƏTİ

Hamlet İsaxanlı

18 sentyabr İranda (İran Azərbaycanında) "Milli şeir günü"dür, böyük İran və Azərbaycan şairi Məhəmmədhüseyn Şəhriyarın doğum tarixi dəqiq bilinmir (1905-6?), dünyasını dəyişmə tarixi isə 1988, 18 sentyabrdır. Digər tərəfdən, 18 sentyabr Azərbaycan Respublikasında "Milli musiqi günü"dür, böyük Üzeyir bəy Hacıbəyli 1885-ci il sentyabrın 18-də dünyaya gəlmiş, 1948-ci ildə - Şəhriyardan 40 il əvvəl vəfat etmişdir. İki Azərbaycanda ilin eyni günündə iki məşhur şəxsimizlə bağlı iki müxtəlif milli gün müxtəlif şəkildə bayram edilir, müxtəlif mərasimlər düzəldilir. Bu, eyniliyimizin və eyni zamanda fərqli olduğumuzun daha bir nümayişi deyilmi?!

***

Məhəmmədhüseyn Təbrizin Bağmeşəli səmtində anadan olmuşdur. Şair kimi Behcət təxəllüsü ilə başlamış, sonra Şəhriyar təxəllüsünü götürmüşdür (Hafizdən fal açmaqla). Şəhriyarın həyatı dəqiq faktlarla deyil, rəvayətlərlə, yuxugörmələrlə, müxtəlif şəxslərin söylədiyi ziddiyyətli xatirələrlə, fəlaçmalarla və ...bəlağətlə doludur. Bunun bir səbəbi Şəhriyarın artıq sağlığında əfsanələşməsi və haqqında müxtəlif rəvayətlərin yayılmasıdırsa, digəri, sözsüz ki, tədqiqatçıların baxış və üslubları ilə bağlıdır. Qeyd etdiyim kimi, doğum ili dəqiq bilinmir. İlk kitabının Tehranda nəşr olunma tarixi (daha çox 1931 deyirlər), atasının ölüm tarixi (Şəhriyarın xatirələrinə görə 1934-cü il, Tehran) dəqiq məlum deyil. Şirazlı Sürəyya ilə sevgisi haqqında da çox rəvayətlər danışılır. Özündən sonra əsərlərinin nəşrində edilən təhriflər və tərcümədə təhriflər edildiyindən söz açmaq mümkündür.

Şəhriyarın atası Hacı Mirağa Xoşginabi vəkil-hüquqçu idi, xeyirxah insan olub ("Mənim atam süfrəli bir kişiydi / El əlindən tutmaq onun işiydi"). Şəhriyarın uşaqlıq xatirələrinin oyanmasında, türkcə şeir yazmağa başlamasında mühüm rol oynamış anası Kövkəb xanım 1952-ci ildə Tehranda vəfat etmişdir. Şəhriyar Xoşginab kəndində ibtidai məktəbdə və Təbriz şəhərində bir neçə mədrəsədə oxumuş, sonra Tehrana getmiş (deyilənə görə 1921-ci ildə), Tehranda tanınmış şair, yazıçı və musiqiçilərlə tanış olmuş, dostlaşmışdır. Tehranda dərülfunundə oxumuş, sonra (1924-cü ildə) tibb üzrə ali təhsilə başlamışdır, lakin son tədris ilində universiteti buraxmışdır (bunun sürgünlə əlaqəli olduğu deyilir). Şəhriyar Sürəyyə xanımı sevmiş, Sürəyyanı zorla başqasına (şahın qohumuna) vermişlər, hər ikisi bu eşqi özləri ilə yaşatmışlar. Sürəyyə ilə bağlı Şəhriyarın Tehrandan Nişapur və Məşhəd tərəflərə sürgün edildiyi deyilir (1930-35-ci illərdə; əhvalat tam dəqiq bilinmir, 1935-ci ildə Tehrana qayıtmışdır). Şəhriyarın əvvəlcə farsca yazdığı, sonra Azərbaycan türkcəsində səsləndirdiyi - bu, onun bir şeiri iki dildə yazmaq barədə yeganə təcrübəsidir - "Behcətabad xatirəsi" (Tehranda göl və park adı) qəzəli həmin dövrdəki görüş intizarından bəhs edir (Şəhriyar Sürəyyə ilə son dəfə görüşmək istəmiş, Sürəyyanın anası qızının Behcətabad parkına gələcəyini vəd etmiş, Şəhriyar gözləmiş, lakin Sürəyyə gəlməmişdi):

...Yatmış hamı, bir Allah oyaqdı, daha bir mən,
Məndən aşağı kimsə yox, ondan da yuxarı.
...Qorxum budu, yar gəlməyə birdən yarıla sübh,
Bağrım yarılar, sübhüm, açılma, səni tanı!
...Eşqi var idi Şəhriyarın güllü, çiçəkli,
Əfsus, qara yel əsdi, xəzan oldu baharı.

Yalnız üç beytini gətirdiyimiz bu qəzəl Şəhriyarın poetik ustalığını gözəl nümayiş etdirən və sadə olduğu qədər də dərin duyğuları gözəl ifadə edən şeirlərdən biridir!

Şəhriyar 1953-cü ildə əmisi qızı Əzizə ilə evləndi; Şəhriyar və Əzizə xanımdan bir oğul və iki qız qalmışdır. Şəhriyar 1953-cü ildə Tehrandan Təbrizə köçmüş, Tehrana gedib-gəlmiş, 1973-74-cü illərdə bir qədər Tehranda yaşasa da, yenə Təbrizə dönmüşdür (1974-cü ildə Əzizənin Tehranda ölümündən sonra). Şəhriyar xəstələnmiş, müalicə üçün Tehrana aparılmış, 1988-ci ildə

orada dünyasını dəyişmişdir. Ana-atası Qumda, həyat yoldaşı Tehranda torpağa verilmiş, lakin Şəhriyar özünün Təbrizdə dəfn olunmasını vəsiyyət etmiş və Təbrizdə, Sürxabda, Məqbərətü'ş-Şüəradə (Şairlər məqbərəsində) torpağa tapşırılmışdır.

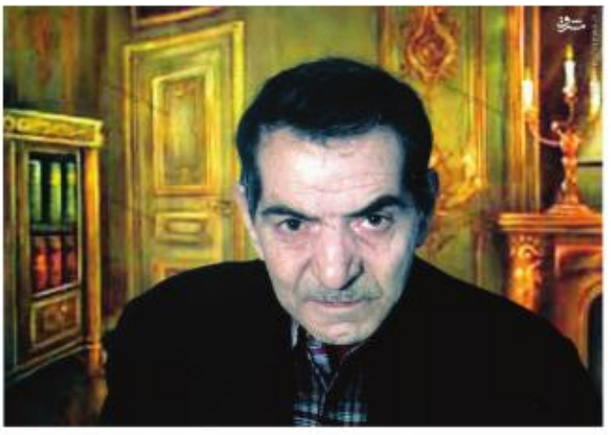
***

Şəhriyar İranın böyük şairi kimi şöhrət qazanıb, klassik İran poeziyasının yeni layiqli davamçısı sayılıb, şeirlərinin böyük əksəriyyəti farsadır, farsca yazılmış əsərləri küllisi irihəcmli və çoxcildlidir. Bu əsərlərin və ya onların seçilmiş hissəsinin Azərbaycan türkcəsinə sətri/filoloji tərcümə edilməsi yaxşı olardı; bu, Şəhriyar irsinin Azərbaycanlı tədqiqatçılar tərəfindən daha dərindən öyrənilməsinə, poetik tərcümə zamanı ciddi təhriflərə yol verilməməsinə və yeni poetik tərcümələrin yaranmasına kömək edərdi. Şəhriyar 20-ci əsr İran ədəbiyyatında əsasən klassik divan ədəbiyyatına xas olan qəzəl və qəsidə ustası kimi yer tutmuş, onun haqqında yeni dövrün Hafizi kimi fikirlər yayılmışdır. Bu yazı əsasən Şəhriyarın Azərbaycan türkcəsində yazdığı (sayı yüzü keçməyən) şeirlərdən təsirlənərək yazılmış, müəyyən müqayisə və paralellərə qısa nəzər salınmış, yazını hər kəsin oxuya bilməsi üçün onun bütövlüyünə səy edilmişdir.

***

Firdovsi, Nizami, Sədi, Mövlanə Cəlaləddin Rumi, Hafiz, Cami kimi nəhənglərin ilhamı fars dilində möhtəşəm poeziya aləminin yaranmasına səbəb olmuşdur. Çox zəngin klassik poeziya məkanı olsa da, 20-ci əsrdə İranda da yenilikçilərin, Avropa mədəniyyətini əxz etmək, "Avropanı Şərqə gətirmək" tərəfdarlarının meydana çıxması təbiidir. İran poetik dünyasında yenilikçi cərəyanın lideri Mazandaranlı (Yuş`lu) Nima Yuşic (1895/96-1960) avropasayağı yazmaq, sərbəst vəzndə yazmağa çalışmaq, tək özünüz üçün deyil, dünya üçün yazmaq məsələsini ortaya atmış, bu üslubda yazmış və məşhurlaşmışdır. Fransız poeziyasını orijinalda öyrənən və ondan təsirlənərək yazan Nimanı modern İran poeziyasının banisi sayırlar. Əruz və sərbəst şeir tərzlərini bir-birinə qovuşduran və şeirlərində canlı danışıq dilinin gücünü göstərən Nima, həmçinin, poetik yaradıcılıq üsulları və psixologiyası üzrə əsərlər müəllifidir. Nima məktəbinin, modern İran poetik məktəbinin davamçıları arasında Əhməd Şamlu (1925-2000) xüsusi seçilir. Nimanın poetik ilham və gözəlliyi tərənnüm edən "Əfsanə" poeması (1921-22) məşhur olmuşdu. Şəhriyar onun təsiri ilə "İki cənnət quşu"nu yazmışdı. Amma, Şəhriyar, bir qədər yenilikçi təsirlərə məruz qalsa da, əsasən klassik şərq şeir üslubunda yazmış, sevilən, əzbərlənən şöhrətli milli şair olmuşdur. Şəhriyarın yenilikçilərlə arası dəymiş, Şəhriyarın qəzəlxanlığı və ictimai-siyasi baxışları yenilikçilərin tənqidinə məruz qalmışdır. Rza Bərahəni Şəhriyar əleyhinə qalxmışdı: "Şəhriyar əbədilik keçmişdə qalıb, Şəhriyar yalnız yaxşı bir qəzəlxandır" (1972). Deyilənə görə, yenilikçilərin çoxu solçu, Şəhriyar isə nə sağçı, nə solçuidi (?). Şəhriyarı saray şairi sayanlar da olmuşdur.

Onu da qeyd etmək yerinə düşərdi ki, Türkiyə vasitəsilə fransız poetik ənənələri ilə tanış olan Mirzə Tağıxan Rafət (1887-89?-1920) sərbəst şeirlər yazsa da (əsasən farsca, qismən türkcə və fransızca), İranda türkcə modern şeir/sərbəst şeir cərəyanının lideri, yəqin ki, onun davamçısı sayılan və özü də Türkiyədə ali təhsil almış Həbib Sahir (1903-1988) olmuşdur (Həbib Sahir və Şəhriyar mədrəsə yoldaşı olublar). Bu yerdə bənzər hadisələrin daha əvvəl şimalda baş verməsini də yada salmaq olar. Abbas Səhhət (1874-1918) rus və qərb ədəbiyyatından etdiyi tərcümələrinə - "Məğrib günəşləri" kitabına (1912) yazdığı giriş sözündə bir məqsədinin qərblilərin necə şeir yazdığını göstərmək olduğunu söyləmiş və bunun bizim şairlər üçün faydalı ola biləcəyini demişdi (onlar şərqliləri tərcümə edib öyrənirlər, biz niyə bu cür etməyək?!). 1920-ci illərin sonu və 30-cu illərdə rus şairi V. Mayakovskinin, qismən də türkiyəli Nazım Hikmətin təsiri ilə Sovet Azərbaycanında sərbəst vəzn dəbə minmişdi. 20-ci əsr Sovet dövrünün ən məşhur Azərbaycan şairi Səməd Vurğun (1906-1956) da sərbəst şeir dəbinə cavab vermiş, lakin onun bu marağı uzun davam etməmiş, hecanın musiqili ahəngi onu öz qoynuna almışdı. Digər tərəfdən, düşünürəm ki, şimalda - Azərbaycanda zaman-zaman qəzəlxanların meydana gəlməsində (Ə. Vahid!) və ya heca vəznində yazan şairlərin bəzən qəzəl janrına müraciət etmələrində klassik poeziyanın təsiri ilə yanaşı, söz olaraq qəzələ bağlı olan muğam sənətinin rolu da mühüm olmuşdur.

***

Şəhriyarın Azərbaycan türkcəsində ilk əsəri - "Heydərbabaya salam"ın (1-ci hissənin) 1952-53-cü illərdə Tehranda yazıldığı, mümkündür ki, Təbrizdə tamamlandığı güman olunur, əsər 1954-də Təbrizdə nəşr olunmuşdur. Təbrizdəki nəşrdən bir neçə ay sonra "Heydərbabaya salam" Türkiyədə bilinmiş, "Azərbaycan" dərgisində dərc olunmuşdur (1954-55), üstəlik, bu əsərə ilk səs verənlərdən biri yenə Türkiyədə, həmin dərgidə çox həssas və uzaqgörən bir adla - "Edebi bir Hadise" adlı məqalə ilə çıxış edən Məhəmməd Əmin Rəsulzadə olmuşdur ("Azerbaycan" dərgisi, 1955, No 4-5). "Heydərbabaya salam"ın ikinci hissəsinin 1963-65-ci illərdə yazıldığı deyilir, 1964-cü ildə Təbrizdə, 1965-ci ildə Türkiyədə ("Türk kültürü" dərgisində) və 1966-cı ildə Bakıda nəşr olunmuşdur. "Heydərbabа" Təbriz yaxınlığındakı Xoşginab kəndinin yanında bir dağın adıdır.

***

"Heydərbabaya salam" Azərbaycan poeziyasında ən çox sevilən və əzbərlənən əsərlərdən biri olmaqla öz dövrünün şeirsevərlərinin və sonrakı nəsillərin yaddaşında xüsusi yer almış, onun təsiri böyük olmuş, müxtəlif şairlər tərəfindən ona çox nəzirə, bənzətmə və ya sadəcə cavab yazılmışdır; Şəhriyar onların bir qismino şeirdə cavab vermişdir. Əsər bir çox dillərə, o cümlədən farscaya (1993) tərcümə olunmuşdur. Poema ilk sətirlərindən sadə insanların danışdığı tərzdə, şirin Təbriz ləhcəsində gedən söhbət təsiri bağışlamaqla Şəhriyar qələminin qeyri-adi hiss-həyəcan yaratmaq gücünü nümayiş etdirir:

Heydərbaba, ildırımlar çaxanda,
Sellər-sular şaqqıldayıb axanda,
Qızlar ona səf bağlayıb baxanda,
Salam olsun şövkətizə, elizə,
Mənim də bir adım gəlsin dilizə.

Türk dilli oxucular arasında Şəhriyarı məşhur edən məhz "Heydərbabaya salam"dır. Daha çox əzbərlənən və alıntılar edilən bəndlər əsərin birinci hissəsindədir, onlardan şəxsi xatirələri deyil, dünya, həyat və ölüm haqqında düşüncələri ehtiva edən bəzi bəndləri yada salıram ("Heydərbabaya salam" haqqında danışarkən və yazarkən əsərdən xeyli alıntılar etməden keçinmək mümkünsüzdür...):

4. Heydərbaba, gün dalıvı dağlasam,
Üzün gülsün, bulaqların ağlasam,
Uşaqların bir dəstə gül bağlasam,
Yel gələndə, ver gətirsin bu yana,
Bəlkə mənim yatmış bəxtim oyana.

5. Heydərbaba, sənin tüzün ağ olsun,
Dört bir yanın bulaq olsun, bağ olsun,
Bizdən sora sənin başın sağ olsun,
Dünya qəzəv-qədər, ölüm-itimdi,
Dünya boyu oğulsuzdu, yetimdi.

6. Heydərbaba, yolum səndən kəc oldu,
Ömrüm keçdi, gələmmədim, gec oldu,
Heç bilmədim gözəllərin necoldu,
Bilməz idim dönglər var, dönüm var,
İtginlik var, ayrılıq var, ölüm var.

49. Heydərbaba, dünya yalan dünyadı,
Süleymandan, Nuhdan qalan dünyadı,
Oğul doğan, dərdə salan dünyadı,
Hər kimsəyə hər nə verib alıbdı,
Əflatundan bir quru ad qalıbdı.

69. Heydərbaba, göylər bütün dumandı,
Günlərimiz bir-birindən yamandı,
Bir-birizdən ayrılmayın, amandı,
Yaxşılığı əlimizdən alıblar,
Yaxşı bizi yaman günə salıblar.

71. Bir uçaydım bu çırpınan yelinən,
Bağlaşaydım dağdan axan selinən,
Ağlaşaydım uzaq düşən elinən,
Bir görəydim ayrılığı kim saldı?
Ölkəmizdə kim qırıldı, kim qaldı?

76. Heydərbaba, sənin könlün şad olsun,
Dünya varkən ağzın dolu dad olsun,
Səndən keçən tamış olsun, yad olsun,
Deynə mənim şair oğlum Şəhriyar,
Bir ömürdür qəm üstünə qəm qalar.

***

Əsər, deyilənə görə, anası Kövkəb xanımın "nə yazdığını bilmirəm, mənim başa düşmədiyim dildə yazırsan" sözlərindən sonra yazılmışdır (anasının təsiri olub, amma o, dəqiq bəlkəmi deyib, yoxsa sadəcə, öz danışığı ilə Şəhriyarda həzin uşaqlıq xatirələrinimi oyadıb?!). Uşaqlıq (və ilk gənclik) xatirələri sənət adamlarının yaradıcılığında həmişə böyük rol oynayıb, bu, Şəhriyar yaradıcılığında da aparıcı xətlərdən biridir ("Heydərbabaya salam", farsca yazılmış "Gecənin əfsanəsi",...). Xüsusilə, uşaqlığını kənddə, kənd mühitində və təbiət qoynunda keçirən və sonralar şəhərdə yaşayanların xatirələri sanki daha kövrək olur (bəlkə də burada şəhər mühitinin doğma kənd mühitindən fərqi təsiredici rol oynayır?!). Jean-Jacques Rousseau (1712-1778) insanın təbiətə, "təbii hal"a qayıtması fəlsəfəsi ilə "uşaq mütləq bir müddət kənddə yaşamalı, təbiətlə iç-içə qalmalıdır" fikrini ortaya atmışdı. Həyatın isə öz cərəyanı var, tək indi deyil, lap qədimlərdə də insanlar kəndlərdən şəhərlərə axışmışlar:

Şəhər yeni, kənd əzəldi
Şəhərlilər kənddən gəldi...
Oxumağa gələn də çox
Ağlayan da, gülən də çox
Şəhər üçün ölən də çox...

Biri haya-küyə gəldi,
Biri məzə-məyə gəldi,
Bilməsə də nəyə gəlgi
Şəhər deyə-deyə gəldi,
Şəhəri görməyə gəldi,
Şəhərdə ölməyə gəldi...

("Şəhərlilər kənddən gəldi", Hamlet İsaxanlı - "Bu da bir həyatdı", Bakı, 2004)

Şirin uşaqlığım hər kəs xatırlayır və bu anlar qəribə hisslər keçirir; şair bu hissləri misralara düzə bilir. "Heydərbabaya salam" Şəhriyarın öz uşaqlığı ilə, uşaq vaxtı onu əhatə edənlərlə, xalqla, təbiətlə söhbətidir. Yüksək sənətkarlıqla aparılan bu söhbət gah bulağın zümzüməsini, gah çaym çırıltısını, gah dəmirin ləngərini andırır, gah da sellərlə, ildırımlarla müşayiət olunur. Şəhriyar sevinc və məhrumiyyətləri əvvəlki şairlərə bənzəməyən bir dildə və tərzdə, belə demək mümkünsə, folklor gücü ilə təsvir edir. Bu söhbət bizi də arxasınca aparır, çünki bizim hisslərimizdən də xəbər verir – budur

sənətin qüdrəti! Şairlik həm də içimizdə yaşayan uşaqlığın zümzüməsidir, uşaqlıq sevdasıdır:

Bir gün günaha batdım -
İçimdəki sadə, təmiz,
Başqa nəfəs toxunmamış,
Məclislərdə oxunmamış
Şeirə bənzər misraları
Silkələyib oyatdım.
Sətir-sətir, cümlə-cümlə
Qələmimlə
Bəzəyib çölə atdım,
Özümə iş yaratdım.
Qafiyəli, musiqili sözümü
Kağıza köçürməkdən
Sərxoş olmuşdum özümü
Neçə kərə.
Sözümü vurdum yerə,
Uydum sevdalı şeirə.
Bağışlayın,
Gücüm yox, bu olasıydı,
Bu, uşaqlıq sevdasıydı...
(*"Şeirlərim", Hamlet İsaxanlı - "Bu da bir həyatdı" kitabından*)

***

Azərbaycan türkcəsində yazdığı şeirlərində Şəhriyar el ədəbiyyatından yaxşı məlum olan beş misralı **saabb** qafiyəli şeir növündən çox istifadə etmişdir. S. Vurğunun məşhur "Azərbaycan" şeiri kimi:

Sıra dağlar, gen dərələr
Ürək açan mənzərələr
Ceyran qaçar, cüyür mələr
Nə çoxdur oylağın sənin
Aranın, yaylağın sənin.

Səməd Vurğun Şəhriyarı tanımağa macal tapmadı, 1955-ci ildə ağır xəstələndi və 1956-cı ildə vəfat etdiyi üçün "Heydərbabaya salam" haqqında eşitmədi. Lakin S. Vurğunun şöhrəti Şəhriyara gəlib çatmışdı ("Səmədin də sözündən öp" deyə yazmışdı – "Qardaşım Süleyman Rüstəmə"). Şəhriyarın "Heydərbabaya salam"la (1-ci hissə 76, 2-ci hissə isə 48, bir variantda – 49 bənddən-beşlikdən ibarət olmaqla) başladığı bu üslub "Ağa Mir Sadığın xeyratı", "Məmməd Rahim həzrətlərinə cavab", "El bülbülü", "Ayrılıq" ("Qardaşım Süleyman Rüstəmə ithaf"), yenə "Qardaşım Süleyman Rüstəmə" (8 hecalı), "Döyünmə-söyünmə (Rüstəm Əliyevə), "Sənəti-məmləkət", "Əncela" kimi şeirlərində də işlənilmişdir.

Türkcə yazan böyük şairləri - Füzuli, Vaqif, xüsusilə S.Ə. Şirvani və M.Ə. Sabir, həmçinin aşıq ədəbiyyatını yaxşı bilmiş, onlara farsca və Azərbaycan türkcəsində bənzətmələr yazmışdır, o cümlədən Vaqifin "Bayram oldu" şeirinə farsca "Camal və Kamal" adlı qəzəl yazmışdır. Şəhriyar yaradıcılığında S.Ə. Şirvaninin qəzəllərinin və Sabirin "Hophopnamə"sinin təsiri açıq hiss olunur. Müraciət etdiyi və ilham aldığı qaynaqlar arasında "Əli-Kərəm", "Koroğlu", "Qaçaq Nəbi", bayatılar və məhnılar (məsələn, "Bakıdan fənər gəlir") olub. Şəhriyar öz müasiri olan Sovet Azərbaycanı şairlərini, yəqin ki, əsasən məktublaşmalar zamanı daha yaxından tanımağa başlamışdı. Üzeyir bəy Hacıbəylinin adını çəkməsə də, məşhur "Məşədi İbad" və "Arşın mal-çı"nı yada salır.

Şəhriyarın "Heydərbabaya salam"dan sonra ən çox diqqət çəkən əsərlərindən biri öz həmvətəni şair Bulud Qaraçorlu Səhəndə (1926-1979) cavab olaraq yazdığı "Səhəndim" və ya "Səhəndiyyə"dir. "Səhəndiyyə" aşıq divani ruhu ilə yoğrulmuş kimidir, formaca pilləvari şeirdir, qafiyələri sanki axıb gedir və xüsusi qəlibə tabe deyil. Yanğının, hisslərin çılpaq, bəzəksiz ifadəsi olan "Xan nənə" şeirini də şair xüsusi bənd və qafiyə sisteminə tabe etməmişdir. Qeyd edim ki, Səhənd türkcə yazan çağdaş İran şairləri içində Şəhriyarın ən yüksək qiymət verdiyi şairdir. Bir neçə şeirində Səhəndi yüksək qiymətləndirir, onu (və tək onu) özü ilə yanaşı tutur:

Fürsətdə Səhənd ilə sizə gül səpərik biz
Hər göz sizi görmüşsə, o gözdən öpərik biz.
(*"Döyünmə-söyünmə"*)

Həm "Səhəndiyyə" Səhəndin dağın etdi başuca
Həm mən öz qardaşımın həqqini ifa elədim.
(*"Dərya elədim"*)

Şəhriyar arzı-göz oldu ki, Səhəndilə gələ
Bəxtiyar məclisinə, başda Süleyman Rüstəm.
(*"Can Rüstəm"*)

Şəhriyarın türkcə şeirlərinə xas olan kövrəklik, nisgil, səmimilik, dil (zəngin, obrazlı təbriz dialekti), divan ədəbiyyatı və xalq ədəbiyyatının sintezindən doğan ləngərli axıcılıq onu hər kəsdən fərqləndirir. "Türkün məsələ, folkloru dünyada təkdir" ("Türkün dili") - Şəhriyarın bu misrası Fuad Köprülünün "Azərbaycan ədəbiyyatının güclü tərəfi onun zəngin folklorudur" fikri ilə tuş gəlir. Azərbaycan türkcəsinin zənginliyinə qovuşub onu canlandıran, ona xüsusi ifadələr gətirən nəhənglərimiz olub - Füzuli, Üzeyir Hacıbəyli, Cəfər Cabbarlı və Səməd Vurğun kimi, Şəhriyar da bu sıradadır. Türkcə şeirlərini əsasən heca və əruz vəznlərində yazıb. Əruz nəfəsli hecası var Şəhriyarın! Ritmik dayanacaqlar (sezuralar; məsələn, 11 hecalı misralarda 6+5 və ya "Heydərbabaya salam"ın yazıldığı 4+4+3 bölgüləri) Şəhriyar şeirlərində pozula bilir. Şəhriyarın türkcə şeirlərində yazılı ədəbi dil normaları deyilən qəliblərdən kənara çıxmalar az deyil. Bu, mənca, əruz vəzninin şairi olmaqdan, canlı danışıq ləhcəsindən istifadə etməkdən və sadəcə, Şəhriyarın türkcədə ədəbi dil normaları haqqında düşünməməsindən irəli gəlir. Şəhriyar bu normaları vecinə almır, bildiyi, danışdığı dili yazır...Sərbəstdir, qafiyələrdə hərfilik güdmür, fikir təbii axarını tapır. "Dədəm Qorqud"un şeirləri də hesabla deyil, yırğalanır, ahəngləşir, pilləvaridir.

***

Şəhriyar öz poetik yaradıcılığı barədə təvazökarlıq etməmiş, həm şairlik qüdrətini, həm türkcəyə töhfəsini, həm "Heydərbabaya salam"ın möcüzəsini dəfələrlə yada salmış, tərif etmişdir. Özünü əsrimizin Hafizi və Saibi adlandırmışdır. Yeni bir Hafiz doğulması mümkündürmü?

Belə bir dövrədə Hafiz doğulur?
Bu ümid varsa qalıb mənciğaza...
(*"Cəhad fərmanı"*)

Şeirlərinin İranda, Türkiyədə, Qafqazda böyük rəğbət gördüyünü, "vəlvələ" yaratdığını, yazır. "Türki bir çeşmə isə, mən onu dəryə elədim" ("Dəryə elədim"), buna bənzər ifadələrə Füzuli və Əlişir Nəvaidə, fars dili haqqında isə Firdovsidə rast gəlinir, onların buna böyük haqqı var. Şəhriyar yaradıcılığının böyük hissəsinin farsca olmasına işarə vuranlara "Elimin farsıca da dərdini söylər diliyəm mən" ("Səhəndiyyə") deyir. "Türkün dili"ni tərif edir, bu barədə xüsusi şeir yazır, lakin, bununla yanaşı, bədəni və paltarı olub ürəyi olmayan şeirin əsil şeir olmadığını deyir, dadlı-duzlu şeirə və əsil şairə ehtiyacı vurğulayır:

Türkün dili tək sevgili, istəkli dil olmaz,
Ayrı dilə qatsan bu əsil dil əsil olmaz.
...Bişmiş kimi şeirin də gərək dad-duzu olsun,
Kənd əhli bilirlər ki, doğabsız xəşil olmaz.
...Şair ola bilməzsən, anan doğmasa şair,
Müsən, a balam, hər sarı köynək qızıl olmaz.

Heydərbaba dağından əvvəl, yenə S. Vurğunu, onun Göyəzən dağını yada salıram:

Göylərə baş çəkir Göyəzən dağı
Axşam açıq olur Ayın qabağı
Bizim gəlinlərin bayram qabağı
Fəsəli yaymağı yadıma düşdü.

Deyilənə görə, Qazaxdakı bir təpəni - Göyəzən dağını ilk dəfə görən şair dostlarından birinin "Ay Səməd, bu göylərə qaldırdığın Göyəzən adi bir təpə imiş" sözünə S.Vurğun zarafatla (amma, yəqin, bir qədər də qürurla) "şairin gücü elə təpəni əzəmətli dağa çevirə bilməsindədir" deyə cavab veribmiş. Şəhriyar da Heydərbaba dağını/təpəsini əzəmətli bir dağa çevirdi!

Bax ki, Heydərbaba əfsanə tək olmuş bir Qaf,
Mən kiçik bir dağı sərməmzili-ənqa elədim.
(*"Dəryə elədim"*)

***

Azərbaycan Respublikasının prezidenti Heydər Əliyev bir müsahibəsində "ən çox sevdiyin şair kimdir" sualına Şəhriyar, "ən çox sevdiyin şeir hansıdır" sualına isə S. Vurğunun "Azərbaycan" şeiri deyə cavab vermiş, bununla Şəhriyar və S.Vurğunu, həmçinin iki Azərbaycanı yanaşı qoymuşdu. Bu yazıda bu iki böyük şairin adını bir neçə dəfə yanaşı çəkdik. Onlar Azərbaycan poeziyası səmasında parlayan ulduzlardır, bənzərsiz poetik incilər yaratmışlar. Səməd Vurğunun "Vaqif" dramı poeziyamızın təkrar olunmaz şah əsəridir, onu keçən heç nə yazılmadı, nə S. Vurğunun özünün, nə digər şairlərin buna qüdrəti çatmadı. Eyni fikri "Heydərbabaya salam" haqqında da demək olar. Şəhriyar əsasən "Heydərbabа şairi" kimi tanındı və məşhurlaşdı. Məşhur əsərlər (o cümlədən, S.Vurğunun "Vaqif"i, Şəhriyarın "Heydərbabaya salam"ı) sanki ilhamın möcüzəli qanad açması ilə, sanki vəhy ilə gəlmişdir, onların tayı olmur.

***

Şəhriyarın "Heydərbabaya salam" və Azərbaycan türkcəsində yazdığı digər şeirləri maraqlı deyimlərlə, məcazlarla, oynaq nəqışlarla bəzənmişdir. Təhlildən yaz keçərək, yuxarıdakı misallara bir neçə misra da əlavə edək:

...Bizə bir din qala bilmişdi miras, bir də İran,
Din gedəndə dedi: "tək getməzəm", İran ilə getdi.
...Hava insanı boğur, baş-başa "qaz, karbonik"
olmuş,
Yel də əsmir, elə bil yel də Süleyman ilə getdi.
...Türki olmuş qədəğən, divanımızdan da xəbər
yox,
Şəhriyarın dili də "vay" deyə divan ilə getdi.
(*"Getdi"*)

Tehranın qeyrəti yox Şəhriyarı saxlamağa,
Qaçmışam Təbrizə, qoy yaxşı-yaman bəllənəm.
(*"Şəhr oğlan"*)

Çoxlar incikdi ki, sən onlara naz eyləmisən,
Mən də incik ki, mənim nazımı az eyləmisən.
...Bu gözəllik ki, cahanda sənə vermiş tanrı,
Hər qədər naz elədən eylə ki, az eyləmisən.
... Mən bu mənada qəzəl yazmağa halım yox idi,
Sən mənimtək qocanı firfirabaz eyləmisən.
(*"Naz eyləmisən"*)

Burada Səməd Mənsurun "Naz et" ("Naz et mənə, ey sevgili yarım, mənə naz et") şeirinə Ə. Vahidin "Təxmis"i yada düşür (Yanım dilim ağzımda, desəm nazüvi az et/Naz et mənə, ey sevgili canan, mənə naz et...).

Şair millətin qoyun olmasını istəmir, bu təhlükə onu qorxudur:

Qorxum budur oyun ola
Millət yenə qoyun ola.
(*Qardaşım Süleyman Rüstəmə*)

Və ya:

İtimiz qurd olalı, biz də qəyıtdıq qoyun olduq,
İt ilə qol-boyun olduq.
...Biz də baxdıq it ilə qurd arasında oyun olduq,
İt ilə qol-boyun olduq.
(*"Qoyun olduq" müstəzadı*)

Nümunələri "Səhəndim"dən götürülmüş misralarla bitirirəm:

Şeir yazanda qələmindən baxasan dürr səpələndi,

Sanki ulduzlar əlində.
Söz deyəndə görəsən qatıb gülü, püstəni, qəndi,
Yaşasın şair əfəndi!

...Gecələr orda gümüşdəndi, qızıldan nə
gündüzlər,
Nə zümrüdü kimi dağlardı, nə mərmər kimi
düzlər,
Nə qızıl telli ilxılar, nə ala gözlü öküzlər,
Nə gözəl, ay kimi üzlər!

...Lalə bitdi yanaq oldu,
Qonça güldü dodaq oldu,
Nə sol oldu, nə sağ oldu,
Hamısı birəyaq oldu!

...Yad məni atsa da, öz gülşənimin bülbülüyəm
mən,
Elimin farsıca da dərdini söylər diliyəm mən,
Həqqə doğru nə qaranlıq isə el məşəliyəm mən,
Əbədiyyət gülüyəm mən.

***

Şəhriyaşünaslar Şəhriyar irsini öyrənir, araşdırır, öz düşüncələrini oxucularla bölüşməyə çalışırlar. Sağ olsunlar. Lakin, bəzən sadə oxuculara xas olan aludəçilik və rəvayətçilik sanki bir sıra alim və sənət adamlarına da hakim kəsilir. Əlbəttə, rəvayətlərin də öz yeri var, qoy aşıqlar Şəhriyar haqqında rəvayətləri toplayıb "Şəhriyar və Sürəyyə" adlı dastan qoşsunlar. Lakin elmi araşdırma iddiasında olanların aludəçiliyi lazımsız şişirtmələrə, faktların rəvayətlərlə əvəz olunmasına, hətta təhriflərə yol açır. Şəhriyar böyük şairdir, onun həyatını, poetik və ictimai düşüncələrini, həyata baxışını olduğu kimi anlamaq və anlatmaq lazımdır. Hər şairin, alim və ya sənət adamının güclü və nisbətən zəif əsərləri və ya ziddiyyətli baxışları ola bilir, onların portreti yaradılarkən mübahisəli məqamlara göz yummaq, kölgələri silmək, bəlağət, bəzək və parıltını artırmaq gerçəkliyin təhrifi deməkdir, elmə zidd hərəkətdir.

Böyüklüyün mahiyyəti
Hər işdə qeyri-adilik
Və ya kamillik deyil ki...
Təcrübə bizə deyir ki
Dahi varsa aramızda
Allah bəndəsidir o da,
Seçilsə də insanlardan
Birinci olmaq verilmir
Ona hər yerdə, hər zaman.

Qocaman bir müdrik kişi
Bir uşağın arxasınca
Tər tökə də yetə bilmir,
Qartal kimi qanad çalan
Bülbül kimi ötə bilmir.
Kimdə ki böyüklüyü hünər
Səhvi də böyük görünər.
Belədir dünyanın işi:
Parıltı həm də çaşdırır,
Gur işıq göz qamaşdırır...

(*"Köhnə çıraq". Hamlet İsaxanlı - "Bu da bir həyatdı" kitabından*)

***

Şairin böyüklüyünü göstərən əlamətlərdən biri zaman keçdikcə onun bizə daha yaxın görünməsi, onun yaradıcılığına olan sevginin artması, onun odunun alovlanması deyilmi?! Şəhriyar öz adının, sözünün yaşayacağına inanırdı, "Heydərbabaya salam"ın ikinci hissəsində, sona yaxın bunu xüsusi vurğulamışdı:

45. Evlər qalır, ev sahibi yox özü,
Ocaqların ancaq işıldar közü,
Gedənlərin az-çox qalıbdır sözü,
Bizdən də bir söz qalacaq, ay aman!
Kimlər bizdən söz salacaq, ay aman!

47. Aşıq deyər: bir nazlı yar var imiş,
Eşqindən odlanıb yanar var imiş,
Bir sazlı, sözlü Şəhriyar var imiş,
Odlar sönüb, onun odu sönməyib,
Fələk çönüb, onun çarxı çönməyib.

Şəhriyar yaradıcılığına həsr olunmuş konfranslarda (Bakı və Təbriz, 2016, sentyabr) bir neçə şeir, o cümlədən, "Dalğalarla yan-yana" adlı aşağıdakı şeiri oxumuşdum, bu yazımı da onunla bitirirəm:

Gündoğandan gümbatana gəzmişəm,
Oxşamıram bu dünyadan dəyənə.
Şəxtə vurub, od eləmib, dözmüşəm,
Səyyah gərək hər möhnətə dayana.

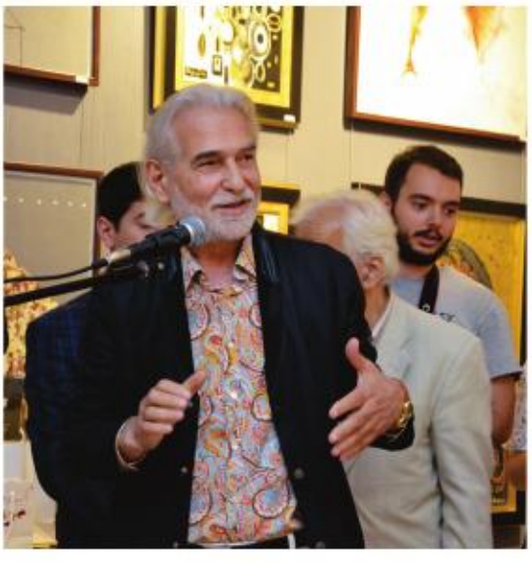
Yaraşıqlı, möcüzəli bir diyar,
Amma orda nə eşqim, nə izim var.
Öz yurdumda gül açmışdı arzular,
O güllərin qoxusundan harda var?!
Yaxşı deyib ustadımız Şəhriyar:
«Yel gələndə ver gətirsin bu yana,
Bəlkə mənim yatmış bəxtim oyana».

Bu dünyanın çoxmuş bəndi-bərəsi,
Xeyirlə şər məhəm deyir hərəsi,
Zamandadır, varsa, bunun çarəsi...
Silkələnə, titrəyə yer kürəsi,
Ərşə qalxa Koroğlunun nərəsi –
Dəmirçioğlu, Dəli Həsən oyana,
Qaniçənlər qızıl qana boyana.

Heyrət bəzən bağlasa da dilimi,
Duyğularım işə saldı qələmi,
İynə olub sapa düzdüm aləmi.
İçdən gələn sevincimi, nalәmi
Yüklənərək yelkən açdı bir gəmi...
Ömür keçdi dalğalarla yan-yana,
Salam olsun bu əhvalı duyana!

(*Hamlet İsaxanlı - "Bu da bir həyatdı" kitabından*)

THE SAME

"SƏNİN BAXIŞIN" ADLI RƏSM SƏRGİSİNİN YEKUN TƏDBİRİ
FINAL CEREMONY OF "YOUR VIEW" PAINTING EXHIBITION

İyunun 11-də Xətai Sənət Mərkəzində Xəzər Universitetinin İqtisadiyyat və menecment fakültəsinin "THE SAME" komandasının planlarından biri olan təsviri sənətdə "Sənin baxışın" sərgi-müsabiqəsinin yekun tədbiri universitetin Dizayn departamentinin təşkilatçılığı və birgə səyi ilə keçirildi. Sərginin əsas məqsədi irqçilik və ayrıseçkiliyə gənclərin və uşaqların gözü ilə yanaşmaq idi.

Tədbirdə Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaxanlı, universitetin İctimai əlaqələr və media üzrə direktoru Əlövsət Əmirbəyli, İqtisadiyyat və menecment fakültəsinin, eyni zamanda, "THE SAME" komandasının koordinatoru Dr. Bahadır Baysal, Türkiyənin Azərbaycandakı səfirliyinin mədəniyyət və turizm müşaviri İrfan Çiftçi, Amerika səfirliyindən Rumina Mürşüdova, xalq rəssamı, Azərbaycan Rəssamlar İttifaqının katibi Ağaəli İbrahimov, əməkdar incəsənət xadimi, sənətşünas Ziyadxan Əliyev, əməkdar rəssam, Azərbaycan Rəssamlar İttifaqının gənclər bölməsinin sədri Tahir Məmmədov, əməkdar mədəniyyət işçisi, quruluşçu rəssam Rafael Əsədov, əməkdar mədəniyyət işçisi, animator Elçin Axundov, rəssam-dizayner - DTS muzeyinin və Xəzər Universitetinin Dizayn departamentinin müdiri Afaq Kərimova, Xətai Sənət Mərkəzinin direktoru Zahid Əvəzov və digər elm, sənət xadimləri iştirak edirdilər.

Komanda üzvlərinin və qonaqların çıxışlarından sonra musiqi sədaları altında sərgi açıq elan edildi. Sərgidə iki mərhələli seçimdən sonra 41 iştirakçının əl işi nümayiş olunurdu. Görkəmli rəssamlar və qonaqlar əsərləri bir-bir qiymətləndirdilər.

(Ardı səh. 42-də)

On June 11, on organizational support and joint effort of the Department of Design of the University, the final ceremony of "Your view", a competition-based exhibition, which was one of the plans of "The Same" team of the School of Economics and Management, took place at Khatai Art Center. The aim of the exhibition was to look at racism and discrimination through the eyes of children and the youth.

Prof. Hamlet Isakhanli, the founder of Khazar University and Chairman of its Board of Directors and Trustees, Alovsat Amirbeyli, Director for Public Relations and Media, Dr. Bahadir Baysal, Coordinator of the School of Economics and Management and "The Same" team, Irfan Chiftchi, Culture and Tourism Advisor to the Turkish Embassy in Azerbaijan, Rumina Murshudova, a representative of the USA Embassy, Agahali Ibrahimov, Secretary of the Union of Artists of Azerbaijan, Ziyadkhan Aliyev, Honored Art Worker and Art Critic, Tahir Mammadov, Honored Artist and Chair of the Division of the Youth of the Union of Artists of Azerbaijan, Rafael Asadov, Honored Art Worker and Artist, Elchin Akhundov, Honored Art Worker and Animator, Afag Karimova, Chair of the Department of Design of Khazar University, Zahid Avazov, Director of Khatai Art Center and other science and art figures participated at the event.

After speeches of team members and guests, the exhibition was announced open under music. After a two-stage selection process, paintings of 41 participants were demonstrated at the exhibition. Prominent artists and guests evaluated all the paintings.

(To be continued on page 42)

Qaliblər həm uşaq kateqoriyasından, həm də gənclər kateqoriyasından seçildi. Birinci yeri Xəzər Universitetinin Dizayn ixtisası üzrə təhsil alan tələbəsi Ayan Novruzova, üçüncü yeri isə universitetin gənc müəllimi Leyla Salayeva mövzuya tam cavab verən mənalı əl işləri ilə qazandılar. Qaliblərə və iştirakçılara hədiyyələr, diplomlar təqdim olundu.

Tədbir iştirakçılarına Xəzər Universiteti Musiqi və incəsənət departamentinin müdiri, əməkdar müəllim, pianoçu Zülfiyyə Sadıqovanın rəhbərliyi ilə konsert proqramı təqdim olundu. Universitetin Humanitar və sosial elmlər fakültəsinin tələbələri Günel Ələsgərova və Turan Məmmədova müxtəlif mahnılar, Roman Azafli aşıq havaları ifa etdilər.

AZƏRTAC, AzTV-nin Mədəniyyət kanalı, İctimai TV və digər kütləvi informasiya vasitələrindən olan media mənsubları iştirakçılardan və qonaqlardan müsahibə aldılar, tədbiri işıqlandırdılar.

The winners were classified into two groups - children and youth. Ayan Novruzova, Khazar University student majoring in Design, and Leyla Salayeva, a young instructor of the University, held the first and the third places respectively. The winners and participants were presented with gifts and diplomas.

A concert program, performed under the guidance of Assoc.Prof. Zulfiyya Sadigova, Head of the Department of Music and Fine Arts of Khazar University, was presented to the participants. Gunel Alasgarova and Turan Mammadov, students of the School of Humanities and Social Sciences, sang songs. Besides, Roman Azafli performed ashig songs.

AZERTAC Azerbaijan State News Agency, "Medeniyyet" channel of AzTV, "Ictimai" TV and other mass media agencies covered the ceremony taking interviews from the participants and guests.

THE SA

THE SAİ E

VYANADA AESOP ERASMUS+ LAYİHƏSİNİN NÖVBƏTİ GÖRÜŞÜ

MEETING IN VIENNA WITHIN AESOP ERASMUS+ PROJECT

İyunun 11-dən 14-dək Avstriyanın Vyana şəhərində Avstriya Tələbə Ombudsmanı Ofisində Erasmus+ "Tələbələrin ombudsman vəzifəsi ilə hüquqi bazasının yaradılması" layihəsi çərçivəsində növbəti görüş keçirildi. Görüşdə layihənin regional tərəfdaşları olan Xəzər Universiteti, Gəncə Dövlət Universiteti, Naxçıvan Dövlət Universiteti, Naxçıvan Universiteti, Akaki Tsereteli Dövlət Universiteti (Gürcüstan), Qafqaz Universiteti (Gürcüstan), Gürcüstan Amerika Universiteti, Poltava İqtisadiyyat və Ticarət Universiteti və Kiyev Milli İqtisad Universitetinin, həmçinin, İngiltərənin Middlesex Universiteti, Polşanın Varşava Universiteti və Finlandiyanın Jyväskylä Universitetinin nümayəndələri iştirak edirdilər. Xəzər Universitetini layihə koordinatoru Rima Məmmədova və İngilis dili və ədəbiyyatı departamentinin müdir müavini Eynur Mehdiyev təmsil etdilər.

Görüşdə Rima Məmmədova Xəzər Universitetinin layihə çərçivəsində həyata keçirdiyi fəaliyyətlər haqqında hesabat verdi və gələcək planlar haqqında danışdı. Avstriya Tələbə Ombudsmanı Ofisinin direktoru Josef Leidenfrost Avstriya təhsil sistemi, Ali Təhsil Müəssisələrinin Ombudsmanlarının Avstriya Şəbəkəsi və onların fəaliyyətləri haqqında geniş məlumat verdi.

Görüş çərçivəsində iştirakçılar Vyana Universitetində oldular. Universitetin "Münaqişələrin idarə edilməsi" ofisinin və "Xarici Tələbələr üçün Ombudsman" ofisinin nümayəndələri ilə görüşdülər və onların fəaliyyətləri ilə tanış oldular.

On June 11-14, the next meeting took place within Erasmus+ "Advocacy Establishment for Students through Ombudsman Position" – AESOP project in the Office of the Austrian Student Ombudsman in Vienna city, Austria. The associates of regional partners of the project - Khazar University, Ganja State University, Nakhchivan State University, Nakhchivan University, Akaki Tsereteli State University (Georgia), Caucasus University (Georgia), Georgian American University, Poltava University of Economics and Trade and Kyiv National Economic University, University of Middlesex of England, Warsaw University of Poland and University of Jyväskylä of Finland participated in the meeting. Rima Mammadova, Project coordinator and Eynur Mehdiyev, vice-chair of the Department of English Language and Literature, represented Khazar University at the meeting.

Rima Mammadova delivered a report on Khazar University performance within the project and talked about the future plans. Josef Leidenfrost, Director of the Office of the Austrian Student Ombudsman, delivered broad information about Austrian education system, Austrian Network of ombudsmen in HE and their performance.

Within the meeting, the participants visited the University of Vienna and became familiar with the Office of Conflict Management and the office of Ombudsman for International Students.

MÜSABİQƏNİN QALİBLƏRİ MÜKAFATLANDIRILDI

WINNERS OF THE EGG DROP COMPETITION AWARDED

İyunun 12-də Xəzər Universitetinin Mühəndislik və tətbiqi elmlər fakültəsində Mexanika mühəndisliyi departamentinin dəstəyi ilə mayın 25-də keçirilmiş ilk "yumurta atma" (*Egg Drop*) müsabiqəsinin qaliblərinin mükafatlandırılması mərasimi oldu. Mühəndislik və tətbiqi elmlər fakültəsinin təşkilati dəstəyi ilə ilk "yumurta atma" müsabiqəsi 2018-ci il mayın 25-də keçirilmişdi. Bu müsabiqə iştirakçıların kövrək bir cismin (burada yumurtanın) 20 metr hündürlükdən təhlükəsiz şəkildə yerə düşməsini təmin etmək üçün mühəndislik elminin tətbiqi ilə bağlı yaradıcı qabiliyyətlərinin qarşılaşdırılmasından ibarətdir.

Müsabiqənin qalibini seçmək üçün müəyyən olunmuş meyarlara konstruksiyanın yüngüllüyü, yerdə müəyyən olunmuş hədəfə çatma sürəti və dəqiqliyi daxil idi. Mühəndislik və tətbiqi elmlər fakültəsinin müəllimləri Dr. Mirsadegh Seyidzavvar və Dr. Mehdi Kiyasatfar müsabiqənin hakimi təyin edilmişdilər. Ümumilikdə müsabiqədə 11 komanda iştirak edirdi. Yekun nəticələrə görə müəyyən olunmuş kriteriyalar əsasında yarışmada birinci yeri ən kreativ dizaynı nümayiş etdirən "HERO" komandasından Xeyrulla Əmirov və Ziya Mehdiyev, "Mechanical Power" komandasından Nicat Əliyev tutdular. Müsabiqənin qaliblərinə Mühəndislik və tətbiqi elmlər fakültəsinin dekanı Dr.Hassan Niknafs tərəfindən pul mükafatı və sertifikat təqdim olundu. Digər iştiakçılara isə iştirakçı sertifikatı verildi.

Awarding ceremony for the winners of the Egg Drop competition, held on an organizational support of the School of Engineering and Applied Sciences, took place on June 12, 2018.

On an organizational support of the School of Engineering and Applied Sciences, the first Egg Drop competition was held on May 25, 2018. This competition was all about challenging the creativity of participants in application of engineering science to safely land a fragile object, here represented as an egg, dropping from a high altitude of 20 m. The criteria to select the champion of the competition included the lightness of structure, the speed and the accuracy of landing on the target determined on the ground. Faculty members of the School of Engineering and Applied Sciences Dr. Mirsadegh Seyidzavvar and Dr. Mehdi Kiyasatfar were appointed as referees for this competition. A total of 11 teams participated in this competition. According to the final results, two teams namely "Mechanical Power" (members: Kheyrulla Amirov and Ziya Mehdiyev) and HERO (member: Nijat Aliyev) demonstrated the most creative design gaining the highest scores among other teams based on the specified criteria. The champions of the contest received financial award and certificate of first place holder from Dr. Hassan Niknafs, the Acting Dean of School of Applied Sciences and Engineering. The other participants were given a certificate of participation.

TAIEX EKSPERTLƏRİ İLƏ GÖRÜŞ

İyunun 21-də TAIEX ekspertləri Xəzər Universitetinin rəhbərliyi ilə Azərbaycan ali təhsil sistemində tədqiqat və innovasiyaların idarə olunması siyasətinin gücləndirilməsi mövzusunda görüş keçirdi.

Görüşdə Rumıniya Siyasi Araşdırmalar və Dövlət İdarəçiliyi üzrə Milli Universitetin şöbə müdiri Dr. Mihai Paunescu, Litva Tədris Elmləri Universitetinin Riyaziyyat, informatika və fizika kafedrasının professoru Gintaras Arbutavicius, Xəzər Universitetinin rektoru Dr. Hassan Niknafs, Tədris işləri üzrə prorektoru professor Məhəmməd Nuriyev, universitetin Magistratura, doktorantura və elmi işlər bölməsinin müdiri Eldar Şahgəldiyev, Beynəlxalq şöbəsinin direktoru Turan Cəfərova iştirak edirdilər.

MEETING WITH TAIEX EXPERTS

On June 21, TAIEX Experts held a meeting with Khazar University administration on Strengthening Policy and Management of the Research and Innovations in Azerbaijani Higher Education system.

Dr Mihai Paunescu, Head of Department, National University of Political Studies and Public Administration; Dr Gintaras Arbutavicius, Lecturer, Lithuanian University of Educational Sciences, Department of Mathematics, Informatics and Physics; Dr. Hassan Niknafs, Khazar University rector; Professor Mahammad Nuriyev, vice-rector for Academic Affairs of Khazar University; Dr Eldar Shahgaldiyev, Head of the Division of Graduate Studies and Research of Khazar University, Turan Jafarova, Director of International Office at Khazar University participated in the meeting.

XƏZƏR UNİVERSİTETİ ÖZƏL ALİ TƏHSİL MÜƏSSİSƏLƏRİ ARASINDA İLK PİLLƏDƏ

Təhsil Nazirliyi 2017-2018-ci tədris ilində ali təhsil müəssisələrinə qəbul zamanı tələbələrin topladığı orta balları açıqlamışdır. Xəzər Universiteti cari təhsil ilində universitetlərin orta bal üzrə sıralamasında özəl ali təhsil müəssisələri arasında ilk pillədə dayanmışdır.

Daha geniş məlumatı bu link vasitəsilə əldə etmək olar:

http://gapp.az/news/372797-ozvuchenyi-srednie-ballyi-abiturientov—spisok

KHAZAR UNIVERSITY AT THE TOP AMONG PRIVATE UNIVERSITIES

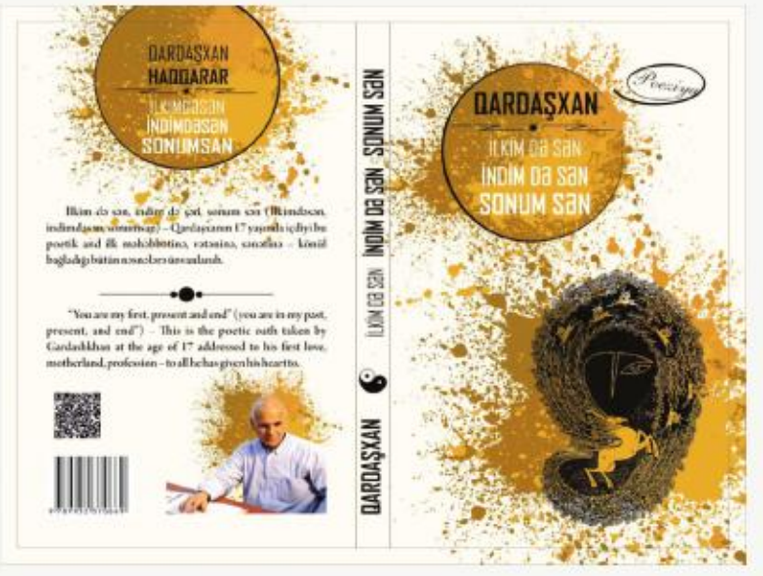
The Ministry of Education announced the average points of students scored at the entrance exam for higher education institutions for the 2017-2018 academic year. In the current academic year, Khazar University is at the top among private universities in average point ranking of universities.

For more detailed information:

http://gapp.az/news/372797-ozvuchenyi-srednie-ballyi-abiturientov—spisok

XƏZƏR UNİVERSİTETİ MÜƏLLİMİNİN ŞEİRLƏR KİTABI ÇAPDAN ÇIXIB

A BOOK BY A KHAZAR UNIVERSITY INSTRUCTOR PUBLISHED

İyunun 11-də Azərbaycan Dövlət İnformasiya Agentliyi (AZƏRTAC) Xəzər Universiteti Azərbaycan dili və ədəbiyyatı departamentinin müəllimi Qardaşxan Əzizxanlının seçmə şeirlərindən ibarət "İlkim də sən, indim də sən, sonum sən" adlı kitabının nəşr edilməsi haqqında məlumat yaymışdır.

Xəbərdə deyilir ki, tanınmış şair Qardaşxan Əzizxanlının altmış illiyində nəşr edilən "İlkim də sən, indim də sən, sonum sən" adlı poetik toplusuna onun "Qaşla göz arasında", "Otuz yeddini keçəndə", "Ürəyin baxdığı yerdən" kitablarından seçmələr də salınmışdır. Min nüsxə tirajla çapdan çıxan kitabda məhəbbət, Vətən, sənət, həyat və dünya haqqında şeirlər toplanmışdır. Fərqli bədii tərtibatı ilə diqqət çəkən kitabın bir orijinallığı da onun oxucuya, eyni zamanda, məzmunca fərqlənməyən ikinci adla təqdim edilməsidir: "İlkimdəsən, indimdəsən, sonumsan".

"Poliqlot" bölməsində Q.Əzizxanlının ingilis, alman və rus dillərinə tərcümə edilmiş şeirlərindən nümunələr və onun alman şairləri Y.V.Höte və H.Haynedən tərcümələri yer alıb.

Xəbərin linki:

https://azertag.az/xeber/Sair_Qardasxan_Azizxanlinin_Ilkim_de_sen_indim_de_sen_sonum_sen_kitabi_chapdan_chixib-1171348

On June 11, the Azerbaijan State News Agency – (AZERTAC) posted news about the publication of the book of selected poems entitled "You are the beginning, the present and the end of mine" by Gardashkhan Azizkhanli, instructor of the Department of Azerbaijani Language and Literature of Khazar University.

According to the news, the new book, released at sixties anniversary of the poet, includes selected poems from author's previous books entitled "Between eyebrow and eyes", "When passed 37 years old" and "From where the heart looks at". The poetic "Divan", which has been published in 1000 copies, includes poems about love, motherland, art, life and world. The book is noteworthy for its distinguished design, which also has a second name similar to the first one in terms of content: "You are in the beginning, the present and the end of mine".

The chapter "Polyglot" of the book, contains Gardashkhan Azizkhanli's poems translated into the English, German and Russian languages as well as poems by J.W. Goethe and H. Heine translated by Gardashkhan Azizkhanli.

The link for the news:

https://azertag.az/xeber/Sair_Qardasxan_Azizxanlinin_Ilkim_de_sen_indim_de_sen_sonum_sen_kitabi_chapdan_chixib-1171348

PLATON`DA RİYAZİYYAT VƏ POETİKANIN VƏHDƏTİ

Hamlet İsaxanlı

Xəbər verdiyimiz kimi, Tbilisi İvane Cavaxişvili Dövlət Universitetinin (TDU) 100 illik yubileyi münasibətilə Klassik Bizans və Müasir Yunanşünaslıq İnstitutunun mayın 28-dən 30-dək Tbilisidə təşkil etdiyi beynəlxalq konfransda Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaxanlı "Platon`da riyaziyyat və poeziyanın vəhdəti" mövzusunda ingiliscə məruzə ilə çıxış etmişdir. Məruzənin Azərbaycan dilində mətnini təqdim edirik.

Giriş

Platon fəlsəfənin, demək olar ki, bütün sahələrinə toxunmuş, özündən əvvəlki filosofların ideyaları üzərində düşünmüş, kainat, cəmiyyət və fərd haqqında xüsusi nəzəriyyələr yaratmağa çalışmış filosof, yazar və elm adamıdır. Deyilənə görə, enlikürəkli və ya geniş alınlı olduğuna görə "geniş" (πλατύς/platis) mənası verən *Platon* ləqəbini almış bu filosof fəlsəfəni əhatə etmək baxımından, doğrudan da, geniş əhatəlidir. Görkəmli filosof, riyaziyyatçı və maarifçi A.N. Whitehead`in (1861-1974) geniş yayılmış fikrini yada salıram: "Avropa fəlsəfi ənənəsinin ən etibarlı ümumi səciyyəsi onun Platona haşiyələr/qeydlər silsiləsindən ibarət olmasıdır" (*Alfred North Whitehead. Process and Reality. N.Y. Free Press, 1979; p. 39*). Platon, üstəlik, inanılmaz dərəcədə nafis, incə şairanə dilə, böyük ifadə və dərin təhlil gücünə malik usta yazardır. Hələ antik dövrdə Platonu "filosofların Homeri" adlandıranlar olmuşdu (*Cicero, Tusculan müzakirələri /Tusculan Disputations, I, 79*).

Platon (-428/27, -348/47)* riyazi və poetik düşüncə sahibi olan böyük qurucu filosof idi. Platon zəka tarixində bir tərəfdən riyazi düşüncəni ön plana çəkməsi, digər yandan şairanə yazı üslubu və mifik düşüncəyə yer verməsi ilə yadda qalmışdır. Platon qədim dünyanın məşhur, məhsuldar və ən uzunömürlü (-387 və 529-cu illər arası, yəni 9 əsrdən çox fəaliyyətdə olan) elm və fəlsəfə məktəbinin - Akademiyanın təsisçisi və qurucusudur. Akademiyanın ilk dövründə riyaziyyat təlimi mühüm sayılır, mümkündür ki, birinci yerdə dururdu. Platon riyaziyyatın təbliğində və inkişafında mühüm rol oynamış, çağdaş riyazileşmiş elm modelinin kökündə dayanmışdır.

Platon kainat haqqında fikirlərində, yəqin ki, Pifaqoras və Empedokles`dən, əxlaq nəzəriyyəsində Sokrates`dən, riyazi görüşlərində Pifaqoras, Kirenli Theodoros və Tarentumlu Arxitas`dan, metafizika və dialektikada Heraklitos və Parmenides`dən bəhrələnmişdi. Platon Sokrates`in tələbəsi olmuş, dialoqlarının baş qəhrəmanı olaraq Sokrates`i seçmiş, öz fikirlərini əksər hallarda Sokrates`in dili ilə ifadə etmişdir. G. Sarton, mümkündür ki, bu səbəbdən "Platon öz riyazi təliminin mühüm hissəsini Sokrates`dən almışdır" fikrinə gəlmişdir (*George Sarton. Ancient Science Through the Golden Age of Greece. Dover Publications, 1993; p. 431*). Bu fikirlə razılaşmaq olmur; Sokrates`in əsas gücü onun əxlaq fəlsəfəsindədir. Sokrates`in gəncliyində digər filosoflar kimi təbiətşünaslıqla maraqlandığı istisna olunmur. Sokrat təbiət fəlsəfəsini sevməmiş, onu anlamaqda çətinlik çəkmiş və mənəviyyat məsələlərinə üz tutmuşdu (Platon, "Phaedon"). Sokrates başqaları kimi "Kainatın təbiəti",..."Kosmos", adlandırılan şey və göylər fenomenini idarə edən qanunlar haqqında mücərrəd düşüncələrə qapılmağı mənasız sayırdı; o, fizik ("fizioloq") filosoflardan deyildi və daha həyati filosof olmağı doğru sayırdı: "gəlin fizioloqlardan/fiziklərdən daha təvazökar və sofistlərdən daha nəmunalı olaq" (*bax, məsələn: Sarton. Ancient Sci...p. 260-262*). Sokrates "fəlsəfəni göylərdən yerə endirdi" (*Cicero, Tusculan Disputations, V, 4, 10*). Platon özü öz dövrünün bütün tanınmış riyaziyatçıları ilə sıx əlaqədə olmuş, onlarla əməkdaşlıq etmiş, onlardan öyrənmiş, bir sıra hallarda isə onları müəyyən məsələlərin həllinə yönəltmişdir.

Platon və onun elmin inkişafında rolu barədə fikirlər ziddiyyətlidir. Bu yazıda Platonun yaradıcılığına nəzər salınmış, elmin inkişaf meyillərini, çağdaş elmin əsaslandığı prinsipləri nəzərə almaq və görkəmli elm adamlarının fikirlərini cəlb etməklə Platon`un elm fəlsəfəsi və ya təbiətşünaslığı riyazileşdirmə proqramı, həmçinin Platon`da riyazi və poetik düşüncənin qovuşması məsələsi öyrənilmişdir.

---

* "Bizim eradan əvvəl" ifadəsini mənfi "-" işarə ilə əvəz edirik.

Platon`u tənqid məsələsi

"Həmişə Platonu tərifləmək düzgün hesab olunub, onu başa düşmək deyil" (*Bertrand Russell. The History of Western Philosophy, Simon & Schuster, 1972; p.105*). Bu fikirlə yalnız qismən razılaşmaq olar. Əslində, Platon dövründən başlayaraq, Aristotel və Epikuros`çulardan tutu bu yana günümüzə qədər Platonu tənqid edənlər az olmayıb (bu barədə bax, məsələn: *František Novotný. The Posthumous Life of Plato. Martinus Nijhoff, The Hague, 1977*). Platonun şəxsiyyəti, fəlsəfi görüşləri (idealizmi, bilik nəzəriyyəsi, dövlət utopiyası,...), Homer`in gücünü qeyd etsə də, onu layiqincə qiymətləndirməməsi, qeyri-akademik yazı üslubu kimi məsələlər Platon əleyhinə çoxsaylı yazılara mövzu olmuşdur. Sovet marksist (materialist) fəlsəfəsi Platonu və onun carçısı olduğu idealizmi amansızcasına tənqid etmişdir. Lakin, Platonun dilini gözəl norma və dialoq ədəbi üslubunu bənzərsiz model sayanlar tarixboyu, sanki, üstünlük təşkil etmişlər.

Çox böyük elm tarixçisi George Sarton Platon`u kəskin tənqid edənlər sırasındadır: "Bu bir paradoksdur ki, fərdiyyətçiliyə nifrət edən yazıçı humanizm carçısı (böyük humanist) kimi kanonikləşdirilib" (*Sarton. Ancient Sci...p. 418*). G. Sarton "Platonun saxta obrazını dağıtmaq məqsədini" bəyan edir (*Sarton. Ancient Sci...p. 427*). O, Platonun kimliyi haqqında fikir söyləyərkən, onu elm adamı kimi qəbul etmir: "o elm adamı deyildi; o, kosmoloq, metafizik və peyğəmbər (görücü) idi" (*Sarton. Ancient Sci...p. 426*). Friedrich Nietzsche, Arnold Toynbee, Karl Popper, Gilles Deleuze və Pierre-Félix Guatteri, noministlər kimi anti-platonçuların siyahısı uzundur.

Platon`un tanınmış tənqidçisi elmə zidd saydığı Platonizmin ölmədiyini və ölməyəcəyini yaxşı bilir və bunu

George Sarton

metafiziklər və şairlərin gücü ilə bağlayır: "Elmin inanılmaz bəhrəsi və gücünə baxmayaraq Platonçuluq ölməyib və ölməyəcək; hər zaman öz məsələlərinə tez, birbaşa və universal cavab almaq istəyən səbrsiz metafiziklərə görə (*G. Sarton burada nominalizmə aid olan baxışları nəzərdə tutur* - H.İ.) və gerçəklik əvəzinə arzuları seçən şairlərin həmişə var olacaqına görə (gəlin ümid edək) (*Sarton. Ancient Sci...p. 404*).

Platon`da riyazi gerçəklik və mistika, bilgi və ruh

Platon ağılla duyğunu bir-birindən ayırdı, ümumini daha da qabartdı və bunu xüsusinin hesabına etdi. Platona görə ideyalar əsldir, duyğu üzvlərimizlə qəbul etdiklərimiz (gördüklərimiz,...) fərdi varlıqlar isə onların təhrif olunmuş surəti, kölgələridir. Görünən şeylər yox olacaq, görünməyənlər əbədidir; o cümlədən, bədən müvəqqəti, ruh əbədidir. Bir fərd ölümlüdür, insanlıq isə əbədidir; var olan fərd deyil, insanlıqdır, insanlıq adlı ideyadır, formadır. Fərdləri anlamaq üçün onlardan böyük olan, onları birləşdirən anlayışa, ideyaya müraciət etmək lazım gəlir.

Platon estetik dəyərləri (gözəllik, yaxşılıq,...), həmçinin elmi anlayışları (ideyaları), birinci növbədə də riyaziyyatı əsl həqiqi varlıq kimi ortaya qoymuş, riyaziyyatçının başında, ağlında olan həndəsi fiqur və ədədlərin sabit, dəyişməz və maddi olmayan gerçək olduğunu irəli sürmüşdür. Gündəlik həyatda rast gəlinən maddi həndəsi fiqurlar (dairəvi təkər,...) gerçək varlıq deyillər, onlar əsl riyazi (mücərrəd) fiqurların dəqiq olmayan surətidir. Həndəsəçilər çəkdikləri fiqurlar haqqında deyil, mütləq kvadrat, mütləq dairə və mütləq diametr haqqında düşünürlər (*Plato. Republic, VI, 510 C-E*). Çoxluğu təmsil edən hər şeyin, hər adın - insan, daş, çiçək - bir ideyası, tək bir ideyası var - insan ideyası, daş və ya çiçək ideyası. Bu ideya birləşdiricidir. Platon çoxluğun var olmasını təmin edən birlik ideyasını əsas varlıq olaraq təqdim edir. Platon elm üçün mühüm olan anlayışlar, adlar, tərif, nümunələr kimi ümumi olanı, üzərində elm qurulan fikri, ideyanı vurğuladı.

Pithaqorosçulara görə "bütün aləm bütövlükdə ahəng və ədədlər" (*Aristotle, Metaphysics, A5 985b-986a*). Platon Pithaqorçu idi. Yaradıcılığının son dövründə ədədlərin hər şeyin kökündə dayanması, hətta hər şeyin ədədlərdən ibarət olması görüşü üzünü göstərmişdi (Aristotel "Metafizika" və bəzi digər əsərlərində Platon`un bu baxışları şifahi yolla, yazısız irəli sürdüyünü deyir). Platon ədədlərə sevgisini "Qanunlar"da ideal şəhərdə əhalinin sayı 5040, yəni, 1·2·3·4·5·6·7 olmalıdır deyə bildirmişdi. O, 2-dən başlayıb 10-da bitən tam ədədləri ideal, təmiz ədədlər hesab etmişdir. Platonun rəqəmə bağlı qəribə "qayda-qanunları" vardı, məsələn, qadınlar 20-40, kişilər 25-55 yaş arasında evlənəndə qanuni sayılır, uşaqları ola bilər, aks halda onlar azaddırlar, amma uşaq olmamalıdır.

Platonun həyat və ölümü də onun sevdiyi ədəd mistikası ilə şərh olunmuşdur: "Bilirsiniz, mən eminəm ki, Platonun diqqətli həyat tərzi sayəsində müqəddəratı yaxşı olmuşdur. Belə ki, o, məhz 81 yaşını tamamladıqdan sonra öz doğum günündə dünyasını dəyişmişdir. Bu səbəbdəndir ki, həmin dövrdə təsadüfən Afinada olan Şərqin müdrik insan-

ları onun ölümlü bir adama görə çox dolu ömür yolu keçdiyinə inanmış və ölümündən sonra onun adına qurbanlar kəsmişlər. Çünki o, 9 dəfə 9 mükəmməl rəqəmi (*81 – H.İ*) qədər yaşamışdır." (*Seneca, Epistles, 58, 31*).

Platon`a görə ruh ölməzdir, bilgi isə ruh və ya ağılda üstüörtülü, gizli mövcud olan, insanda (ruhunda) var olan şeylərin xatırlanmasıdır. Bu fikrin nisbətən sadə və maraqlı şərhi Sokrates'in kölə oğlan ilə çahşması üzərində qurulmuşdur ("Platon, Menon"). Sokrates kölə oğlanla söhbət və məntəvi sual-cavab yolu ilə kölənin verilmiş kvadratın sahəsindən iki dəfə böyük sahəsi olan kvadrat qura bilməsini göstərir; bərabəryanlı düzbucaqlı üçbucaqda hipotenuz üzərində qurulmuş kvadratın sahəsi katet üzərində qurulmuş kvadratın sahəsindən iki dəfə böyükdür. Platona (Sokrates`ə görə) görə insan bilmədiyi sandığı şeyləri əslində bilir (məsələn, bilmədiyi sandığı riyazi məsələləri həll edir), yəni, insan doğulanda onda bilgi var və öyrənmə bu bilginin xatırlanmasıdır. Kölə oğlan xatırlayır (*bu, sanki, öyrənmək deyil, xatırlamaqdır* - H.İ.).

Təhsildə riyaziyyat. Riyaziyyat təhsili

Platon "həndəsə və hesabla məşğul olanlar"ın, riyaziyyatçıların sərbəst düşüncə tərzini təsvir etmişdir; onlar bəzi riyazi anlayışlara məlum olan kimi baxır, "hesab edirlər ki, özlərinə və digərlərinə aydın olan bu şeylər haqqında hesabat verməli deyillər; bundan çıxış edərək və qaydalara uyğun olaraq, ümumi razılıqla nəzərdə tutduqlarına gəlib çıxmaq istiqamətində hərəkət edirlər" (*Republic, VI, 510 c-e*).

Platon Akademiyasının giriş qapısı üzərində "həndəsəçi olmayan girə bilməz" (və ya "həndəsədən başı çıxmayanlara giriş qadağandır") yazılmışdı (*Diogenes Laertius.Lives of Eminent Philosophers, Volume I, Books 1-5.Harvard University Press, 1925*). "Həndəsə" riyaziyyatın ən mühüm hissəsi sayılırdı və ya riyaziyyatla eyniləşdirilirdi. Platona aid edilən digər ifadə: "Tanrı həmişə həndəsi iş görür" (*"Plutarch, Convivial Questions. Həmçinin, bax: Sarton. Ancient Sci...p. 432*).

Platon ideal dövlət başçısının, idarəedənlərin riyazi biliklərə malik olmasını zəruri sayırdı. Təhsili hesab öyrətməkdən başlamalı, sonra həndəsə, daha sonra astronomiya və nəhayət, musiqi dərsləri verilməlidir; əlbəttə, fəlsəfə təlimi yüksək təhsil deməkdir (*Republic, VII, 522-534*). İstedadından asılı olaraq uşaq bir zümrədən digərinə (aşağı və yuxarı) keçirilə bilər (zümrələr kastalar deyillər!). Bununla təhsilin ən sərt cəmiyyətdə belə bərabər imkanlar yaratma qüdrəti, irəli aparmaq gücü vurğulanır! Platon riyaziyyatı yüksək qiymətləndirməklə, ideallaşdırmaqla yanaşı onu fəlsəfəyə hazırlıq kimi görmüşdür, onu "öyrənilməsi zəruri olan musiqi pərçəmin preludii" saymışdır (*Republic, 531d*).

Platon`un əsərləri məntiqin, deduktiv metodun, isbatın gücünü nümayiş etdirmiş, riyaziyyata maraq oyatmış, həmçinin, bir sıra riyazi anlayış və nəticələr, riyaziyyatçılar, onların həyatı və ölümü haqqında ilkin qeynaq rolunu oynamışdır. Platon Akademiyasının tarixinə, üzvlərinə baxdıqda, ora, riyaziyyatçıların populyar olduğu, riyazi mühitin aparıcı olduğu, riyazi problemlərin müzakirə olunduğu bir zəka ocağı təsiri bağışlayır (xüsusilə Platon`un sağlığında).

5-ci əsrdə yaşamış və Platon, riyaziyyat və riyaziyyatçılar haqqında qiymətli məlumat və şərhlər müəllifi, neoplatonist filosof Proklos Evklidi şərh edərkən yazırdı: "Platon öz səyi, qeyrəti ilə ümumilikdə riyaziyyatın və xüsusi halda həndəsənin çox böyük inkişafına səbəb oldu; hər kəs bilir ki, o, öz yazılarını riyazi mühakimələrlə doldurur, tamamlayır və fəlsəfə öyrənənlərdə hər vasitə ilə riyaziyyata həvəs yaratmağa çalışırdı (*Thomas Heath. A History of Greek Mathematics, vol 1, Oxford, Clarendon Press, 1921 p. 170*).

Platon`un elmi riyaziləşdirmə proqramı

Platon öz "Respublika" kitabında Sokrates`in dili ilə həndəsənin vacibliyindən söhbət açır, ona heç cür biganə qalmaq olmaz deyir (həyati nəticəsi çox böyük olmasa da) və nəhayət, astronomiyanı həndəsə məsələsi kimi görməyin doğruluğunu vurğulayır: "əgər biz mövzuya düzgün yanaşmaq və beləliklə, zəkamın təbii qabiliyyətindən gerçək istifadə etmək istəyiriksə, gəlin astronomiyanı, həndəsədə olduğu kimi, məsələ həlli vasitəsilə öyrənək, göyləri isə öz başına rahat buraxaq" (*Republic, 530bc*).

Platon mücərrəd təfəkkürün, nəzəriyyənin vacibliyini nümayiş etdirməklə təbiətşünaslığı riyaziləşdirmək proqramının həyata keçirilməsində böyük rol oynadı (ənənəyə görə Pifaqordan sonra). Hərçənd ki, Platon riyazi modeli gerçək həyatdan daha düzgün tədqiqat obyekti elan etməkdə suçlandırıla bilər. Platon müşahidəni, ənaqları deyil, riyazi modelləri əsas araşdırma mövzusu sayırdı. O, astronomiyanı deyil, riyazi astronomiyanı vacib hesab etdi! Platona görə əsl astronomiya müşahidə ilə deyil, müşahidə olunanların arxasında dayanan gözəl və mükəmməl riyazi əsəmənin öyrənilməsi ilə məşğul olmalıdır (hisə üzvlərimizlə görmək, müşahidə etmək kifayət deyil və mükəmməl deyil). Platona görə gördüklərimizin arxasında gizlənən gerçəklik müşahidələrin bizə verdiyindən xeyli fərqlidir; ümumiyyətlə, müşahidə ciddi heç nə vermir. Gerçəklik maddi olmayan riyazi ideyadır və məhz onu, bu riyazi ideyanı, ahəngi tapmaq lazımdır. Platon öz müasirləri olan Evdoksos və Arxitas`ın riyazi isbatlarda fiziki arqumentlərdən istifadə etmələrini həndəsənin evini yıxmaq, onun əsaslarını dağıtmaq kimi şərh edir və saf, təmiz mühakimənin hissi təcrübəyə əsaslanmamasını irəli sürürdü (*Plutarch. The Life of Marcellus. In "The Parallel Lives"*). Başqa sözlə desək, Platon çağdaş riyaziyyatın öyrənilməsi və qurulması üçün səciyyəvi olan aksiomlar və onlar üzərində deduktiv yollarla yeni nəticələr əldə etmək üsulunu müdafiə edir. Platon riyaziyyatsız astronomiya öyrənmək istəyənlərə ciddi xəbərdarlıq edir: "Tənbəl və pis kişilərin ruhu qadınlara, astronomiyanı riyaziyyatsız öyrənməyə çalışanların ruhu quşlara, fəlsəfədən uzaq dü-

şəxslərin ruhları yer üzərindəki vəhşi heyvanlara, ən səfehlərin ruhu balıqlara keçəcək (*Platon, "Timaeus"*).

Paradoksal olan budur ki, Platon özü kainata poetik nəzərlə baxmışdır, onun kainata tətbiq etdiyi riyazi model əslində mif səviyyəsinə qalxır (*"Republic", "Timaeus"*). Ümumiyyətlə, yunan düşüncəsi poetik və mifdüzəldici yönə malik idi.

Riyaziyyatçı və elm tarixçisi M. Cline`nin fikrincə "alimlər Platon`un hissi təcrübəni aşağılamasını, etibardan salmasını elmin inkişafına pis xidmət sayıb Platonu günahlandırmaqdan çəkinməmişlər" (*Morrice Kline. Mathematics and the Search for Knowledge, 1985; p. 5*). Platon`un elm fəlsəfəsi barədə fərqli düşüncələr sırası da böyükdür, qədim dünyanın elm tarixçisi G. E. R. Lloyd da o sıradadır: "elm adamı araşdırmasını empirik məlumatların arxasında dayanan mücərrəd qanunları kəşf etməyə yönəltməlidir, bunu israr etməkdə o, haqlıdır" (*G.E.R. Lloyd. Early Greek Science: Thales to Aristotle. W.W. Norton & Company, 1970; p. 79*).

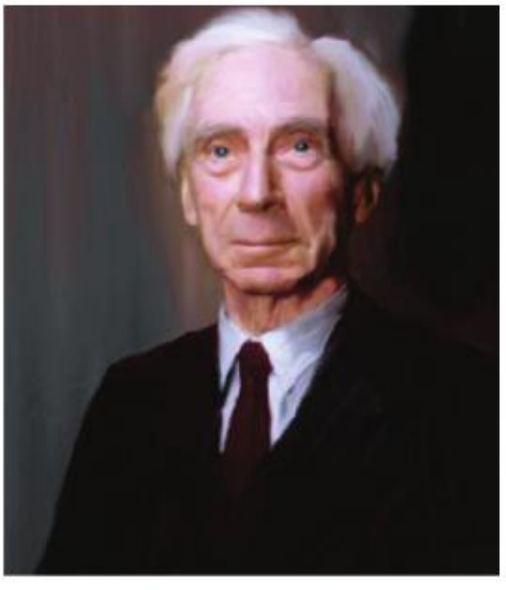
Platon`un ideyaları təbiətşünaslığın riyazileşməsi kimi də şərh oluna bilər; hiss üzvlərimizin hiss edə bilmədiyi, lakin tam gerçək olan təbiət hadisələrinin riyazi fasullar, riyazi modellər vasitəsi ilə tədqiqi - Platon proqramının canı budur! Məgər kvant mexanikası tam Platon`un dediyi şəkildə riyazi modeldən ibarət deyilmi? R. Feinman "cəsarətlə deyə bilərəm ki kvant mexanikasını heç kim başa düşmir" deyərkən (*Ричард Фейнман. Характер физических законов. Москва, «Наука», 1987, стр. 139; Лекция 6*) atomdaxili hadisələrin fiziki mahiyyətini tam dərk edə bilmədiyimizi və qəbul edilmiş riyazi modelə (xətti operatorlar nəzəriyyəsinə və riyaziyyatın digər mücərrəd bölmələrinə) əsaslanmaqdan başqa çarə olmadığını xatırladır. Böyük riyaziyyatçı David Hilbert`in "bizim bu zamanda fizika o dərəcədə çox vacibdir ki, onu fiziklərin öhdəsinə buraxmaq olmaz" fikri də bu qəbildəndir. Çox şeyləri birbaşa görə bilmirik, onları göstərdikləri təsir vasitəsilə hiss edirik, riyazi model vasitəsilə anlayırıq, araşdırırıq. Digər bir vacib fiziki kəmiyyətin - qravitasiyanın fiziki mahiyyəti, səbəbi nədir? Bilmirik. Amma, qravitasiyanı, I. Newton`un müəyyən etdiyi iki cismin bir-birini cəzb etməsi düsturu, yəni, riyazi qanun vasitəsilə anlayır və hesablayırıq, öngörmə, proqnoz edir və nəticə çıxarırıq.

Platon`un mifik riyazi kosmosu. Dörd təməl element və beş Platon cismi

Təbiətşünaslıq dastanı və ya Təbiət mifologeyası adlandırıla bilən "Timaios/Timaeus" dialoqu Solon`un dili ilə əfsanəvi Atlantida barədə söhbətdən başlayır, sonra ideal dövlət quruluşu, ailə, tərbiyə və təhsil məsələlərinə toxunur, digər yandan isə Kainatın yaranması, hərəkətin və əbədiliyin, o cümlədən təkrarlanan dövri hadisələrin mahiyyəti, insanın meydana çıxması, həyat tərzi kimi məsələlərdən danışır. Platon siyasət fəlsəfəsinə həsr olunmuş "Respublika" əsərində də Kainat və səma cisimləri haqqında görüşlərə yer ayırmışdır - alleqorik mifik donda. "Timaeus" Platon`un kosmoloji və riyazi məsələləri ortaya qoyduğu məşhur, ən çox öyrənilən və şərh edilən, eyni zamanda da ən anlaşılmaz əsərlərindən biridir. Rasional və mifik düşüncənin qovuşduğu bu əsərdə Platon, sanki, riyazileşmiş Homer və Hesioddur!

"Timaeus" haqqında bir-birinə zidd çox fikir söylənmişdir; neqativ baxışlardan ikisini yada salıram. "...Onun içində, başqa əsərləri ilə müqayisədə, əlbəttə ki, sadəcə daha çox səfeh şeylər var" (*B. Russell. The History... p. 143*). "Timaeus"un təsiri son zamanlara qədər çox böyük və əsasən iblisanə olmuşdur" (*Sarton. Ancient Sci...p. 423*). Fərqli fikirlərə aşağıda yer ayrılacaq.

Kosmos işıqlı od və maddi torpaqdan əmələ gəlib, onların arasında mövcud olan (yaradılan) su və hava da kosmosun tərkib hissəsidir; onların yuxarıdan aşağıya düzülüşü məyyən qaydalara, tənasüblərə tabedir. Beləliklə, Kainat Empedokles`in sadaladığı dörd təməl elementdən təşkil olunmuşdur. Kainat mərkəzində Yer dayanan ən mükəmməl fiqur, yəni kürə şəklindədir. Platon öz tələbəsi Aristotel`dən fərqli olaraq kainatı tərkib və xassə etibarilə iki fərqli hissəyə ayırır; o, sadəcə, səma cisimlərinin oddan yaradılmış olduğunu deyir. Göylər və zaman eyni vaxtda yaradılmış, Günəşin yaradılması gecə və gündüzün əmələ gəlməsi və növbələşməsinə, həmçinin saylara (hesaba) gətirib çıxarmış və son nəticədə fəlsəfənin yaran-

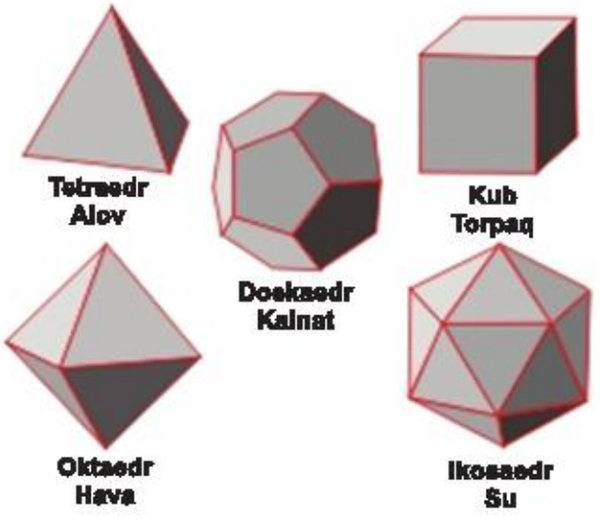
Bertrand Russell

masına səbəb olmuşdur.

Planetlər sferalara bərkidilib və bu sferalar öz planetləri ilə eyni rəngdədir. Sferalar arasındakı məsafə bir oktavadır, hər sfera üzərində bir sirena əyləşib və o "öz" musiqisini, öz havasını çalır. Ay ən sürətlə, Günəş, Venera və Merkuri eyni sürətlə fırlanırlar (digər planetlər müxtəlif sürətlə, Yerdən uzaq olduqca daha yavaş sürətlə dövr edirlər), amma Venera və Merkuri Günəşin tərsi istiqamətində fırlanırlar və bu səbəbdən də ona çatır və onu ötürlər. Bütün səma cisimləri (onların ruhu var) müntəzəm dairəvi hərəkət edirlər. Onların Yerdən olan məsafəyə görə yə-

xından uzağa düzülüşü belədir: Ay, Günəş, Venera/Afrodita, Merkuri/Hermes, Mars/Ares, Yupiter/Zevs, Saturn/Kronos və ulduzlar sferası (*"Republic", VII*). Üstəlik, Ayın Yerdən olan məsafəsi 1 olsa (şərti ölçü), onda digər səma cisimlərinin Yerdən uzaqlığı uyğun olaraq Günəş-2, Venera-3, Merkuri-4, Mars-8, Yupiter-9, Saturn-12-dir. Bu səma cisimlərinin Yer etrafında dövr etmə müddətlərini Platon qəribə rəqəmlərlə ifadə edirdi ("Timaeus").

Pifaqoryu baxışlar üzərində qurulan "Timaeus"in sonuncu hissəsində - kosmoloji, fiziki, riyazi, bioloji hissədə Platon kainatın əsasında duran dörd təməl elementlə düzgün qabarıq çoxüzlülər arasında əlaqə yaratmağa çalışmışdır. Müstəvi halında düzgün qabarıq çoxbucaqlılar sonsuz saydadır. Fəza-stereometriyada isə yalnız beş düzgün qabarıq çoxüzlünün mövcud olması, sözsüz ki, riyaziyyatçı və filosofları heyrətə salmalı, bu gözəl həndəsi fiqurların bir mistik rol oynamaları barədə düşüncələrə yol açmalı idi... Beş düzgün çoxüzlülər və ya requlyar cisimlər Platonun şərəfinə Platon cisimləri adlandırılır.

Platon cisimləri çox maraqlı xassələrə malikdirlər. Asanca görmək olar ki, onların təpə nöqtələrinin sayı (V), tillərinin sayı (E) və üzlərinin sayı (F) arasında dəqiq münasibət mövcuddur: $F-E+V=2$.

Platon burada, sanki, həndəsi və atomçu nəzəriyyəsini irəli sürür. Platona görə dörd təməl elementin hər biri özünəməxsus formaya malik hissəciklərdən təşkil olunub, biz o hissəcikləri çox kiçik olduqları üçün görmürük. Torpaq kublardan təşkil olunub; kub beş düzgün çoxüzlülər içində ən dayanıqlı olanıdır, elə alanda yapışıb qalır, hər üzü kvadratdır və Yerdə asan oturur, kubları rahat yan-yana düzmək, döşəmək mümkündür. Su, hava və od hərəkətlidirlər, müqayisədə alov ən hərəkətcil, hava orta hərəkətcil, su onlardan az (amma) hərəkətcildir. Tetraedr-od ən itibucaqlı, itiuclu (deşir, yandırır), oktaedr-hava orta itiuclu, ikosaedr-su az itiucludur. Od hissəcikləri ən kiçik, havanın hissəcikləri orta böyüklükdə, su hissəcikləri ən böyükdürlər. Platon 5-ci düzgün çoxüzlünü - dodekaedr`i Tanrı seçimi ilə şərəflandirir, onu nümunə sayır, göyləri, kainatı təşkil edən hissəciklərin mükəmməlliyə-sferaya ən yaxın olan dodekaedr` lərdən ibarət olduğunu deyir. Üstəlik, Platon bu beş düzgün çoxüzlülərin səthlərinə ayrıca maraq göstərir və hər bu səthin bəlli sayda düzbucaqlı üçbucaqlardan (bərabəryanlı, yəni, bucaqları 90°, 45°, 45° olan üçbucaqlardan və bir kateti hipotenuzun yarısına bərabər olan, yəni, bucaqları 90°, 60°, 30° olan üçbucaqlardan) təşkil olunduğunu xüsusi qeyd edir (məsələn, kubun səthi 24 düzbucaqlı üçbucaqdan ibarətdir).

Beləliklə, Platon`un düzbucaqlı üçbucaqları atom kimidirlər; Platon və Aristotel antiatomçu idilər; xüsusi halda, boşluğu, vakuumu qəbul etmirdilər. Platonun xırda hissəcikləri ixtiyari şəkildə və ölçüdə deyil, onlar xüsusi formaya malikdirlər. Kainatı və bioloji/fizioloji prosesləri Platon üçbucaqların bioloji/fizioloji xassələri ilə izah edir; davranış tək tərbiyə ilə bağlı deyil, həm də fizioloji səbəbi ola bilir. Aristotel öz fizikasında efiri Aylıtü aləmin, dörd təməl elementi Ayaltı aləmin təşkiledicisi saymaqla Platona bir qədər uyğun gəlsə də, kainatın quruluşunda düzgün çoxüzlülərə yer ayırmır.

Platon`un bu seyrçi həndəsi modeli tam aydın deyil, onda anlaşılmazlıqlar var. Su, hava və alov - bu üç təməl element bir-birinə keçə bilir - ikosaedr, oktaedr və tetraedr`in səthlərini təşkil edən üçbucaqları sökülb, xırdalayıb yenidən yığmaqla, torpaq – kub isə bu cür çevrilə bilmir.

Platon, Kepler və Heisenberg

17-ci əsrdə elmi inqilab edən böyüklərdən birinin - Johannes Kepler`in "Mysterium Cosmographicum"(The Cosmographic Mystery) adlı astronomiya kitabının (1596, second edition in 1621) tam adı və əlbəttə ki, məzmunu beş qabarıq düzgün çoxüzlünü (Platonic solids) özündə ehtiva edir: *Forerunner of the Cosmological Essays, Which Contains the Secret of the Universe; on the Marvelous Proportion of the Celestial Spheres, and on the True and Particular Causes of the Number, Magnitude, and Periodic Motions of the Heavens; Established by Means of the Five Regular Geometric Solids*. Kepler Kainatın həndəsi mənzərəsini Platon cisimləri və onların daxilinə və xaricinə çəkilmiş və birbirindən məsafələri musiqi terminləri ilə ifadə olunan sferalar vasitəsilə verməyə cəhd etmişdi.

Üstəlik, Kainatı xristian teologiyası ilə uyğunlaşdırmışdı: Kainat – Tanrının surəti, Günəş – Ata, ulduzlar sferası – Oğul, onlar arasındakı Fəza – Müqəddəs Ruhun surəti idi. Platon`un davamçısı kimi Kepler Yaradan`ın dünyanı həndəsi model əsasında qurduğunu deyirdi.

Johannes Kepler (1610-cu il, naməlum rəssam tərəfindən çəkilmiş şəkil)

Kvant mexanikasının qurucularından biri olan Werner Heisenberg Platon`u yaxşı bilir və sevirdi. O, öz kvant mexanikası ideyasının təşəkkülündə Pifaqoras`ın və Platon atomizminin rolu olduğunu qeyd edirdi. Heisenberg "Timaeus"ı ilk dəfə oxuyarkən, "Platon niyə belə absurd şeylər yazıb", deyə düşünmüş, onda bir narahatçılıq qalmışdı (*В. Гейзенберг. Физика и философия. Часть и целое. Москва, Наука, 1989; стр. 143-144*). Daha sonra Platon`un ideyası ona yol göstərmiş, onu ilhamlandırmışdı. Heisenberg`ə görə Platon`un materiyanı deyil, riyazi qanunu, simmetriyanı, riyazi formanın rolunu önə çəkməsi çağdaş atom fizikası ilə səsləşir (*səh. 371-372*). Platon`un zərrəcikləri olan düzbucaqlı

Werner Heisenberg

üçbucaqların fəza boyu yoxdur (iki ölçülüdürlər), onlar materiya deyillər. Platonun fiqurları (və dörd təməl element) atomlar deyildi, onları üçbucaqlara ayırmaq və yeni düzgün cisimlər düzəltmək olurdu. Elementar zərrəciklər də əsasən bir-birinə keçə bilirlər.

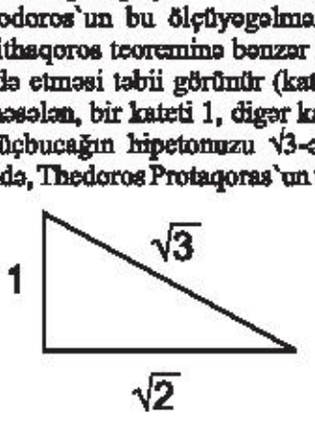
Demokrites`lə müqayisədə Platon formanın qurucu rolunu daha aydın vurğulayır (*В. Гейзенберг. Физика... стр. 371*). Platon dörd təməl elementə qarşı dörd düzgün çoxüzlü qoymaqla yüksək simmetriyanın vacibliyini yada salır. "Çağdaş fizika Demokrites`in fikri əleyhinə çıxır, Platon`un və Pifaqorçuların tərəfində durur" (*səh. 36*). Çağdaş fizika, təbii ki, Platon fiqurları ilə deyil, çevirmə qrupları və riyazi tənliklərlə işləyir. Qədim yunan fəlsəfəsi intellektual-intuitiv, yeni dövr elmi isə analitik, riyazi-təsviri xarakter daşıyır (*səh. 386*). Riyaziyyat, nəcəsə, bizim təcrübəmizdən doğan formalarla uyğunlaşır. Çağdaş elmin doğruluq kriteriyası təcrübə ilə uyğunluq və nəzəriyyənin intellektual gözəlliyidir, təcrübə ilə uzlaşmayan nəzəri gözəllik elmi baxımdan lazımsızdır.

Platon və riyaziyyatçılar

Platon Akademiyası riyaziyyatçıların sevdiyi yer idi, tanınmış riyaziyyatçıların Akademiyaya gəlməsi, öyrənməsi, öyrətməsi bunu deyir. Platon riyazi problemləri bilir və riyaziyyatın vacibliyini təbliğ edirdi. Platon riyaziyyatçılara ilham və ideya verir, onlar qarşısında suallar qoyurdu. Platon`un riyazi biliklərinə şübhə ilə yanaşan G. Sarton belə onun riyaziyyatçıların yetişməsində böyük rol oynadığını deyir: "O, riyaziyyat yaratmırdı, amma riyaziyyatçıları yaradırdı" (*Sarton. Anc. Sci, p. 436*).

Akademiyanın riyaziyyatçı liderləri arasında Afinalı Teetetos ("?-417" - "-369"; yunanca Teaitetos) və Knidli Evdoksos ("?-408" - "-355") seçilirdilər. Teetetos həndəsi yolla ortaq ölçüsüz kəmiyyətləri tədqiq etmiş, kvadrat köklərdən əmələ gələn irrasional (*alogos*) ədədlər və nisbətlər təliminin müəlliflərindən biri sayılır (Evklid`in "Elementlər"ində 10-cu kitab). Belə bir fikir də mövcuddur ki, Platon cisimləri adlandırılan düzgün qabarıq çoxüzlülər nəzəriyyəsini məhz Teetetos tam şəklə salmışdır. Ənənəyə görə düzgün çoxüzlülər haqqında ilk dəfə Teetetos yazmışdır. O, isbat etmişdir ki, yalnız beş düzgün çoxüzlü ola bilər (uyğun olaraq 4, 6, 8, 12, 20 bərabər üzlü); kub, düzgün piramida və dodekaedr`ı Pithaqorosçuların, oktaedr və ikosaedr`i isə Teetetos`un daxil etdiyi deyilir.

Teetetos, eləcə də Platon özü riyaziyyatçı Kirenli (indiki Livyada) Theodoros`un (?"-465" - "-398") tələbəsi olub (ənənə belə deyir). Theodoros ortaq ölçüyəgəlməz kəmiyyətləri, müəyyən sayda irrasional kvadrat kökləri, daha dəqiq desək, $\sqrt{3}$, $\sqrt{5}$, $\sqrt{7}$, $\sqrt{11}$, $\sqrt{13}$, və $\sqrt{17}$ köklərini öyrənmiş, Teetetos bu məsələdə ondan qaynaqlanmışdır ($\sqrt{2}$ - nin irrasionallığı daha əvvəlki pifaqorçular tərəfindən kəşf edilmişdi). Theodoros`un bu ölçüyəgəlməzlikləri qurmaq üçün Pithaqoros teoreminə bənzər həndəsi ideyadan istifadə etməsi təbii görünür (katetləri uyğun seçməklə; məsələn, bir kateti 1, digər kateti $\sqrt{2}$ olan düzbucaqlı üçbucağın hipotenuzu $\sqrt{3}$-ə bərabərdir. Öz növbəsində, Theodoros Protaqoras`un tələbəsi idi.

Platonun "Teetetos" dialoqunda Sokrates Theodoros`a sual verir: həndəsəni sevən ümidverici gənclər varmı? Theodoros cavabında Teetetos`un adını çəkmiş (üstəlik, "görünüşcə o da sənin kimi çirkindir" demiş), Sokrates Teetetos`u da söhbətə, "bilik nədir, o necə əldə olunur" məsələsi ətrafında mübahisəyə cəlb etmişdi. Sokrates`in "mən də (anam kimi), demək olar ki, mamaçayam, anam qadınlarda uşağı tuturdu, mən isə adamlarda fikrin doğuluşunu tuturam/təmin edirəm" məşhur fikrini dediyi bu dialoqda ölçüyəgəlməz kəmiyyətlər məsələsinə də toxunulur. Həmin dövrdə riyaziyyatı zənginləşdirən, ona yeni üsul və yeni nəticələr əlavə edən digər riyaziyyatçılar da vardı; məsələn, Proklos Platon`un müasirləri olan bəzi riyaziyyatçıların adını çəkir, onların maraqlı işlər gördüklərini deyir (bax: *Thomas Heath. A History of Greek Mathematics. Volumes 1, 2. Oxford, Clarendon Press, 1921*).

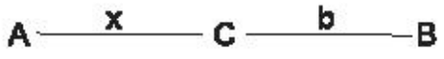
Platonun dostu, onu böyük təhlükədən xilas edən, geniş düşüncəli elm və dövlət adamı (və *"ən böyük musiqi nəzəriyyəçisi"* - *K. Ptolomey*) olan Arxitas Pifaqorasçı Filolaos`un tələbəsi olmuş, öz növbəsində Evdoksos və digər riyaziyyatçı - astronomların müəllimi sayılır. Arxitas riyazi təhsilin *kvadrium* adı almış dörd tərkib hissəsindən söhbət açmışdı: durmuş ədədlərə aid *hesab*, durmuş kəmiyyətlərə aid *həndəsə*, hərəkətli kəmiyyətlərə aid *astronomiya* və hərəkətli ədədlərə aid *musiqi*. Platon öz filosof yetişdirmə proqramında bu dördlüyü ön çəkmiş, həndəsənin müstəvi və üçölçülü cisimlər hissələrini ayrıca vurğulamış, astronomiyanı həndəsənin içində vermişdi (*Republic, VII*).

Evdoksos Akademiyanın (və dövrünün, yəni, dünyanın) ən güclü riyaziyyatçısı və astronomu idi; "Elm baxımından Platon dövrü Evdoksos dövrü adlandırılmalıdır" (*Sarton. Ancient Sci...p. 442*). Evdoksos Terentum`a (Magna Graecia) gedib orada Arxitas`ın tələbəsi olmuş, riyaziyyatın müəyyən incəliklərini (güman olunur ki, həndəsə, ədədlərin təbiəti və musiqi nəzəriyyəsini) onun yanında öyrənmişdi. Afinaya gəlib Platondan dərs almışdı. O, imkansız olduğuna görə Afinada deyil, Peiraicos`da qalır və hər gün Akademiyaya gəlmək, Platon`un mühazirəsinə qulaq asmaq üçün 8-9 km piyada yol qət edirmiş. Evdoksos, deyilənə görə, Misirə getmiş, orada riyazi-astronomik biliklərini genişləndirmişdi. Başına cəm olmuş tələbələri ilə birlikdə Platon Akademiyasına qoşulmuş, Platon onun şərəfinə məclis düzəltmişdi (*Sarton. Ancient Sci...p. 442*). (-3)-cü əsrin birinci yarısında yaşamış Aratos adlı şair Evdoksos`un "Fainomena" adlı astronomiya kitabından istifadə etməklə eyni "Fainomena" adlı poema yazmış, həmin poemanı sonralar böyük astronom Hipparxos şərh və tənqid etmişdi.

Ölçüyəgəlməzlik və ya Ölçülməzlik, yəni, bəzi uzunluqların və ümumiyyətlə, kəmiyyətlərin rasional ədəd olmaması meydana çıxdıqdan sonra yunanlarda ədəd anlayışı böhrana girmişdi. Onlar ədəd deyəndə

ölçülməsi mümkün olan tam və kəsr, yəni rasional ədədləri başa düşürdülər. İrrasional ədədlərin təbiətini anlamaq, onlar üzərində hesab əməli yaratmaq o dövr üçün çox çətin və ya qeyri-mümkün idi. Platon`un həndəsəçi elan etdiyi Tanrı hesabçılıq etmirdi... Nəticədə yunan riyaziyyatçıları ədədə və ədədlərin nisbətinə həndəsi yanaşmadan istifadə etdilər. Rasional olmayan ədədi müəyyən xəttin uzunluğu kimi şərh etmək olardı (məsələn, $\sqrt{2}$ hər iki kateti birə bərabər olan düzbucaqlı üçbucağın hipotenuzunun uzunluğudur). Ölçüyəgəlməz kəmiyyətlərin nisbətlərini (məsələn, a:b və c:d) necə müqayisə etməli? Onlar müxtəlif təbiətli, müxtəlif ölçülü kəmiyyətləri təmsil edə bilirlər; məsələn, a və c - uyğun iki dairənin sahəsi, b və d - həmin dairələrin radiuslarının kvadratı olanda müxtəlif təbiətli, müxtəlif ölçülü kəmiyyətlər olan sahə və uzunluq ortaya çıxır və bu halda a:b = c:d yaza bilmirdilər. Evdoksos bu nisbətlər nəzəriyyəsini inkişaf etdirmişdi. Evklid öz "Elementlər"inin 5-ci kitabında Evdoksos`un nəzəriyyəsini sistemləşdirmişdir.

Proklos`a görə Platon və Teetetos`un müzakirə etdikləri və sonralar "ilahi nisbət" və ya "qızıl nisbət" adlandırılacaq riyazi ideya Evdoksos tərəfindən tam dəqiqləşdirilmişdir (kimin nə və nə qədər etdiyi tam bilinmir). A və B nöqtələri arasında (onları birləşdirən düz xətt üzərində) onları "ən gözəl nisbətdə" bölən C nöqtəsini müəyyən etmək lazımdır.

AC uzunluğu x, CB uzunluğu b olsun; bu halda AB-nin uzunluğu x+b olur. Bu nisbətə verilən tərifə görə x:b = (x+b):x. Buradan x məchulunun müsbət qiyməti tapılır: $x = b(1+\sqrt{5})/2$. "Ən gözəl nisbət" isə x:b, yəni $(1+\sqrt{5})/2$ -ə bərabərdir. Platonun "ən gözəl" nisbəti sonralar (Renessans sonrası Avropada) "qızıl nisbət" və ya "qızıl orta" adını aldı, gözəlliyin sirri kimi şöhrət tapdı, riyaziyyatdan çox incəsənətdə işlənildi.

Evdoksos aksiomlar üzərində riyaziyyat qurulması ideyasının banisi və ya banilərindən biri sayılır. O, kanonik həndəsi fiqurların sahə və həcmlərinin hesablanması üzrə mühüm nəticələr almışdır. Bugünkü dillə desək, Evdoksos sonsuz proseslərin limiti anlayışına gəlib çıxmış, əyrixətli sərhəddi olan həndəsi fiqurların sahələrini və həcmlərini hesablamağa çalışmışdır. Arximedes bu cür hesablamaları əsaslandırmaq üçün tətbiq etdiyi prinsipin Evdoksos`a məxsus olduğunu bildirir; bu gün həmin prinsip Arximedes aksiomu adı ilə tanınır (istənilən a ədədi verildikdə, ondan böyük müsbət tam n ədədi tapmaq olur: $a < n$). Bu üsul tamamlama və ya bitirmə metodu adını almışdır. Çağdaş riyaziyyat dilində sahə və həcmlərin bu yolla hesablanması müəyyən inteqral hesablamaq deməkdir . Evdoksos təqvimin təkmilləşdirilməsi işində də yenilik etmiş, ayların sayı ilə günlərin sayını və onları Günəş ili ilə uyğunlaşdırmaq məsələsi ilə bağlı çalışmışdı (*A. Pannekoek. A History of Astronomy, Ruskin House, London, səh. 119 -ruscada*); Babillər kimi Ay təqvimini işlədən yunanlar onu Günəş ili ilə uyğunlaşdırmağa məcbur idilər.

Evdoksos`un əsərləri itmişdir, bu əsərlər haqqında məlumat Aristotel, Evklid, Arximed, Hipparxos və digər müəlliflərin yazılarında qalmışdır. Aşağıdakı birinci kitab yunan riyaziyyat dövrü haqqında dolğun məlumat verir, ikinci isə bir sıra xüsusi problemləri vurğulayır:

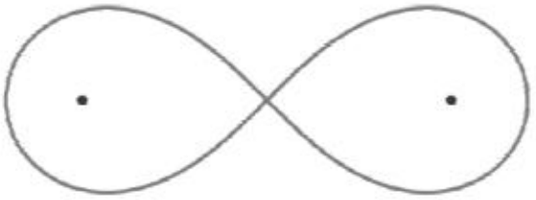
• Thomas Heath. A History of Greek Mathematics. Volumes 1, 2. Oxford, Clarendon Press, 1921.

• D. H. Fowler. The Mathematics of Plato's Academy: A New Reconstruction. Oxford, Clarendon Press, 1999.

Platon və astronom - riyaziyyatçılar

Kilikiyalı Simplisios`un (6-cı əsr) Peripatetik Sosigenes`ə (2-ci əsr), Socigenes`in riyaziyyat tarixçisi Eudemos of Rhodes`ə ("-4"-cü əsr, Aristotelin tələbəsi və dostu) əsaslanaraq verdikləri məlumata görə Platon astronomlar qarşısında planetlərin mütəzəm dairəvi hərəkətini, eləcə də zaman-zaman sanki dövri olaraq geriyə hərəkətini izah edən həndəsi model qurmaq məsələsi qoymuşdu (*Sarton. Anc. Sci...p. 449*). Bu qəribə fenomeni, yəni geriyə dönüşü və ya uyğun görüntünü, izah etmək, "fenomeni xilas etmək" lazım idi. Başqa sözlə desək, Platon astronomiyanın riyazi modelini yaratmaq məsələsi qoymuşdu. Sarton Platon`un belə məsələ qoyduğuna şübhə edir (*Sarton. Ancient Sci...p. 449*).

Planetin öz yolunda 8-ə bənzər bir trayektoriya – "hippoped", yəni "at yolu" cızıb yenidən öz mütəzəm dairəvi yoluna davam etmə hərəkəti manejdə atları 8-ə bənzər hərəkət etdirmək adətindən ad almışdı.

"Planetlərin geriyə hərəkəti" gözlə görüntünün illüziya olabiləcəyini, görüntünün deyil, ağlın süzgə-

cindən keçməyin zəruriliyini deyir (*Republic, VII, 529*). İş burasındadır ki (Heliosentrik sistemə görə!), Yer Günəş ətrafında dövr edərkən daha az sürətlə dövr edən xarici planetləri ötüb keçir və öz növbəsində daha böyük sürətlə dövr edən daxili planetlər Yeri ötüb keçirlər. Bu ötüb-keçmə Yerdən baxanda planetin ulduzlar arasında bəzən geriyə hərəkət etdiyi təəvvürünü yaradır.

Evdoksos fenomeni xilas edə bilən həll təklif etdi. Evdoksos`un modeli beş məlum planetin hər biri üçün mərkəzi Yer kürəsi, firlanma oxları fərqli olan müxtəlif sürətli dörd sferanın müntəzəm hərəkəti üzərində qurulmuşdu. Bu modeldə Günəş və Ayın hərəkəti hər biri üç sfera ilə izah olunurdu (onlarda geriyə hərəkət olmadığı üçün artıq sferaya ehtiyac yoxdu). Evdoksos hər planet ətrafında bir deyil, çox sferanın olmasını, hər bir sferanın müntəzəm hərəkətinə baxmayaraq onların cəminin (yəni birgə hərəkətinin) müəyyən qeyri-müntəzəm hərəkət ("geriyə hərəkət") yaratması üçün düşünmüşdü. Bir sfera da tərpənməz sayılan ulduzlar üçün ayrılmışdı. Beləliklə, səma cisimlərinin hərəkətini 27 sfera ilə izah edirdi. Bu "Homosentrik sferalar nəzəriyyəsi" planetlərin hərəkəti haqqında ilk riyazi model idi; homosentrik sferaların məzmunu və sayı uğrunda çalışmalar astronomiyada mühüm yer tutdu.

Kuzikos`lu Kalippos (? "-370" - ? "-300") həm Platon Akademiyasında, həm Aristotel Liseum`unda oxumuşdu. O, Evdoksos`un kainat riyazi modelini daha səliqəli etmək üçün konsentrik sferaların sayını 34-ə çıxarmışdı. Kalippos`un ən yadda qalan kəşfi fəsillərin uzunluğunu yaxşı dəqiqliklə hesablamasıdır. Aristotel Evdoksos`un (və Kalippos`un) nəzəriyyəsinə əsaslanaraq öz 56 sferalı kosmos modelini fiziki gerçəklik kimi irəli sürmüşdü (izahedici model kimi deyil). Aristotelin modeli də bəzi suallara cavab verə bilmirdi. Məsələn, Venera və Marsın parlaqlıq dərəcəsi niyə zaman-zaman çox dəyişir?

"Aristotel`ə görə Platon Yer kürəsinin öz oxu ətrafında firlandığına inanırdı"; Theophrastos`a görə "Platon yaşlı vaxtlarında Yerə Kainatın mərkəzi yerini verdiyinə peşman olmuşdu, onun buna haqqı yoxdu" Sarton bu məlumatı da təkzib etməyə çalışır - Platon`un öz yazılarına ziddir deyərək (*Sarton. Ancient Sci...p. 451*), halbuki, Aristotel Platon`un bir sıra görüşləri şifahi söyləyib qələmə almadığını qeyd etmişdi.

Akademiyaya gəlib Platonun tələbəsi olanlar arasında Pontlu (indiki Zonguldak yaxınlığı) Heraklides (?-390, ?-310) də vardı. Heraklides Yer kürəsinin öz oxu ətrafında bir gün (24 saat) ərzində dövr etdiyini irəli sürmüş, həmçinin kainatın/kosmosun sonsuz olduğunu söyləmiş və bu fikirlərlə öz müasirlərindən (və bir çox sonrakı dövr fikir adamlarından) fərqlənmişdir. (-4)-cü əsrdə yaşamış Magna Greacia`lı iki Pifaqorçunun - Hiketas və Ekfantos`un da Yer kürəsinin öz oxu ətrafında firlanması fikrində olduqlarını deyir.

Platon və poeziya

Ritm və ahəng üzərində qurulan, ezbərlənən və məkan və zaman boyu ötürülə bilən şeir nəsrdən xeyli əvvəl yaranmışdır. İlk yunan filosofları əsərlərini şeirlə yazır, təbiətin mistik, poetik və fəlsəfi təsvirini şeirlə verirdilər (Heraklites`in yazı dili nəsrlə olsa da, ruhən poetik və atmacalı idi). Platon da gəncliyində eşq şeirləri yazmış (nümunələri qalıb) və musiqi ilə məşğul olmuş, lakin, Sokrates`lə yaxından görüşüb onun tələbəsi olduqdan sonra şeir və musiqidən əl çəkmiş, fəlsəfə və riyaziyyata böyük maraq onu öz qoynuna almışdı.

Platon`un dialoqları Eşxil`lə (-525, -456) başlanan yunan dram-səhnə sənətinin və Herodotos`la (-484, - 426) ciddi sıçrayış edən yunan nəsrinin fəlsəfi-poetik davamı olmaqla qədim yunan bədii nəsrinin ən parlaq nümunələri sırasındadır. Aristotel`ə görə Platonun dili nəsrlə poeziya arasındadır (*Diogenes Laertios. Platon - 37*). Platonun əsərləri gözəl ifadəli dili ilə, metaforlarla, miflərlə, yunan şairləri, dramaturqları və filosoflarından maraqlı alıntılarla zəngindir, hissləri də, zəkanı da qidalandırmaq qüdrətindədir. Şübhə və vurğunluq, mif və rasionallıq, riyaziyyat və poetika onlarda yan-yanadır. "Sokrates`in apologiyası", "Kriton" və "Fedon", "Ziyafət" və "Fedros", "Protaqoras" və "İon" tək klassik fəlsəfənin deyil, dünya ədəbiyyatının şah əsərləri sırasına daxildir. Platonun fəlsəfəsi və elmi görüşlərini tənqid edənlər belə onun yazar cazibəsini etiraf etmişlər, məsələn, "Platon şair və metafizik idi, Qızıl Çağ`ın nəsr dilini, ədəbi vasitəni, demək olar ki, inanılmaz zəriflikle çox gözəl istifadə edən bir sənətkar idi" (*Sarton. Ancient Sci...p. 426*).

Platon`un fəlsəfəsi tək müdrikliyə sevgi ilə kifayətlənmir, elmi-bədii rəng alır. Platon`un əsərlərində gözəllik ağlın gözü ilə, ağlın parıltısı, ağlın sezgisi ilə kəşf olunur. Platon fikirdə filosof, ifadədə şair idi. Platon`un şair və filosofsayağı sərbəst və obrazlı yazı tərzi ilə Aristotelin çox yığcam elmi yazı üslubu bir-birindən çox fərqlənirlər. "Şair olanı deyil, ola bilənləri qələmə alır" - Aristotel bu sözlərlə (*Poetika, 51, A36-B10*) poeziyanın gücünü, onun fəlsəfəyə yaxınlığını qeyd edirdi. Platon isə məhz şairin ola bilənləri, arzu və fantaziyalarını yazmasını, təqlidçiliyini mənəviyyat baxımından təhlükəli sayırdı.

Platon`un işlədiyi elmi-fəlsəfi dialoq metodu bir ədəbi model kimi fəlsəfi-psixoloji və elmi əsərlərdə qədim dövrdən başlayaraq (Plutarch, Cicero) təqlid və tətbiq edilmişdir. Galileo Galilei və onun iki əsas elmi əsəri - "Dialogue Concerning the Two Chief World Systems" (1632) və "The Discourses and Mathematical Demonstrations Relating to Two New Sciences" (1638) Platonsayağı dialoqla, hər ikisi üç şəxsin söhbəti şəklində yazılmışdır. Kimyanın atalarından biri sayılan Richard Boyle 1661ci ildə Londonda nəşr olunan "The Sceptcal Chymist: or Chymico-Physical Doubts & Paradoxes" (Şübhələnən kimyagər: kimyəvi-fizik şübhələr və paradokslar) kitabını əsasən beş elm adamı arasında söhbət şəklində yazmışdı. Kvant mexanikasının yaradıcılarından biri olan Werner Heisenberg`in fəlsəfi düşüncələrlə dolu avtobioqrafik "Hissə və tam" əsərini Carl Friedrich von Weizsäcker əsl Platon tipli kitab - yeni dövrün ona məlum olan yeganə Platonsayağı dialoqu adlandırmışdı (*Heisenberg, p. 365*).

"Respublika"nın son kitabında poeziya və onun ideal dövlətdə tutmalı olduğu yer haqqında Platonun fikirləri xüsusi yer tutur. "Gorgias" və digər dialoqlarda da bənzər fikirlərə rast gəlinir. Platon`un ideal şəhərində poeziya, dram və incəsənətə yer ayrılsa da, onların xüsusi seçilməsi çox vacib idi. Platon`a görə şair həqiqəti təhrif edir, uydurmaçıdır, ağlı kütləşdirən hissələr yaradır, nəşə və ya ağrı verir, ciddi düşünməyə mane olur. Sənət imitasiyadır, oyundur, baş qatır, hisslərə və davranışa təsir edir, özünə cəzb edib yoldan çıxara bilir, buna görə də təhlükəlidir...Tanrılar və qəhrəmanları zəif və qüsurlu göstərən, mənəviyyatı pozan, ölümdən qorxu hissi yaradan əsərlər qadağan olunmalıdır. Bu baxımdan hamımı, bütün şairləri, o cümlədən Homeri təftiş etmək, senzuradan keçirmək və ya qadağan etmək lazım gəlir; uşağın tərbiyəsini pozan, onda qorxu hissi yaradan və ya onu sentimental edən hər şey yaramazdır, hər şeydə ölçünü gözləmək lazımdır. Hərçənd ki, Platon Homer`in gücünü yaxşı bilir, ondan alıntılar edir, onun yunan mədəniyyətində böyük rolunu yaxşı dərk edirdi; "insanlara rəhbərlik etmək, onları tərbiyə etmək istəyən kəs bu şairi diqqətlə öyrənməli və öz həyatını ona uyğun qurmalıdır" (*606E-607*). Ümumiyyətlə, "az-çox savadlı insan üçün poeziyanı bilmək, anlamaq çox vacibdir" (*Platon, "Protagoras"*).

Homer "Hellas`ın müəllimi" adı alsa da, "Homer muzasını dövlətimizə buraxsaq, qanun və loqos əvəzinə həzz və əzab meydan alar" (*Republic, 7*). Aristokratları aşağılayan əsərləri oxumaq və ya tamaşaya qoymaq olmaz. Ciddi (elmli, fəlsəfi, patriotik) şeirlər, Tanrı və qəhrəmanları vəsf edən əsərlər məqbuldur. Başqa sözlə desək, sənət ideal dövlətin ideologiyasına xidmət etməlidir. Yaradıcı insan öz işinə, mövzusuna vurulmasa, mübtəla olmasa gözəl əsər meydana çıxara bilməz, "şair yüngül, qanadlı və müqəddəs varlıqdır; o, ilhamlanmamış, haldan çıxmamış, ağlını itirməmiş yarada bilməz" (*Ion, 534 AB*). Fəlsəfə - müdriklik, poeziya - dəlilik (*"dəli şair", dəli könül"* – H.İ.), çılğınlıq qaynağı ola bilir. Fikir naminə yazan filosof adına layiqdir, ancaq yazmaq xatirinə, sənət xatirinə yazan şairdir (*Phaedrus, 278 B-E*). Bu məsələdə Platon istedadın, çalışqanlığın, təlim və təhsilin rolunu qiymətləndirmir.

Platonun ideal dövlət ideologiyasını poeziya əleyhinə yönəldən daha bir qüvvə, mümkündür ki, poeziyanın populyarlığı, onun fəlsəfəyə rəqib olmasıdır. Şair dinə də rəqib ola bilir (şair sevgini dindən üstün tuta bilir). Quran`da deyilən "şair yalançıdır" fikri və ümumiyyətlə, şairləri tənqid edən ifadələr bu qəbildəndir. "Biz ona şeir öyrətmədik və bu ona heç yaraşmaz da. Ona vəhy olunan ancaq öyüd-nəsihət və açıq-aşkar Qurandır ki..." (*36:69*). "Şairlərə gəlincə, onlara yalnız azğınlar uyar!" (*26:224*). "Məgər görmürsənmi ki, onlar hər vadidə sərgərdan gəzib dolaşırlar?" (*26:225*). "Və onlar etmədikləri şeyləri deyirlər [Onların dediklərinin əksəriyyəti yalandır]" (*26:226*). "Ancaq iman gətirib yaxşı işlər görən, Allahı çox zikr edən və zülmə uğradıqdan sonra intiqamını alanlardan başqa!" (*26:227*).

Platon və poeziya mövzusu haqqında çox yazılmışdır. Aşağıdakı ədəbiyyat bu sahədə bələdçi ola bilər:

• Gerald F. Else. Plato and Aristotle on Poetry. Chapel Hill and London, 1986.

• Penelope Murray, ed., Plato on Poetry. Cambridge, 1996.

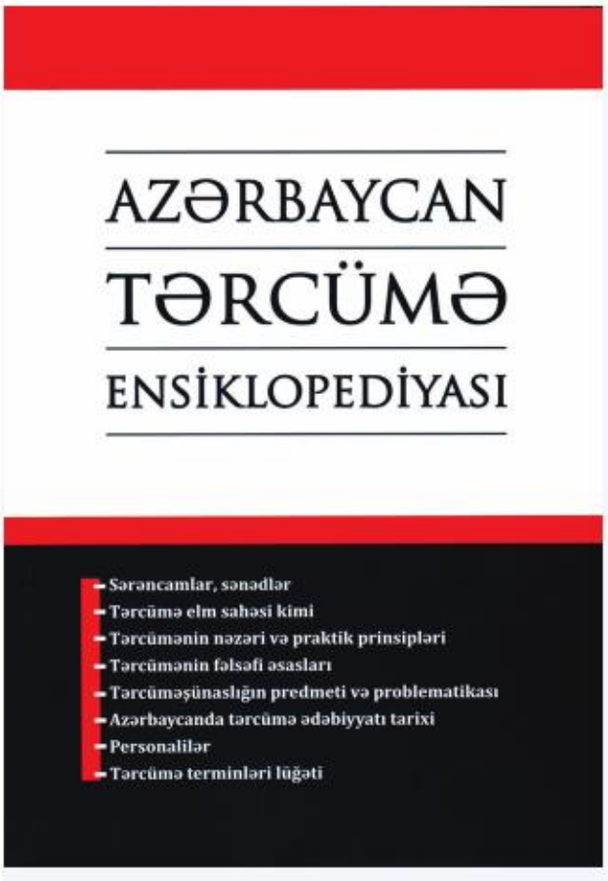
• Plato and the Poets. Editors: Pierre Destrée and Fritz-Gregor Herrmann. Brill, 2011.

• G. Ferrari. "Plato and Poetry" in G. Kennedy, ed., The Cambridge History of Literary Criticism, vol 1, Cambridge, 1989.

• Walter G. Leszl. Plato`sattitude to poetry and the fine arts, and the origins of aesthetics, 2006.

https://journals.openedition.org/etudesplatoniciennes/997

Heisenberg elmdə poetiklik və fəlsəfənin xüsusi rol oynadığını irəli sürür, elmi mövzuda, hadisədə dərin sirr, müəmma, anlaşılmazlıq olmasını poeziya və fəlsəfə ilə qarşılaşdırır, Platonu tez-tez yada salırdı: "Max.... kifayət qədər poetik deyildi (ona görə onu çox öyrənməmişəm və mənə təsir etməyib) - o mənada ki, Platon şübhəsiz şair idi" (*В. Гейзенберг. Физика... стр. 380*).

PROFESSOR HAMLET İSAXANLI VƏ DR. İSAXAN İSAXANLI AZƏRBAYCAN DİLLƏR UNİVERSİTETİNİN TƏRCÜMƏ ENSİKLOPEDİYASINDA

PROFESSOR HAMLET ISAKHANLI AND DR. ISAKHAN ISAKHANLI INCLUDED IN THE AZERBAIJAN TRANSLATION ENCYCLOPEDIA PUBLISHED BY AZERBAIJAN UNIVERSITY OF LANGUAGES

Akademik Kamal Abdullanın baş redaktor və Əliş Mirzəllının redaktorluğu ilə Azərbaycan Dillər Universitetinin nəşr etdiyi ilk Azərbaycan Tərcümə Ensiklopediyasına bir sıra görkəmli peşəkar tərcüməçilər, tərcümə sənəti ilə məşğul olmuş alim və ədəbiyyat xadimləri ilə yanaşı, Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaxanlının və Xəzər Universitetinin İdarəetmə və tələbə işləri üzrə prorektoru Dr. İsaxan İsaxanlının da adları daxil edilmişdir.

Ensiklopediyada professor Hamlet İsaxanlının rus ədəbiyyatından Anna Axmatova, Baratinski, Jukovski, Qumilyov, Yesenin, Tütçev, Afanasiy Fet, ingilis ədəbiyyatından Bayron, Herriks və Uilyam Bleykdən, Dr. İsaxan İsaxanlının isə Blok, Bunin, Lermontov, Puşkin, Tolstoy və Yesenindən tərcümələrinin siyahısı verilmişdir.

The names of Professor Hamlet Isakhanli, founder of Khazar University and Chairman of its Board of Directors and Trustees, and of Dr. Isakhan Isakhanli, Vice-Rector for Administration and Student Affairs were included in the list of the prominent professional translators, scholars and literary figures involved in translation activity in the first Translation Encyclopedia of Azerbaijan published by Azerbaijan University of Languages with Academician Kamal Abdulla as an editor-in-chief and Alish Mirzalli as an editor.

Selected works by Anna Akhmatova (collection of poems), Baratinsky, Zhukovsky, Gumilyov, Yesenin, Tyutchev, Afanasy Fet from Russian literature; Byron, Herricks, William Blake from English literature translated by Prof. Isaxanli, and of Block, Bunin, Lermontov, Pushkin, Tolstoy and Yesenin translated by Dr. Isakhan Isakhanli were listed in the encyclopedia.

KÖNÜLLÜLÜK PROQRAMI BAŞA ÇATDI

VOLUNTARINESS PROGRAM IS OVER

Xəzər Universiteti Karyera mərkəzində Karyera Sərgisinə hazırlıq müddətində - mayın 1-dən 31-dək könüllü fəaliyyət göstərən tələbələrin Könüllülük Proqramının başa çatması ilə əlaqədar iyunun 8-də onlarla görüş keçirildi.

Görüşdə tələbələr təəssüratlarını paylaşaraq, belə tədbirlərdə digər tələbələrin də könüllü olaraq iştirakını tövsiyə etdilər.

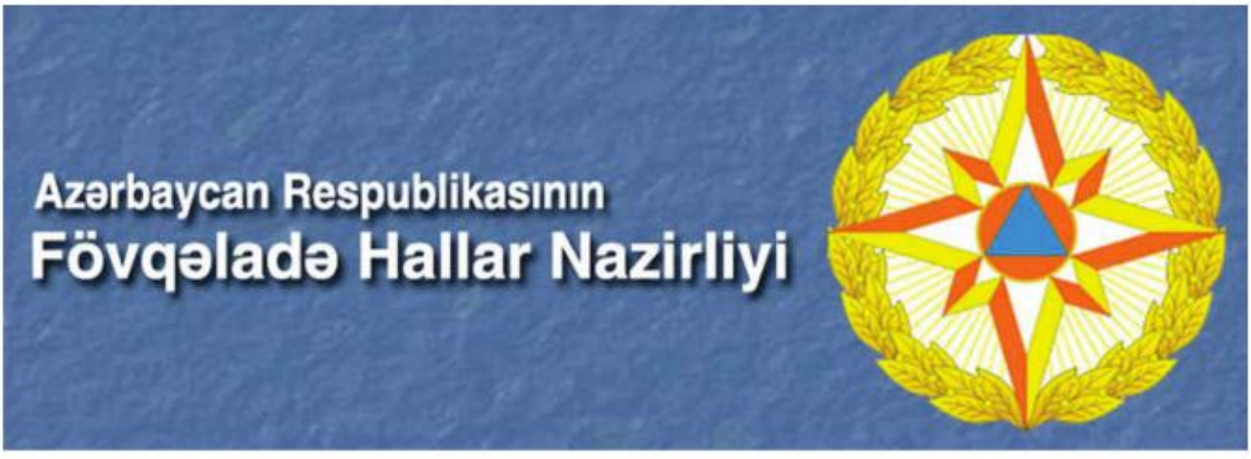
Karyera mərkəzinin meneceri Səbinə Allahverenova Könüllülük Proqramında fəal iştirak edən tələbələrə –Toğrul Nəbiyev, Nigar Quliyeva, Aytac Ağayeva, Ziyadxan Tağıyev, Cavid Hüseynli (İqtisadiyyat və menecment fakültəsi), Rəsmin Məsimova (Təhsil fakültəsi) və Mustafa Həsənliyə (Mühəndislik və tətbiqi elmlər fakültəsi) təşəkkürünü bildirdi və onlara sertifikat təqdim etdi.

On June 8, final meeting in connection with the end of Voluntariness Program of the students, which functioned during preparation stage for Career Fair at the Career Center of Khazar University on May 1-31, took place.

Voluntary students shared their impression at the meeting and recommended other students to join such events as volunteers.

A special message of gratitude was addressed to active students of Voluntariness Program, Togrul Nabiyev, Nigar Guliyeva, Aytaj Aghayeva, Ziyadkhan Taghiyev, Javid Huseynli (the School of Economics and Management); Rasmin Masimova (the School of Education); Mustafa Hasanli (the School of Engineering and Applied Sciences).

Sabina Allahverdanova, Manager of Career Center, expressed her thanks to the volunteers for their hard work and presented them with certificates.

XƏZƏR UNİVERSİTETİNİN KAMERA ORKESTRİ FHN-İN TƏDBİRİNDƏ

KHAZAR UNIVERSITY CHAMBER ORCHESTRA AT THE CEREMONY OF THE MINISTRY OF EMERGENCY SITUATIONS

İyunun 22-də Fövqəladə Hallar Nazirliyi (FHN) işçilərinin həmkarlar ittifaqı ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 95 və Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin yaradılmasının 100 illiyi münasibətilə Gəncə Regional Mərkəzində "Ümummilli lider Heydər Əliyev və Silahlı Qüvvələr" mövzusunda elmi-praktiki konfrans keçirib.

Konfransda Fövqəladə Hallar Nazirliyi işçilərinin həmkarlar ittifaqının rəhbərliyi, Gəncə şəhər idarə və müəssisələrinin rəsmiləri, FHN Gəncə Regional Mərkəzinin əməkdaşları və ictimaiyyət nümayəndələri iştirak ediblər.

Tədbirdə FHN işçilərinin Həmkarlar İttifaqının sədri Mehman İsmayılov, Gəncə Dövlət Universitetinin professoru, tarix elmləri doktoru Həsənbala Sadıqov və digərləri çıxış edərək, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə ordu quruculuğuna geniş nəzər salıblar.

Tədbir konsert proqramı ilə davam edib. Xəzər Universitetinin Musiqi və incəsənət departamentinin müdiri, əməkdar müəllim, pianoçu Zülfiyyə Sadıqovanın rəhbərlik etdiyi universitetin Kamera orkestrinin müşayiəti ilə Xəzər Universitetinin müəllimi, Müslüm Maqomayev adına Dövlət Akademik Filarmoniyasının solisti Məhsəti Cabbarova və Azərbaycan Dövlət Musiqili Teatrının solisti Atəş Qarayevin ifasında Azərbaycan bəstəkarlarının əsərləri səsləndirilib. Konsert proqramına gənc istedadlı musiqiçi Cavad Tağızadə dirijorluq etmişdir.

Daha geniş məlumatı bu link vasitəsilə əldə etmək olar:

https://www.yenigence.com/umummilli-lider-heydər-əliyev-və-silahli-quvvələr/

On June 22, the Trade Union of the Ministry of Emergency Situations (MES) held a scientific and practical conference at Ganja Regional Center entitled "National Leader Heydar Aliyev and Armed Forces", dedicated to 95th anniversary of the National Leader, Heydar Aliyev, and 100th anniversary of the Armed Forces of Azerbaijan.

The conference was attended by the administration of the Trade Union of the Ministry of Emergency Situations, officials of enterprises and institutions of Ganja city, staff members of Ganja Regional Center of MES as well as community representatives.

Mehman Ismayilov, Chair of the Trade Union of MES, Hasanbala Sadigov, Professor and D.Sc. in History at Ganja State University, and others delivered speeches and shed light on army building during the period of the Azerbaijan Democratic Republic.

A concert program was presented at the ceremony. Mahsati Jabbarova, Instructor of Khazar University and a soloist of State Academic Philharmonic named after Muslim Magomayev, and Atash Garayev, a soloist of Azerbaijan State Musical Theater, sang compositions by Azerbaijan composers with accompaniment of Khazar University Chamber Orchestra guided by Zulfiyya Sadigova, a pianist, an honored teacher, and Head of the Department of Music and Fine Arts of Khazar University.

For further information:

https://www.yenigence.com/umummilli-lider-heydər-əliyev-və-silahli-quvvələr/

XƏZƏR UNİVERSİTETİNİN NÜMAYƏNDƏLƏRİ AZƏRBAYCAN UNİVERSİTETLƏRİ İLƏ TANIŞLIQ TƏDBİRİNDƏ

REPRESENTATIVES OF KHAZAR UNIVERSITY ARE AT A MEETING WITH AZERBAIJANI UNIVERSITIES

İyunun 23-də "Hədəf" hazırlıq kursları tərəfindən təşkil olunmuş Azərbaycan universitetləri ilə tanışlıq tədbirində Xəzər Universiteti də iştirak etdi. Xəzər Universitetini Tələbələrin cəlb olunması üzrə işçi qrupun rəhbəri professor Fuat Rəsulov və koordinator Elvin Məmmədov təmsil edirdilər. Təmsilçilər Xəzər Universitetinin stendini quraşdırdılar və universitetin tanıtım broşürlərini, ixtisaslar üzrə bukletləri, eləcə də, təklif olunan güzəştlər və təqaüdlər haqqında məlumatların əks olunduğu materialları valideynlərə və abituriyentlərə təqdim etdilər, onları maraqlandıran sualları ətraflı şəkildə cavablandırdılar.

Tədbir zamanı təxminən 600-650 abituriyent müxtəlif universitetlərin masalarına yaxınlaşaraq, öz suallarını verdilər. Xəzər Universiteti ilə təxminən 75-80 abituriyent və valideyn maraqlandı.

On June 23, Khazar University representatives participated in the event for getting familiar with Azerbaijani universities organized by "Hadaf" tutoring courses. Fuat Rasulov, Coordinator of the working group for prospective students and Elvin Mammadov, Coordinator, represented Khazar University at the event. At the stand of Khazar University, the representatives distributed university promotional brochures, booklets of specialities offered by Khazar University and materials reflecting discounts and scholarships and answered questions.

During the event, about 600-650 students approached stands of universities and asked questions. About 75-80 prospective students and their parents showed interest in Khazar University.

ERASMUS+

PETRA LAYİHƏSİ ÇƏRÇİVƏSİNDƏ VALENSİA POLİTEXNİK UNİVERSİTETİNDƏ GÖRÜŞ

A MEETING AT THE POLYTECHNIC UNIVERSITY OF VALENCIA WITHIN PETRA PROJECT

Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaxanlı, Elmi işlər üzrə prorektor dosent İradə Xəlilova, İnkişaf mərkəzinin layihə meneceri Ülkər Bayramova, Təhsil fakültəsinin koodrinatoru Qoşqar Məhərrəmov və İngilis dili və ədəbiyyatı departamentinin proqram koordinatoru Milana Abbasova "Azərbaycan universitetlərində tədris və təlimin təkmilləşdirilməsi" adlı ERASMUS+ layihəsi çərçivəsində İspaniyanın Valensia Politexnik Universitetində iyunun 18-dən 23-dək keçirilmiş silsilə seminarlarda iştirak etdilər.

Tədbirdə həm Azərbaycandan (Xəzər Universiteti, Naxçıvan Dövlət Universiteti, Gəncə Dövlət Universiteti, Sumqayıt Dövlət Universiteti, Bakı Slavyan Universiteti, Azərbaycan Dillər Universiteti, Azərbaycan Universiteti, Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi), həm də Avropadan [Debrecen Universiteti (Macarıstan), Jyväskylä Universiteti (Finlandiya), Vyana Tətbiqi Elmlər Universiteti (Avstriya), Qazi Universiteti (Türkiyə)] olan tərəfdaş universitetlərin 30-a yaxın nümayəndəsi iştirak etdirdi.

5 günlük seminarda iştirakçılar Valensia Politexnik Universiteti, universitetdə tədqiqat işləri, tədqiqat işlərinin elektron bazasının yaradılması, istifadəsi və hər kəsə əlçatan olması (*Open access*), Sakai sistemi haqqında geniş məlumatlar əldə etdilər və test video dərsləri hazırladılar.

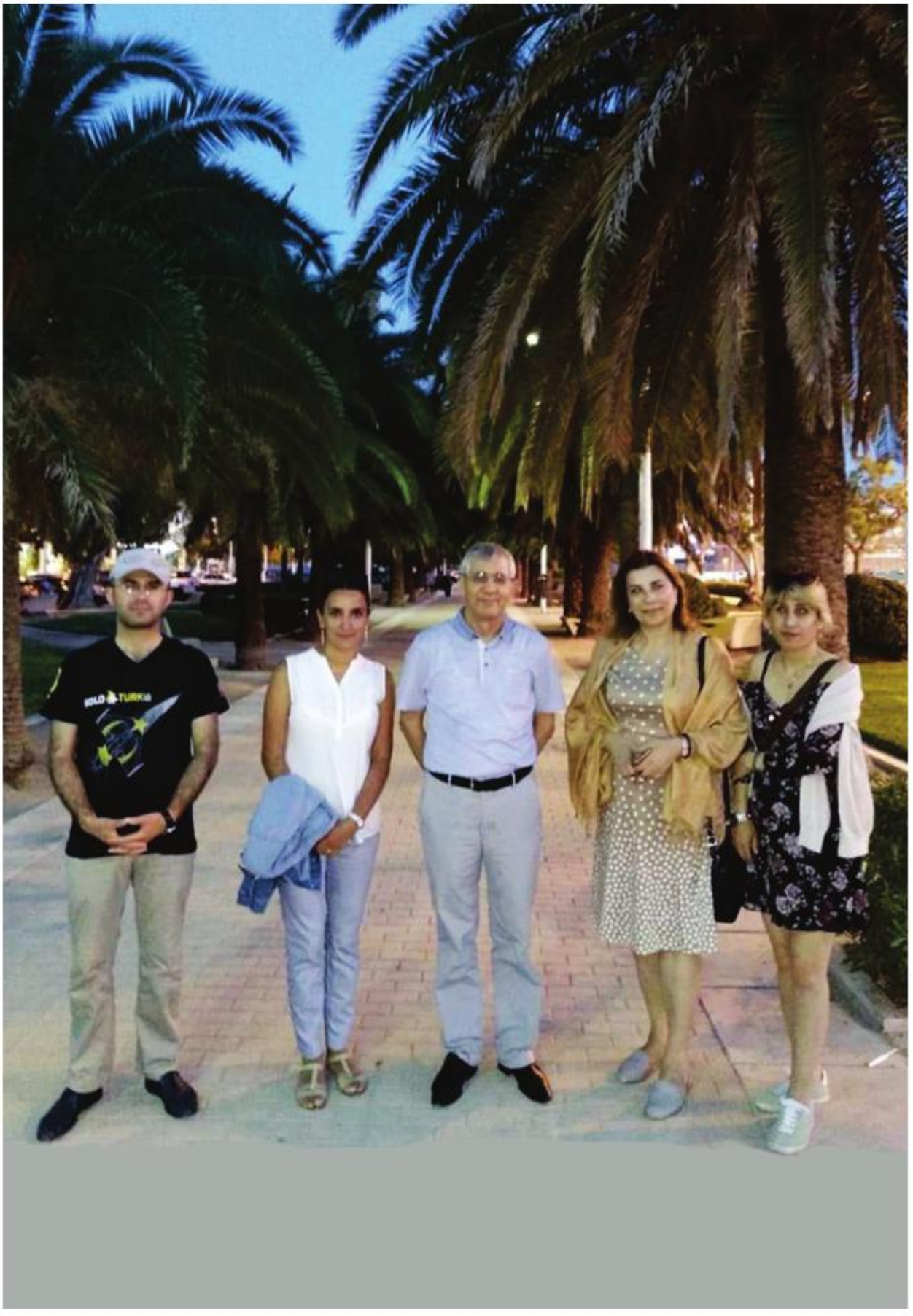
İyunun 22-də tədbir iştirakçıları Valensia Politexnik Universitetində keçirilən 4-cü Beynəlxalq Ali Təhsil Konfransına qatıldılar. Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaxanlı konfransın xüsusi bölməsi kimi təşkil olunmuş PETRA sessiyasının sədri oldu və "Post-kommunist ölkəsi olan Azərbaycanda qloballaşan təhsil" adlı təqdimatla çıxış etdi.

On June 18-23, Prof. Hamlet Isakhanli, the founder of Khazar University and Chairman of its Board of Directors and Trustees, Irada Khalilova, Vice-rector for Research of Khazar University, Ulkar Bayramova, Project Manager of Center for Development, Goshgar Maharramov, Coordinator of the School of Education, and Milana Abbasova, Program Coordinator of the Department of English Language and Literature, participated in a series of seminars organized at the Polytechnic University of Valencia within ERASMUS+ project *"Promoting Excellence in Teaching and Learning in Azerbaijani Universities"*.

Moreover, approximately 30 representatives of partner universities from Azerbaijan (Khazar University, Nakhchivan State University, Ganja State University, Sumgayit State University, Baku Slavic University, Azerbaijan University of Languages, Azerbaijan University, Ministry of Education of the Republic of Azerbaijan) and Europe (University of Debrecen (Hungary), Jyväskylä University (Finland), Vienna University of Applied Sciences (Austria), Gazi University (Turkey) joined the event.

During a five-day seminar, the participants were enlightened about the Polytechnic University of Valencia, researches conducted at this university, the establishment of an electronic base for researches, Open Access, and Sakai system, and prepared demo video lessons.

On June 22, the participants joined 4th International Conference on Higher Education held at the Polytechnic University of Valencia. Prof. Hamlet Isakhanli, the founder of Khazar University, and Chairman of its Board of Directors and Trustees, chaired PETRA session organized as a special part of the conference, and delivered a presentation entitled "Globalized Education in Azerbaijan, a post-communist country"

SALAMNEWS agency

ГАМЛЕТ ИСАХАНЛЫ: МАТЕМАТИКОМ ВЫ СТАНОВИТЕСЬ, А ПИСАТЕЛЕМ РОЖДАЕТЕСЬ

Предлагаем нашим читателям интервью с учредителем, председателем Совета Директоров и Попечителей Университета Хазар профессором Гамлетом Исаханлы, опубликованное на интернет - странице информагентства SalamNews 22 июня 2018 г.

Москву посетил учредитель, председатель Совета директоров и попечителей Университета Хазар Гамлет Исаханлы, который дал эксклюзивное интервью корреспонденту информагентства *SalamNews*.

- Добрый день, Гамлет Абдуллаевич. Расскажите о цели вашего приезда в Москву?

- Москва - город моей юности. В советские времена я учился в Москве, работал, занимался исследованиями.

Несмотря на то, что после я побывал во многих странах мира, Москва занимает особое место в моем сердце. Я являюсь воспитанником Московской математической школы.

В этот раз мы приехали в Москву чтобы посетить родной университет, МГУ им. Ломоносова вспомнить былые времена, и параллельно заняться съемками фильма о жизни и деятельности азербайджанского ученого, который связан с Москвой. Нам нужно было отснять здесь несколько важных кадров. Я успел за эту поездку еще и встретиться с друзьями. Был короткий, но очень плодотворный визит.

- Почему решили снимать именно в МГУ?

- Три года я жил здесь в период учебы в аспирантуре МГУ, в 70-73 годах. На самом деле даже чуть меньше трех лет, потому что к концу второго года моя диссертация была полностью готова. То есть такова было мнение моего тогдашнего научного руководителя, ныне покойного профессора Анатолия Гордеевича Костюченко.

После этого я уехал в Баку, некоторое время жил и работал в Азербайджане, но, так как Москва была центром притяжения деятелей науки СССР, я вернулся в столицу еще на два года. Был стажером-исследователем в МГУ, на кафедре теории функций и функционального анализа. Здесь были опубликованы мои статьи, я выступал с докладами на научных семинарах, занимался исследованиями.

Тогда же как раз установились у меня связи с некоторыми ведущими математиками Канады, США, Германии, Англии, где занимались новыми областями математики, которые не были развиты в СССР. С их стороны стали поступать мне разные приглашения, и начала развиваться моя европейская, американская математическая жизнь.

Потом я еще раз вернулся в Москву, написал докторскую диссертацию, которую защитил в Академии наук СССР в Математическом институте имени Стеклова.

После этого я временами появлялся в Москве, но всего на несколько дней, потому что был связан больше с США, Канадой и европейскими странами, с которыми я сотрудничал, читал лекции. Также это было связано с моим новым полем деятельности - Университетом Хазар, который я основал в конце 1990-го и в начале 1991 годах и большую часть своего времени тратил на развитие этого вуза.

Но Москву я никогда не забывал и приезжал сюда то по приглашению, то просто в рамках личной культурной программы, приезжал сюда. Как-то меня пригласил нынешний ректор МГУ профессор Садовничий, который, кстати, был моим научным оппонентом во время защиты докторской диссертации.

- Во время съемок фильма на вашем факультете мы нашли вашу фамилию в списке лучших российских математиков. Какие ощущения?

- Скажу честно и без ложной скромности, я знаю, что внес некоторый вклад в математику, сделал что-то стоящее. Есть теории и теоремы, связанные с моим именем. Я один из создателей многопараметрической спектральной теории. Московские математики меня знают. Это был приятный сюрприз - увидеть свою фамилию на этой доске - «Дерево Лузина». Я показывал друзьям известных в прошлом математиков: «Смотрите, это Лузин, Колмогоров, Гельфанд, Шилов,...» и вдруг заметил свою фамилию. Это было приятно.

- Как руководитель университета вы знаете образование изнутри, как азербайджанское и российское, так и европейское. Как вы оцениваете уровень образования в Азербайджане?

- Я был ректором Университета Хазар около 20 лет. Под моим руководством это начинание превра-

лось в престижный вуз, и я очень горжусь этим. После того как я выполнил свою миссию, решил пригласить вместо себя другого ректора, который бы занимался повседневной работой, чтобы я мог заниматься стратегическим развитием университета. Кроме того, я занимаюсь наукой и литературным творчеством, для чего мне требовалось время. В данный момент я Председатель совета директоров и попечителей Университета Хазар. Главные вопросы решаю я, но повседневными проблемами и административной работой занимается ректор.

Что касается образования в Азербайджане, я создал Университет Хазар как раз-таки с целью внести вклад в развитие азербайджанского образования. Я считаю, что, несмотря на достижения азербайджанской науки и культуры, у нашего образования есть большие недостатки как в структурном смысле, так и в плане содержания. Поэтому я хотел создать новую модель университета.

Сначала был создан Университет Хазар, потом появилась школа Дунья, а потом и детский сад. Этим я хотел показать, что образовательный процесс можно делать по-другому - начиная с детсада, заканчивая докторантурой. И я считаю, что мне удалось этого достичь. Я создал систему, которая, с одной стороны, основана на лучшем мировом опыте организации образования и науки, с другой стороны, учитывает нужды нашей страны и нашей культуры. В итоге получился университет, который является очагом науки, культуры и образования, центром международного сотрудничества. Там учатся студенты со всех уголков мира и преподают преподаватели - известные азербайджанские и иностранные ученые. Школа Дунья - это тоже международная школа, IB School.

В данный момент в Азербайджане идут реформы образования. Я надеюсь на улучшения. Все, начиная с президента и заканчивая ректорами, понимают, что конца усовершенствованию не бывает, мы должны работать без остановки.

- Сравните российскую и азербайджанскую системы образования.

- Дело в том, что азербайджанская наука и образование очень многим обязаны российской науке и образованию, потому что Азербайджан многие годы был частью СССР. После распада СССР мы, конечно же, не стали повторять то, что делается в России, ведь есть еще прекрасная система образования в Европе, Америке, есть Китай, Япония и другие ведущие страны, и надо перенимать и их опыт. То же самое делает и Россия, но Россия делает это медленнее, чем Азербайджан, потому что Азербайджан - это маленькая страна, а у маленьких стран своей закрепленный, консервативной системы образования не бывает. Маленькие страны берут и накладывают на себя чью-то другую систему, видоизменяя и подстраивая ее под себя. Поэтому сейчас в Азербайджане полным ходом идет европеизация образования, но связь с Россией остается хорошей. Мы многие годы жили вместе и на культурном, социальном, психологическом уровне хорошо понимаем друг друга.

- Вы сказали, что отошли от административных дел. Над какими проектами работаете в настоящее время?

- Я, с одной стороны, работаю над стратегическим развитием университета. Например, мы строим новые кампусы, на берегу моря мы строим центр конференций и отдыха. Также хотим сделать новый кампус для школы, потому что она стала самой популярной общеобразовательной школой в Азербайджане и мы не можем сопротивляться желанию родителей, которые хотят отдавать детей в нашу школу, где уже не хватает мест. Мы развиваем некоторые новые программы в рамках университета, такие как дизайн, туризм. Работаем над новыми программами в области архитектуры, хотим открыть ветеринарную специальность. Стратегической целью университета в ближайшее время мы объявили развитие научных исследований, хотим иметь больше международных партнеров.

Также я занимаюсь своим личным творчеством. Последнее десятилетие я интенсивно занимаюсь изучением истории науки, философии начиная с древней Месопотамии, Греции и до наших дней. Совсем недавно я опубликовал книгу - итог моего многолетнего труда под названием «Алхимия: наука, искусство и мистика». Эту книгу я написал параллельно на азербайджанском и английском языках. На английском она выйдет или в Америке, или в Англии. Сейчас ведем переговоры с каким издательством иметь дело.

Также сейчас в печати находится несколько книг с моими статьями и работами в области гуманитарных и социальных наук. Я решил, что в ближайшие годы буду в основном заниматься оформлением научных работ, которые я сделал, но они либо вышли в виде научных статей, либо не были опубликованы. Я хочу превратить их в книги.

- Не сложно ли совмещать математику и литературу?

-Никакой сложности тут нет. Математиком вы становитесь. Это часть науки. А поэтом, писателем вы рождаетесь. Есть душа, которая поет. И если она поет интересную мелодию, и вы превращаете это в стихи, и люди читают это, значит, получилось.

- На ваш взгляд, у вас получается?

- Мне важен взгляд других людей, читателей. Меня читают, известные композиторы написали музыку на мои стихи, по моим произведениям ставят театральные постановки. Значит, получилось.

Игбал Рустамов
Нилуфер Шихлы
http://salamnews.org/ru/news/read/315587.#Kalibri

Professor Hamlet Isakhanli gave an interview to *salamnews.org* news website

On June 22, 2018, salamnews.org news website released an interview with Professor Hamlet Isakhanli, the founder of Khazar University and Chairman of its Board of Directors and Trustees.

The interview is available at: *http://salamnews.org/ru/news/read/315587.#Kalibri*

XƏZƏR UNİVERSİTETİNİN DEPARTAMENT MÜDİRİ "GERMAN WAVE" RADİOSUNA MÜSAHİBƏ VERDİ

HEAD OF DEPARTMENT OF KHAZAR UNIVERSITY GIVES AN INTERVIEW TO "GERMAN WAVE" RADIO

2018-ci il iyunun 24-də məşhur "German wave" ("Alman dalğası") radiosu Azərbaycan haqqında məqalə dərc etmişdir. Məqalədə Azərbaycanın sosial, iqtisadi və ekoloji problemlərindən danışılır.

Xəzər Universitetinin Coğrafiya və ətraf mühit departamentinin müdiri Rövşən Abbasov radioya Abşeron yarımadasındakı mövcud neft çirklənməsi haqqında məlumat vermiş, çirklənmə mənbələrinin təsirinin azaldılması yollarından danışmışdır. Eyni zamanda, Rövşən Abbasov Xəzər Universitetinin Ətraf Mühitin Tədqiqi Mərkəzində aparılan tədqiqat işləri haqqında məlumat vermişdir.

Rövşən Abbasovun müsahibəsini və bütövlükdə məqaləni bu link vasitəsilə əldə etmək olar:

http://www.deutschlandfunk.de/aserbaidschan-ein-oel-staat-zwischen-grossen-plaenen-und.724.de.html?dram%3Aarticle_id=413275

On June 24, 2018, famous "German wave" radio published an article about Azerbaijan. The article deals with social, economic, and ecological problems of Azerbaijan.

Rovshan Abbasov, Head of Geography and the Environment Department, informed the radio about current oil pollution of the Absheron peninsula as well as the methods of decreasing the impact of sources of pollution. Moreover, Rovshan Abbasov talked about the researches conducted at Khazar University Environmental Research Center.

Rovshan Abbasov's interview and the full article can be accessed via this link:

http://www.deutschlandfunk.de/aserbaidschan-ein-oel-staat-zwischen-grossen-plaenen-und.724.de.html?dram%3Aarticle_id=413275

ELMİ ŞURANIN CARİ TƏDRİS İLİNDƏ SON İCLASI

LAST MEETING OF THE ACADEMIC COUNCIL IS HELD IN THE CURRENT ACADEMIC YEAR

İyulun 9-da Xəzər Universitetinin rektoru Hassan Niknafsın sədrliyi ilə universitet elmi şurasının cari dərs ilində son iclası keçirildi. İclasın gündəliyinə əsasən məzunluq haqqında Humanitar və sosial elmlər fakültəsinin dekanı Cabir Xəlilov, Təhsil fakültəsinin dekanı Elza Səmədova, İqtisadiyyat və menecment fakültəsinin dekanı Ceyhun Məmmədov və Mühəndislik və tətbiqi elmlər fakültəsinin dekan müavini Vəfa Aslanovanın, doktorant və dissertantların dissertasiya mövzusu, elmi rəhbərlərinin təsdiqi və ixtisaslarının dəyişdirilməsi haqqında Magistratura, doktorantura və elmi işlər bölməsinin müdiri Eldar Şahgəldiyevin məlumatları dinlənildi və müvafiq qərarlar qəbul edildi.

İclasda cari məsələlər də müzakirə olundu.

On 9 July, the last meeting of the University Academic Council in the current academic year, chaired by Dr. Hassan Niknafs, the rector of Khazar University, was held. In accordance with the agenda of the meeting, Jabir Khalilov, Dean of the School of Humanities and Social Sciences, Elza Samadova, Dean of the School of Education, Jeyhun Mammadov, Dean of the School of Economics and Management, and Vafa Aslanova, Vice-dean of the School of Engineering and Applied Sciences, gave information about graduation in the current academic year. Moreover, Dr. Eldar Shahgaldiyev, Head of the Division for Graduate Students and Research, gave information about topics of dissertations of PhD students, approval of research supervisors for PhD students, and change of qualifications.

Current issues were also discussed at the meeting.

XƏZƏR UNİVERSİTETİNDƏ İKİNCİ DƏFƏ TEDxKHAZARUNİVERSİTY KEÇİRİLDİ

SECOND TEDxKHAZARUNIVERSITY AT KHAZAR UNIVERSITY

İyunun 25-də Xəzər Universitetində ikinci dəfə TEDxKhazarUniversity keçirildi. Beynəlxalq TED təşkilatının lisenziyası ilə keçirilən bu tədbirin büdəfəki mottosu/şüarı "Ömür boyu sevgi" idi. Bu ümumi başlıq altında 6 məruzəçi – professor İnqilab Əhmədov, dosent İradə Xəlilova, kinorejissor Ayaz Salayev, aktivist Leyla Qasımova, peşəkar komputer oyunları mütəxəssisi Cəlal Hüseynbəyli bir-birindən maraqlı məruzələr etdilər. Məruzələr yaxın zamanda TED-in platformasında və *Youtube* kanalında yer alacaq.

Tədbirdə "Titanik" filmindən mahnı ilə Məhsəti Cabbarova, "Tanqo" rəqsi ilə Zaur Ramazanov və Leyla Seyidəlizadə cütlüyü və "Santur" ifası ilə Əli Atəfi çıxış etdilər.

Tədbirdə universitetin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaxanlı və rektor Hassan Niknafs iştirak edirdilər.

On June 25, second TEDxKhazarUniversity was organized at Khazar University. It was the second time TEDxKhazarUniversity, organized by special license of TED Global, had taken place at Khazar University. The motto of TEDxKhazarUniversity for this time was "Lifelong love". Under this umbrella title, 6 speakers - Prof. Ingilab Ahmadov, Assoc.Prof. Irada Khalilova, Ayaz Salayev, a film director, Leyla Gasimova, an actress, and Jalal Huseynbayli, a professional computer games expert - delivered interesting speeches. The speeches will be uploaded on TED platform and YouTube channel.

In the event, Mahsati Jabbarova sang a song from "Titanic" film. Moreover, Zaur Ramazanov and Leyla Seyidova performed "Tango" dance, and Ali Atafi played the "Santur".

Professor Hamlet Isaxanli, founder of Khazar University and chairman of its Board of Directors and Trustees, and rector Hassan Niknafs attended the event.

NANOTEXNOLOGİYA LABORATORİYASI AÇILDI

NANOTECHNOLOGY LAB OPENING CEREMONY

Xəzər Universitetində Mühəndislik və tətbiqi elmlər fakültəsinin tələbələri və əməkdaşlarının iştirakı ilə keçirilən mikro-nanotexnologiya haqqında seminarla Nanotexnologiya laboratoriyasının rəsmi açılışı oldu.

Seminarda NanoLabın üç müxtəlif elmi tədqiqat sahəsi müzakirə olundu. Kimya mühəndisliyi departamentinin elmi işçisi Dr. Moradi Nanofiber təkmilləşmiş materiallar, Mexanika mühəndisliyi departamentinin elmi işçisi Dr. Seyyidzavvar Nanomayelər, həmin departamentin elmi işçisi Dr. Kiyasatfar həyat bilgisi üçün faydalı olan BioMEMS və Mikromayelər haqqında tədqiqat işlərini təqdim etdilər.

Tədbirin sonunda Mühəndislik və tətbiqi elmlər fakültəsinin dekanı Dr. Hassan Niknafs Nanolaboratoriyanın əsas məqsəd və vəzifələri, universitetin tədqiqat üçün tələb olunan infrastruktur təminatı siyasəti barəsində məlumat verdi. O, bütün maraqlanan tələbələrə laboratoriyaya qoşulmaq və yeni tədqiqat layihələrində səmərəli və fəal iştirak etməyi tövsiyə etdi.

Recently founded Nanotechnology Laboratory of the Khazar University was officially opened through a seminar about Micro-Nanotechnology. This event was held by the participation of students and faculty members of the School of Engineering and Applied Sciences. Three different research fields of the NanoLab were discussed during the seminar. Dr. Moradi, a researcher at Chemical Engineering Department, presented his upcoming research works on Nanofiber Advanced Materials. Dr. Seyyedzavvar, a researcher in Mechanical Engineering Department, delivered a presentation on Nanofluids, and Dr. Kiyasatfar, another researcher in Mechanical Engineering Department, presented his research interests on BioMEMS and Microfluidics for Life Sciences.

At the end of the ceremony Prof. Niknafs, the Acting Dean of the School of Engineering and Applied Sciences, talked about the Nano-laboratory's main objectives and the university policy to provide the required infrastructure for research. He encouraged all interested students to join the lab by participating effectively in the upcoming research projects.

DİSSERTASİYA İŞİNİN İLKİN MÜZAKİRƏSİ

İyunun 27-də Xəzər Universitetinin Magistratura, doktorantura və elmi işlər bölməsi Siyasi elm və beynəlxalq münasibətlər departamenti ilə birlikdə dissertant Abbes Benmoussatın "Qərb dominantlığının normativ və qanuni əsaslarının təhlili (Müqayisəli, tarixi-siyasi yanaşmalar)" adlı dissertasiya işinin ilkin müzakirəsini keçirdi.

Müzakirədə AMEA Fəlsəfə İnstitutunun əməkdaşları – professor Əlikram Tağıyev, professor Ramiz Sevdimaliyev, Bakı Dövlət Universitetinin dosenti Adil Mirabdullayev, Xəzər Universiteti Magistratura, doktorantura və elmi işlər bölməsinin müdiri f.ü.f.d. Eldar Şahgəldiyev, Xəzər Universiteti Siyasi elm və beynəlxalq münasibətlər departamentinin koordinatoru Elmar Mustafayev, həmin departamentin müəllimi Baba Bayramlı və universitetin bəzi doktorantları iştirak edirdilər.

PRELIMINARY DISCUSSION OF THE DISSERTATION

On June 27, Khazar University Division for Graduate Studies and Research, together with the Department of Political Science and International Relations, held a preliminary discussion of the dissertation entitled "The Analysis of Normative and Legal Bases of Western Dominance (Comparative, historical and Political Approaches)" by a PhD student Abbes Benmoussat.

Prof. Adil Mirabdullayev and Prof. Ramiz Sevdimaliyev, associates of the Institute of Philosophy of ANAS, Adil Mirabdullayev, Assoc.Prof. at Baku State University, Eldar Shahgaldiyev, Head of Division for Graduate Studies and Research of Khazar University, Elmar Mustafayev, Coordinator of the Department of Political Science and International Relations, Baba Bayramli, Instructor of the Department of Political Science and International Relations, and some PhD students participated in the discussion.

TARTU UNİVERSİTETİNİN NÜMAYƏNDƏSİ XƏZƏR UNİVERSİTETİNDƏ

"Tartu Universitetinin Johan Skytte Siyasi Elmlər İnstitutunun müdir müavini Olqa Boqdanova iyunun 25-29-da Xəzər Universitetində rəsmi səfərdə oldu. O, Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaxanlı, Xəzər Universitetinin rektoru Dr. Hassan Niknafs, Elmi işlər üzrə prorektor İradə Xəlilova, Beynəlxalq Əlaqələr Ofisinin direktoru Turan Cəfərova, Avropa Elmləri Mərkəzinin direktoru Baba Bayramlı, Siyasi elm və beynəlxalq münasibətlər departamentinin koordinatoru Elmar Mustafayev və layihə rəhbəri Rima Məmmədova ilə görüşdü. Görüş zamanı qarşılıqlı əməkdaşlıq müzakirə olundu.

İyunun 27-28-də Olqa Boqdanova universitetin akademik və inzibati işçiləri üçün "Kurrikulumun tərtib edilməsi" mövzusunda seminar və "Qarışıq öyrənmə" adlı vərkşop keçirildi

A REPRESENTATIVE OF THE UNIVERSITY OF TARTU PAYS AN OFFICIAL VISIT TO KHAZAR UNIVERSITY

On June 25-29, Olga Bogdanova, Vice-director of Johan Skytte Institute for Political Studies at University of Tartu, paid an official visit to Khazar University. She met with Prof. Hamlet Isakhanli, the founder of Khazar University, and Chairman of its Board of Directors and Trustees, Dr. Hassan Niknafs, Rector of Khazar University, Irada Khalilova, Vice-rector for Research of Khazar University, Turan Jafarova, Director of International Affairs Office, Baba Bayramli, Director of the Center for European Sciences, Elmar Mustafayev, Coordinator of the Department of Political Science and International Relations, and Rima Mammadova, Project Manager. Mutual cooperation was discussed during the meeting.

On June 27-28, Olga Bogdanova held seminar on "Curriculum design" and workshop entitled "Blended learning" for academic and administrative staff of the university.

"TƏLİM NƏTİCƏLƏRİNƏ ƏSASLANAN İNTEQRATİV DƏRS MATERİALLARININ HAZIRLANMASI" MÖVZUSUNDA TƏLİM

TRAINING ON "DEVELOPING INTEGRATED LEARNING MATERIALS BASED ON LEARNING OUTCOMES" IS HELD

İyunun 29-30-da Xəzər Universitetinin Mərmər salonunda Azərbaycanda müəllim hazırlığı aparan pedaqoji fakültələrdə və ümumtəhsil məktəblərində təlim-tədris prosesinin inkişaf etdirilməsinə, dünya təhsil sisteminə inteqrasiyasına töhfə vermək məqsədilə "Təlim nəticələrinə əsaslanan inteqrativ dərs materiallarının hazırlanması" (seminar və vörkşop) adlı təlim keçirildi. Təlimçilər Türkiyə Cümhuriyyətinin Çankaya Universitetinin dekanı Prof. Dr. Buket Akkoyunlu və Xəzər Universitetinin Təhsil Fakültəsinin dekanı dosent Elza Səmədova idilər.

Əsas məqsədi pedaqoji fakültələrdə və ümumtəhsil məktəblərində fəaliyyət göstərən müəllimlərin müasir dərs materialı hazırlama peşəkarlığının artırılması olan təlimdə Təhsil İnstitutundan, respublikanın müxtəlif ali təhsil müəssisələrindən və ümumtəhsil məktəblərindən 30-a yaxın müəllim iştirak edirdi.

Təlimdə standart əsaslı kurrikulumların tətbiqində mühüm yer tutan layihə əsaslı öyrənmə / öyrətmə metodologiyası üzərində dayanılaraq, nümunələr göstərildi və iştirakçılar tərəfindən məzmun standartlarına əsaslanan inteqrativ layihə nümunələri hazırlandı.

Təlimin sonunda iştirakçılara sertifikat təqdim olundu.

On June 29-30, a training (seminar and workshop) entitled "Developing learning materials based on learning outcomes" was held at "Marble" hall of Khazar University, "Neftchiler" campus. The aim of the training was to contribute to the development of teaching and learning process at pedagogical universities and secondary schools in Azerbaijan as well as the integration into world education system. The training was conducted by Prof. Dr. Buket Akkoyunlu, Dean of Çankaya University, and Assoc.Prof.Elza Samadova, Dean of the School of Education of Khazar University.

The main objective of the training was to raise professional expertise of university instructors and school teachers to develop modern learning materials. About 30 participants from Institute of Education as well as various universities and schools joined the training.

Referring to exemplary models, the trainers mainly focused on project-based learning/teaching, which is of importance in the application of curriculum based on standards. Moreover, the trainees prepared models of integration projects based on content standards.

At the end, the trainees were certified.

TƏLƏBƏLƏRİN ƏL İŞLƏRİNƏ BAXIŞ

İyunun 28-də Xəzər Universitetinin Mərmər salonunda Humanitar və sosial elmlər fakültəsinin dizayn ixtisası üzrə təhsil alan tələbələrinin əl işlərinə baxış keçirildi. Tədris ilinin yekunlarına aid sərgidə tələbələrin öz müəllimləri - dizayner-rəssamlar Anar Əsədov və Kamran Əsədovun rəhbərliyi ilə hazırladıqları müxtəlif nümunələr (maketlər, qrafik üsulla təqvim, jurnal və kataloqlar, videolar) nümayiş olundu. Tədbirdə Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaxanlı başda olmaqla universitet rəhbərliyi, dekanlar və departament müdirləri, əməkdaşlar iştirak edirdilər.

Universitetin Musiqi və incəsənət departamentinin müdiri Zülfiyyə Sadıqova tədbiri açaraq, sözü Dizayn departamentinin müdiri Afaq Kərimovaya verdi. A. Kərimova tələbələrin sərgi-baxışa ciddi hazırlaşdıqlarından, əl işlərinin uğurlu alındığından danışdı.

Tələbələr öz stendləri yanında universitet rəhbərliyinə və əməkdaşlara əl işləri haqqında məlumat verir, suallarını cavablandırırdılar. Professor Hamlet İsaxanlı tələbələrin əl işlərinə baxaraq, onlara tövsiyələrini verdi.

Humanitar və sosial elmlər fakültəsinin dekanı Cabir Xəlilov, müəllim Anar Əsədov və digərləri çıxış edərək, tələbələrin əl işlərini yüksək qiymətləndirdilər və onlara uğurlar arzuladılar.

STUDENTS' HANDICRAFTS DEMONSTRATED

On June 28, handicrafts made by the students of the School of Humanities and Social Sciences were demonstrated in "Marble" hall of Khazar University. At the exhibition dedicated to the completion of the academic year, handicrafts (models, graphic calendars, journals, catalogues, videos) created by students under the guidance of their instructors - Anar Asadov and Kamran Asadov, designer-artists, were demonstrated. The exhibition was attended by the University administration headed by Prof. Hamlet Isakhanli, the founder of Khazar University and Chairman of its Board of Directors and Trustees, deans, heads of departments and teaching staff.

Zulfiyya Sadigova, Head of the Department of Music and Fine Arts, opened the ceremony and gave the floor to Afag Karimova, Head of the Department of Design, who remarked that students had made a huge effort for the exhibition and produced quality handicrafts.

Standing by their stand, students informed the University administration and staff about their handicrafts and answered questions. Watching the handicrafts, Prof. Hamlet Isakhanli made recommendations to the students.

In their speeches, Jabir Khalilov, Dean of the School of Humanities and Social Sciences, Anar Asadov, Instructor, highly appreciated students' works and wished them success.

2018 Mübariz

SAVA
SAVA

AVRASİYA BİLİK MƏRKƏZİNİN TƏLİMİ

THE TRAINING HELD BY EURASIA EXTRACTIVE INDUSTRIES KNOWLEDGE HUB ENDS

İyulun 2-də Avrasiya Bilik Mərkəzinin Xəzər Universitetində "Təbii sərvətlərlə zəngin ölkələrdə gəlirlərin idarə olunması" mövzusunda keçirdiyi təlimə yekun vuruldu. 8 gün davam edən təlimdə iştirakçılar yerli və beynəlxalq ekspertlərin mövzuya dair təqdimatlarını dinlədilər, eləcə də, Dövlət Neft Fonduna səfər etdilər.

Təlimin bağlanış mərasimində İsveçrə Əməkdaşlıq Təşkilatının regional direktoru və İsveçrə Səfirliyi missiya rəhbərinin müavini Simone Haeberli, Xəzər Univeritetinin rektoru Dr. Hassan Niknafs, Avrasiya Bilik Mərkəzinin direktoru İnqilab Əhmədov və NRGİ Avrasiya direktoru Qalib Əfəndiyev çıxış etdilər. Çıxış edənlər təlim müddətində əldə olunan bilik və təcrübənin ölkələrinin inkişafı naminə istifadə olunacağına inandıqlarını vurğuladılar.

Qeyd edək ki, təlimdə Avrasiya regionunun 6 ölkəsindən - Qazaxıstan, Qırğızıstan, Tacikistan, Monqolustan, Ukrayna və Azərbaycandan 23 nəfər iştirak edirdi. İştirakçılar arasında hökumət, vətəndaş cəmiyyəti, media və özəl sektorun nümayəndələri var idi.

Sonda iştirakçılara sertifikat təqdim edildi.

On July 2, the training *"Revenue management in resource-rich countries"*, held by the Eurasia Extractive Industries Knowledge Hub at Khazar University, successfully ended. During the eight-day training, local and international experts delivered presentations on the topic for the trainees. Moreover, the trainees visited the State Oil Fund.

At the closing ceremony of the training, Ms Simone Haeberli, Regional Director Swiss Cooperation Office in the South Caucasus & Deputy Head of Mission, Embassy of Switzerland, Dr. Hassan Niknafs, Rector of Khazar University, Ingilab Ahmadov, Director of Eurasia Extractive Industries Knowledge Hub, and Galib Afandiyev, Director of NRGI Eurasia, delivered speeches at the ceremony emphasizing their belief that the trainees would contribute to the development of their countries using the knowledge and experience gained at the training.

It should be noted that representatives of civil societies, media and private sector from 6 countries of Eurasia, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Tajikistan, Mongolia, Ukraine and Azerbaijan, participated in the training.

At the end, the trainees were certified.

Eurasia HUB
Extractive Industries Knowledge
KHAZAR UNI

XƏZƏR UNİVERSİTETİNİN KAMERA ORKESTRİ TÜRKİYƏ - AZƏRBAYCAN DOSTLUQ KONSERTİNDƏ

KHAZAR UNIVERSITY CHAMBER ORCHESTRA AT TURKEY - AZERBAIJAN FRIENDSHIP CONCERT

İyulun 3-də Türkiyə Cümhuriyyətinin Azərbaycandakı səfirliyində səfirliyin təşkilatçılığı ilə Türkiyə - Azərbaycan dostluq konserti oldu. Konserti giriş sözü ilə Türkiyə Cümhuriyyətinin Azərbaycandakı fövqəladə və səlahiyyətli səfiri Erkan Özoral açdı. Azərbaycan Milli Konservatoriyasının prorektoru musiqişünas Lalə Hüseynovanın çıxışından sonra konsert başlandı.

Konsertdə Xəzər Universitetinin Musiqi və incəsənət departamentinin müdiri, əməkdar müəllim, pianoçu Zülfiyyə Sadıqovanın rəhbərlik etdiyi universitetin Kamera orkestrinin müşayiəti ilə əməkdar incəsənət xadimləri Vasif və Ceyhun Allahverdiyev qardaşlarının mahnı və romansları ifa olundu. Solistlər - əməkdar artist Lalə Məmmədova, Kəmalə Nəbiyeva, Ayan Qurbanova, Aqşin Abdullayev, Aynur İsgəndərli, Mirələm Mirələmov və Kəmalə Nəbiyeva idi. Zurnada Araz Fətəliyev, zərb alətində Murad Nağızadə ifa edirdilər.

Sonda Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Əmək və sosial siyasət komitəsinin sədri Hadi Rəcəbli çıxış edərək, Azərbaycan-Türkiyə qardaşlığından danışdı, Xəzər Universiteti, Kamera orkestri və solistlər haqqında xoş sözlər söylədi.

Konsert AzTV, Space TV və TRT kanallarında geniş işıqlandırıldı.

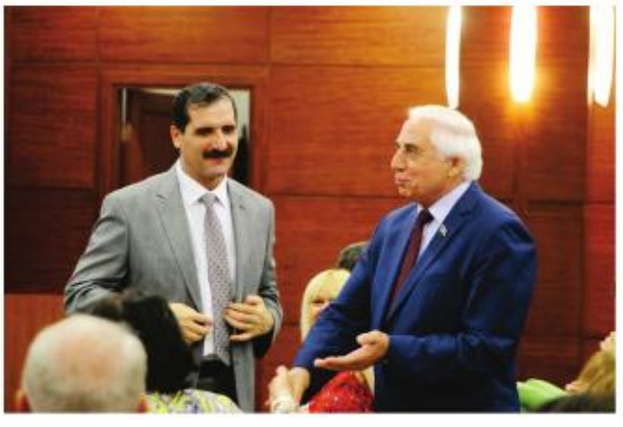
On July 3, Turkey-Azerbaijan friendship concert was held at the Embassy of the Republic of Turkey to Azerbaijan on the organizational support of the Turkish Embassy. Erkan Ozoral, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the Republic of Turkey to Azerbaijan, delivered an opening speech at the concert. After his speech, a concert by Lala Huseynova, a musicologist and Dean at Azerbaijan National Conservatory, started.

Khazar University Chamber Orchestra, guided by Zulfiyya Sadigova, a pianist, Head of the Department of Music and Fine Arts, Honored Teacher, accompanied Vasif and Jeyhun Allahverdiyev, brothers, Honored Art Workers, who performed songs and romances. Lala Mammadova, Honored Artist, Kamala Nabiyeva, Ayan Gurbanova, Agshin Abdullayev, Aynur Isgandarli, and Miralam Miralamov acted as soloist. Araz Fataliyev and Murad Naghizadeh played the zurna and the drum respectively.

At the end of the concert, Hadi Rajabli, Chairman of the Committee for Labour and Social Policy of the Milli Majlis of the Republic of Azerbaijan, delivered a speech talking about Turkey-Azerbaijan friendship and praising Khazar University, the soloist and Chamber Orchestra.

AzTV, Space TV and TRT channels widely covered the concert.

TÜRKİYƏLİ MÜTƏXƏSSİSİN "ÇEVRİLMİŞ ÖYRƏNMƏ" MÖVZUSUNDA SEMİNARI

TURKISH EXPERT GIVES A SEMINAR ON "FLIPPED LEARNING"

İyulun 2-də Xəzər Universiteti Təlim Mərkəzində Çankaya Universitetinin müəllimi Prof. Dr. Buket Akkoyunlu Xəzər Universitetinin müəllim heyətinə onlayn təhsil və tələbə mərkəzli fəal öyrənmə sahəsində "Çevrilmiş öyrənmə" ("Flipped Learning") adlı seminar keçirdi.

İştirakçıların böyük maraqla dinlədikləri seminarda Xəzər Universitetinin rektoru Dr. Hassan Niknafs Prof. Dr. Buket Akkoyunluya Xəzər Universitetində təşkil etdiyi təlimlərə və seminara görə təşəkkür plaketi təqdim etdi və növbəti semestrdə bu mövzunun daha geniş auditoriyada keçirilməsini təklif etdi.

On July 2, Prof. Dr. Buket Akkoyunlu, Instructor of Çankaya University, gave a seminar on "Flipped Learning", which envisages online education and student-centered active learning, to the teaching staff of Khazar University at the Training Center of the University. Dr. Hassan Niknafs presented Prof. Dr. Buket Akkoyunlu with a plaque of gratitude for the interesting seminar, and recommended that another seminar on the same topic should be given to a bigger audience next semester.

www.dunyaschool.edu.az

XƏZƏR UNİVERSİTETİ
DÜNYA MƏKTƏBİ

BEYNƏLXALQ
BAKALAVR
TƏŞKİLATI

XƏZƏR UNİVERSİTETİ DÜNYA MƏKTƏBİNDƏ 2018-2019-CU TƏDRİS İLİ ÜÇÜN ŞAGİRD QƏBULU ELANI

Məktəbə qəbul müsabiqə yolu ilə həyata keçirilir. Qəbul imtahanında ən yüksək nəticə göstərən şagirdlər təqaüd imkanı qazanırlar.

Azərbaycan və rus bölmələrində ingilis dili ikinci dil kimi tədris olunur.İngilis dilinin tədrisi beynəlxalq standartlara uyğun təşkil olunmuşdur.

Şagirdlərin seçimi ilə fransız, alman və ya çin dili də öyrədilir.

Məktəbdə təcrübəli yerli pedaqoqlar və xaricdən dəvət edilmiş mütəxəssislər çalışırlar. Məktəbdə bilik və tərbiyə ilə yanaşı, sosial fəaliyyətlərə də böyük əhəmiyyət verilir.

AZƏRBAYCAN BÖLMƏSİ
I-XI
RUS BÖLMƏSİ
I-XI
İNGİLİS BÖLMƏSİ
I-XI
SİNİFLƏRƏ

Dünya məktəbində Beynəlxalq Bakalavr Təşkilatının (İnternational Baccalaureate Organization – IBO) ibtidai, orta məktəb və Diplom proqramları fəaliyyət göstərir.

X sinif şagirdləri tam orta təhsillə yanaşı, Beynəlxalq Bakalavr Təşkilatının Diplom Proqramında təhsil ala bilərlər. Digər məktəblərin şagirdləri də imtahan verməklə Diplom Proqramına qəbul edilirlər. Diplom proqramında təlim ingilis dilindədir, təhsil müddəti iki ildir.

Beynəlxalq Bakalavr Diplomu əldə edən şagirdlər dünyanın tanınmış universitetlərində təhsillərini davam etdirmək imkanı qazanırlar.

BAĞÇA VƏ MƏKTƏBƏQƏDƏR HAZIRLIĞA ŞAGİRD (4-5, 5-6 yaş) QƏBULU DAVAM EDİR.

Keyfiyyətli təhsil, sağlam yaradıcı mühit şagirdləri öyrənməyə həvəsləndirir. Gündəlik dərs proqramından əlavə şahmat, kompüter, psixologiya, rəsm,texnologiya, musiqi, rəqs, dram və üzgüçülük dərsləri keçirilir, ən önəmli bacarıq və vərdişlər formalaşır. Təhsil azərbaycan, rus və ingilis dillərində aparılır.

SİZİ GÖZLƏYİRİK.
DÜNYA MƏKTƏBİ SİZİN ARZULARINIZI GERÇƏKLƏŞDİRƏN BİR MƏKTƏB. BİZİ SEÇSƏNİZ, İNANIRIQ Kİ, SƏHV ETMƏZSİNİZ. DÜNYANI DÜNYA MƏKTƏBİNDƏ KƏŞF EDƏCƏKSİNİZ.

Bakı, Əcəmi Naxçıvani 9
Tel: (+99412) 563 59 40/47/48
Mob: (+99470) 844 08 88

E-mail: info@dunyaschool.az
URL: www.dunyaschool.edu.az

Sumqayıt, Bakı küçəsi 37
Tel.: (+994 18) 642 30 97
Mob.: (+994 55) 669 96 33

XƏZƏR UNİVERSİTETİ

HƏR GÜN, HƏR SAAT MÜKƏMMƏLLİYƏ DOĞRU!

NİYƏ XƏZƏR UNİVERSİTETİ?

- Diplomların bütün xarici ölkələrdə tanınması
- Dövlət sifarişi əsasında təhsil almaq imkanı
- Eyni vaxtda 2 ixtisas üzrə təhsil almaq imkanı
- Təhsil haqqının Azərbaycan Respublikasının Dövlət İmtahan Mərkəzinin (keçmiş TQDK) imtahanlarında yığılan ballara uyğun olaraq ödənilməsi
- Təhsil haqqının hissə-hissə ödənilməsi
- Zəngin kitabxana, innovativ laboratoriyalar, müasir informasiya-kommunikasiya texnologiyaları infrastrukturunun varlığı
- Dövlət sifarişi və ya ödənişli təhsil almalarından asılı olmayaraq, təhsildə göstərdikləri nailiyyətlərə görə təqaüd almaq imkanı
- Əlavə ödəniş etmədən təhsilinin bir hissəsini Amerika, Avropa və Asiyanın tanınmış ali məktəblərində davam etdirmə imkanı
- Keyfiyyətli və əhatəli tələbə xidmət sistemi (həkim, psixoloji mərkəz, karyera-işə düzəlmə mərkəzi və s.)
- Yüksək standartlara cavab verən müasir yataqxana

TƏHSİL HAQQININ ÖDƏNİLMƏSİNDƏ GÜZƏŞTLƏR

650-700 bal - təhsil haqqından tam azad edilir
600-649 bal - təhsil haqqının ödənilməsində 50% güzəşt edilir
550-599 bal - təhsil haqqının ödənilməsində 40% güzəşt edilir
500-549 bal - təhsil haqqının ödənilməsində 25% güzəşt edilir
450-499 bal - təhsil haqqının ödənilməsində 20% güzəşt edilir
400-449 bal - təhsil haqqının ödənilməsində 15% güzəşt edilir
350-399 bal - təhsil haqqının ödənilməsində 10% güzəşt edilir

Uğurlu karyera qurmaq, təhsildən zövq almaq və yadda qalan tələbə həyatı yaşamaq istəyirsən?
Xəzər Universitetini seçl

BAKALAVR SƏVİYYƏSİNDƏ İXTİSASLARIMIZ

1 QRUP

- Kompüter elmləri
- Kompüter mühəndisliyi
- Neft-qaz mühəndisliyi
- İnşaat mühəndisliyi
- Elektronika, telekommunikasiya və radiotexnika mühəndisliyi
- Kimya mühəndisliyi
- Mexanika mühəndisliyi
- Riyaziyyat və informatika müəllimliyi
- Fizika müəllimliyi

2 QRUP

- Mühasibat uçotu və audit
- Maliyyə
- İqtisadiyyat
- Menecment
- Marketinq
- Biznesin idarə edilməsi
- Turizm və otelçilik
- Regionşünaslıq (Avropa)
- Beynəlxalq münasibətlər
- Coğrafiya müəllimliyi

3 QRUP

- İngilis dili və ədəbiyyatı
- Azərbaycan dili və ədəbiyyatı
- Tərcümə (ingilis dili)
- Politologiya
- İngilis dili müəllimliyi
- Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimliyi
- İbtidai sinif müəllimliyi
- Tarix müəllimliyi

4 QRUP

- Kimya müəllimliyi
- Biologiya müəllimliyi
- Kimya və biologiya müəllimliyi
- Psixologiya

5 QRUP

- Dizayn